

104

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

నవంబరు : 1989

వెల. 5 యాపాయలు

సూఫీతత్వము : “తి”

అంగుళమునకు గళము : డా. కె. వి. పుట్టప్ప

అమరేశ్వరాలయ ప్రాచీనత : డా. నురాణం రాధాకృష్ణప్రసాద్

శుభవర్తమానం : కె. గోదావరి శర్మ

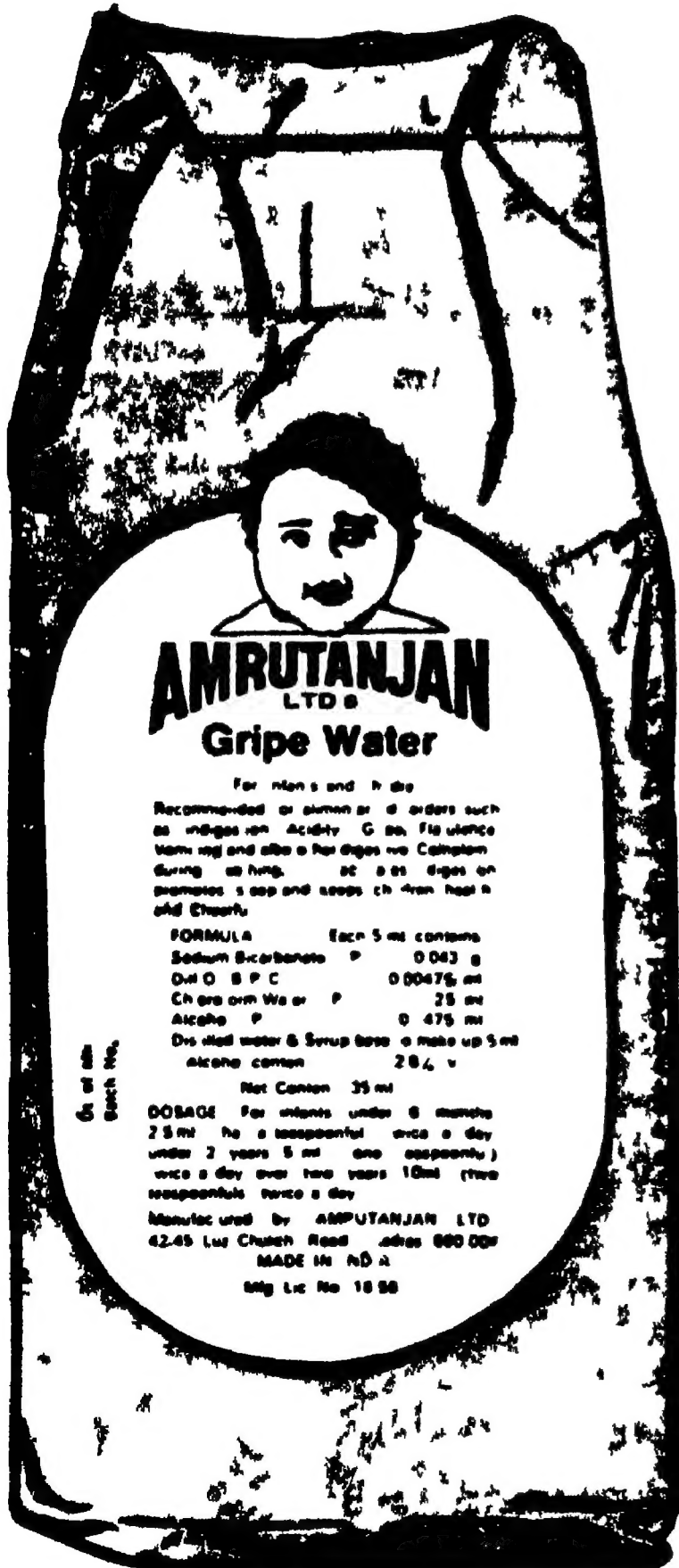
ఆలోచన : వజ్రల కాలిదాసు

ప పనా ఎకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

అమృతాంజన్ గ్రేప్ వాటర్

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ
గ్రేప్ వాటర్

నమోదు : 1956

శ్రీ

పాప ఆరోగ్యానికి,
సంతోషానికి దివ్యామృతం

అజీర్ణం, వాయువు, కలతనిద్ర, వాంతులు,
విరేచనాలవంటి బాధలు వెంటనే తగ్గిపోతాయి
అకలి, జీర్ణ శక్తి బాగా వుంటాయి పాపాయి
ఆరోగ్యం బాగుపడుతుంది

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్
42-45, లాజ్ చర్చ్ రోడ్డు,
మద్రాసు 600 004

Amrutanjan Limited

భారతి

మాసపత్రిక

*
శివలెంక శంభుప్రసాద్
సంపాదకుడు
(1938-1972)

సంపుటము : 66

*
నవంబరు 1989

సంచిక : 11

విడిపత్రిక వెల ఐదురూపాయలు

విషయానుక్రమణిక

ఆలయం

పురాణ సత్యాని కతిపయాని

'కుమార భారతి' కావ్య ముఖపత్రాల అధ్యయనం

అనంపూర్తి చిత్రం, మనిషి సముద్రమైనప్పుడు

శ్రీధాన్యకటుకమున కైవము - అమరేశ్వరాలయ

ప్రచీనత

దివ్యే, ఆశ

నీవు మది నిలిచిన వేళ

అంగుళము నకు గళము (నాటిక)

సంకల్పం

కుభవర్తమానం, చక్రవాళం

మఱుగుపడిన మధురకవి శ్రీ మల్యాల జయరామయ్య

గీతలహరి

శబ్దం

సూఫీ తత్వము - ఋతస్యవంధా

"మత్తు"కోకిల

వృత్తి మౌక్తికం

వెండి వేకువ, వేపథ్యరథ్య, నీలోకి నీ ప్రయాణం

అత్మహత్య చేసుకోబోయే మనిషితో

కలగూరగంప

గ్రంథవిమర్శలు

శ్రీ వజ్రల కాళినాను

"ప్రభంజనః"

శ్రీ సి ఓబళేశు

శ్రీ దిలార్

డా॥ పురాణం రాధాకృష్ణ ప్రసాద్

శ్రీ పాతూరి రఘురామయ్య

శ్రీ అనంత వేంకటేశన్

కన్నడ మూలం: మహాకవి డా॥ కె. వి. పుట్టప్ప
ఆంధ్రీకరణము. శ్రీ శంకరగంటి రంగాచార్యులు

శ్రీ కానల నాగభూషణం

శ్రీ కె గోదావరి శర్మ

డా॥ పోచిరాజు శేషగిరిరావు

శ్రీ ఆర్. చంద్రశేఖర శాస్త్రి

శ్రీ యం. యస్. సూర్యనారాయణ

"త్ర"

ననారా

శ్రీ కె. దినకర్

శ్రీ కొంపెల్ల రామకృష్ణమూర్తి

శ్రీ నిఖిలేశ్వర్

స్వ విషయం

ఈ నెల భారతిలో ప్రముఖ కవి డా॥ కె. వి. పుట్టప్పగారి పద్యనాటకం “అంగుళము నకు గళము” అందిస్తున్నాము. దీనిని కన్నడం నుంచి తెలుగులోకి శ్రీ శంకరగంటి రంగాచార్యులు హృదయంగమంగా అనువదించగలిగారు. ఉన్నతస్థాయికి చేందిన విశిష్టమైన రచనగా ఈ నాటకం విమర్శకుల దృష్టిలో నిలువగలదని మా ఆశ.

కావ్యాల లోపలి నవరసాల గురించి ఎందరో ఎన్నో రకాలుగా సమీక్షలు చేసి ఉన్నారు. అయితే కావ్యాలమీది ముఖపత్రాల మీద ఎవరూ పరిశోధించినట్లుగా పెద్దగా తెలియడం లేదు. శ్రీ ఓబళేశు “కుమార భారతి” కావ్య ముఖపత్రాల అధ్యయనానికి సంబంధించిన రచన - ఈ విధమైన పరిశోధనకు శ్రీకారం చుట్టినట్లు కాగలదు.

శ్రీధాన్య కటుకమున శైవము - అమరేశ్వరాలయ ప్రాచీనత వ్యాసం చరిత్ర పరిశోధకులకు అసక్తికరంగా ఉండగలదు. అదేవిధంగా మఱుగుపడిన మధురకవి శ్రీ మల్యాల జయరామయ్యకి సంబంధించిన రచన తెలుగు సాహిత్య పరిశీలకులకు సంతోషాన్ని కలిగించగలదని మా నమ్మకం. అజ్ఞాతంలో ఉన్న మహామహులను గుర్తించవలసిన బాధ్యత సాహిత్య విమర్శకులకు, చరిత్ర విమర్శకులకు ఎంతయినా ఉంది.

ఈ నెల భారతి అందిస్తున్న మరో ఉదాత్తమైన రచన “ఓ”గారి సూఫీ తత్వము-ఋతస్యపంథాలో సూఫీతత్వాన్ని గుర్తిస్తూ ఉపనిషత్ తత్వానికి దీనికి గల సామ్యాన్ని విశదపరస్తూ “ఓ”గారు ఎంతో కష్టపడి ఈ వ్యాసాన్ని రాసారు. ఇది అందరి దృష్టిని ఆకట్టుకోగలదని విశ్వసిస్తున్నాము.

కవిత్వం గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పడంలేదు. కలగూరగంపకు, గ్రంథవిమర్శలకు ఎక్కువ పుటలు కేటాయించడానికి ప్రయత్నం చేయగలము. అన్నిరకాల సాహిత్య ప్రక్రియలకూ భారతిని సదా వేదికగా ఉంచగలము. ఇందుకు అందరి తోడ్పాటు అవసరమని సవినయముగా తెలుపుకుంటున్నాము.

అలయం

“పురాణ సత్యాని కతిపయాని”

నా శైశవం నాటి స్వప్నాలన్నీ
సీతాకోక చిలకలై
చెల్లా చెదరైపోతున్నై!

నా బాల్యపు ఊహల ఆశలు
రంగుల గాలివటాలై
నింగిని చీల్చుకుపోతున్నై!

నా యౌవన భావనా హఠాల్లన్నీ
యధార్థ జీవితాశనిపాతాలలో
శిథిలాలైపోతున్నై!

నా ప్రౌఢ వయః పరిణతి కొలిమిలో
అనుభవాల అపరంజి కణికలు
కరిగి నీరైపోతున్నై!

నా మాటలు రెక్కల తొడుగుతున్నై
ఆకాశంలో ఎగురుతూ
అవనీతలాన్ని చూడాలని!

నా పాటలు చిచ్చరపిడుగులౌతున్నై
ప్రపంచ కాలుష్యాన్ని
భస్మీపటలం చెయ్యాలని!

ఈ మానవ జీవితాద్యంత
రహిత వలయం
సకలాకా పరివృతానేక
గహన నిలయం
అణుస్ఫోట స్ఫురిత
మహత్కాలయం!

1. ధనాధి ప్రోదరిద్రస్య
స్కంధ మా రోధు మిచ్ఛతి,
జానీ మ హేవయం సర్వే
కుబేరో నర వాహనః

2. అన్యాయో న్యాయోవా
ధని నం సో సదైవజనాః సమర్థయన్తే,
సందేహస్యాస్య ద్యది తే
పశ్యేః సైన్యం పాండవ కౌరవ్యానామ్॥

3. గురు తల్పగతోఽప్యజ్ఞః
రుద్రేణ మూర్ధ్ని ధార్యతే,
శ్రీమాన్ భయద ధూర్తోఽపి
సమర్చ్యతే నదా జనైః॥

4. ఆంజనేయేన కృష్ణేణ
ద్వాభ్యాంచ భ్రీయతే గిరిః,
గిరి ధార్యేవ గోవిందః
కిం కరః ఖలు మారుతిః॥

5. దౌరాత్మ్యం వైధవేయానాం
నిరాశంకం ప్రవర్తతే,
పర్య భూయత పాంచాలీ
పశ్యతో ర్ద్వీణ భీష్మయోః

6. సంరక్షితవ్యం నిరతం కథంచిద్
'భద్రదాసనం'; కిం పున రన్య తర్కైః,
చౌర్యాణి హత్యాశ్చ కదాపి కుర్యాత్
తన్మార్గదర్శి స మహేంద్ర వివ॥

శ్రీ వజ్రుల కాళిదాసు

“ప్రభంజనః”

శ్రీ సి. ఓబలేసు

'కుమార భారతి'

కావ్య ముఖపత్రాల అధ్యయనం

ఆచార్య కుమ్మపూడి కోటిశ్వరరావుగారు తమ 28వ యేటనే 'కుమార భారతి' అనే కావ్యం వ్రాశారు. అది ప్రౌఢ కావ్యమని, రచయిత గురువుగారైన శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు స్వయంగా ఒప్పుకున్నట్లు మనకు ఆ కావ్య కథోద్ఘాటము చదివితే తెలుస్తుంది.

ముద్రణా సౌకర్యం వచ్చింతర్వాత కొన్నేళ్ళకు కావ్యం గాని మరేదైనా గ్రంథానికిగాని దానికి సంబంధించిన ఇతివృత్తం యొక్క కాత్పర్యం, స్థూలంగా గాని సూక్ష్మంగా గాని ఉండేట్లు బొమ్మలు గాని, రేఖాచిత్రాలు గాని అట్టంపై (ముఖపత్రాలపై) గీయడం ఒక కళగా అభివృద్ధి అయింది. ముద్రణా సౌకర్యం లేని రోజుల్లో ఈ ముఖచిత్రాల వ్రసక్తి లేదు. ఎప్పుడైతే ముద్రణా సౌకర్యం వచ్చిందో ముఖపత్రాల కల్పం కూడా బయలుదేరింది.

'కుమార భారతి' కావ్యానికి, కావ్యంయొక్క ఇతివృత్తాన్ని తెలిపేటట్లుగాను, ఇతివృత్తంలో దాగివున్న అంతర్ధార్థాన్ని తెలిపేటట్లుగాను, మొదటి ముఖపత్రం చివరి కవరు పేజీలపై ముద్రణ ఉంది. ముఖపత్రం, చివరి పత్రాల సారం గురించి చర్చించడం ఈ వ్యాస ముఖ్యోద్దేశం.

స్థూలంగా ఉండే ముఖపత్రాల ఉదాహరణగా మగవాని చేతి పెద్ద పిడికిలిలో ఆడుది ఉన్నట్లు, తాళిబొట్టును ఉరిత్రాడు లాగా గీయడం, దావును కల్పించడానికి గొంతుకు నందించి నట్లుగా ఉండడం నవలలు మొ॥ పుస్తకాల ముఖపత్రాలపై మనం చూస్తున్నాం. ఆ బొమ్మలు చూడగానే ఆ పుస్తకంలోని ఇతివృత్తం యిట్టే వదిగట్టవచ్చు. మిగతా పుస్తకాల్లాగా ఈ కావ్యంపై అమర్చిన బొమ్మలు అంత సులభంగా బోధపడేవి కాదు అని ఒప్పుకోవలసిందే. అయితే సూక్ష్మమైన, సుకుమారమైన దృష్టితో చూస్తే అవగతమవుతుంది. ఈ ముఖపత్రాలు ఈ విధంగా ఎందుకు ఉన్నాయి? మిగతా కావ్యాలకంటే ఇది ఎందుకు తిన్నంగా ఉంది? చాలా గ్రంథాల ముఖపత్రాలు చూస్తూనే టపీమని

అర్థమవుతాయి. అయితే ఈ కావ్య ముఖపత్రం అర్థం కాలేదని వదలడానికి వీలులేదు. సహృదయ పాఠకుడు దాన్ని గురించి ఆలోచిస్తాడు. ఆలోచించాలి కూడా.

అయితే ఈ కావ్య ముఖపత్రాల ముద్రణ పైన చెప్పినట్లు అన్ని గ్రంథాలవలె కాకుండా దానికి ఒక విలక్షణమైన పద్ధతి, విశిష్టమైన భావన, మనిషి జీవిత పరమార్థమేమిటో తెలియజేస్తుంది. వాటిని ఈ క్రింద చూద్దాం.

ముఖపత్రము :-

'కుమార భారతి' అన్న కావ్యం పేరునే మొదట పరిశీలిద్దాం. కుమార భారతి అంటే కుమారస్వామిని (సుబ్రహ్మణ్యం స్వామిని) గురించి తెలిపే కథ. కుమార శబ్దానికి పౌరాణికార్థం వేరైనా కవి బాహ్యార్థమును అంతర్ధార్థముతో సమన్వయపరచి చెప్పడమే ఒక విశేషము. కుమార శబ్దాన్ని విశ్లేషించి చెప్పాలంటే తండ్రి కుమారుని రూపంలో తన రూపాన్ని ప్రతిబింబించు కుంటాడు. తండ్రి శరీరం నశించినా కుమారుని శరీరం ప్రపంచంలో ఉంటుంది. ఇది భౌతికార్థం. అందుకే మానవులకు తమ సంతానంపైన ప్రీతి. ఎందుకంటే తాను నశిస్తున్నా తన రూపాన్ని తమ సంతానరూపంలో చూసుకొని తృప్తిగా ప్రాణాలు వదులుతారు. అంటే తాను పోయినా గోకంలో ఉన్నట్టే. తాను ఈ విధంగా తన సంతతి వారా కావ్యతంగా ఈ భూమిపై నిలిచిపోతాడు. కాబట్టి ఈ కుమారస్వామి కథ అది నీ కథ, అంటే ప్రతి మానవుని కథ.

భగవంతుడు విశ్వకొమారంగా ఉంటాడు. భగవత్తత్వము ఎప్పుడూ కొత్తదిగనే ఉంటుంది. ఏదైనా ఒక వస్తువును మనం మార్కెట్‌నుంచి తెచ్చుకుంటే, తెచ్చిన కొత్తలో కొన్ని రోజులు తాజాగా, నాణ్యంగా ఉండి చూడ్డానికి ఆకర్షణీయంగా ఉంటుంది. కొద్దిరోజులకు పాతబడుతుంది. ఆకర్షణ తగ్గుతుంది. అంటే ఆ వస్తువు పాతబడిందని అర్థం. ఇది రోకంలోని వస్తునైజం. కాని భగవత్తత్వమన్నది విశ్వకొమారంగా, ఆకర్షణీయంగా,

రమ్యంగా ఉంటుంది. భగవత్తత్వము పాతబదవి వస్తువు. అందుకే అది నిత్యనూతనంగా ఉంటుంది. అంటే కుమార తత్వం, కుమార శబ్దం నిత్య నూత్నత్వానికి సంకేతం. కుమార శబ్దానికి సృష్టి అని అర్థం. అది సృష్టికి ప్రతీక. యౌవనము, వృద్ధావస్థము వంటి దశలు దానికి ఉండవు. అది నశించదు. కుమార శబ్దము అంటే 'బ్యాటెన్స్'. ప్రకృతిలో నమతులాన్ని కలి గిస్తుంది. అంటే ప్రకృతిని బ్యాటెన్స్ చేస్తుందన్నమాట. ఎన్ని మరణాలు సంభవించినా కుమారతత్వం ఆ లోటును భర్తీ చేస్తూనే ఉంటుంది. నాశనం కావడానికి బదులు ప్రతిసృష్టి చేయడం కుమారతత్వ లక్షణం.

కారతి శబ్దంలో భావాపించునది. రతి=రమ్యమైనది, రమించేది. భగవంతుడు భక్తునితో రమించే యోగం ఉంటుంది. ఆ యోగంలో అందమైన పొగసు రుచి ఉంటుంది. 'ఆత్మా వై పుత్రా నామాపి' - తండ్రి భార్యద్వారా కుమారుడుగా జన్మిస్తు వ్వాడు. కుమారుడు తండ్రియొక్క ప్రతి అంగమునుండి పుడు తున్నాడు. తండ్రి తనను తాను కుమారుడుగా బదిలీ (ట్రాన్స్ఫర్) చేసుకుంటున్నాడు. కాబట్టి తండ్రి కొడుకూ ఒకటే. సృష్టికి ప్రతిసృష్టి చేసే లక్షణం ఈ కుమారతత్వంలో ఉందని చెప్పుకున్నాము. కాబట్టి ఈ చెప్పిన ఆర్థం ఈ సందర్భంగా పరిపూర్ణం గమనించదగ్గది.

ఈ కావ్యం ముఖవక్రం (మొదటి అట్ట)పై (చిత్రం-1 లోని) బొమ్మ మనకు కవిపిస్తుంది. ఈ కావ్యం అన్ని కావ్యాల లాగా అశ్వాసాలుగా కాకుండా కమలాలుగా విభజించి ఉండటాన్ని మనం చూస్తాం. కావ్యమంతా ర కమలాలు. అవి ఆరు ముఖాలు గల కుమారస్వామికి ప్రతీకలు.

చిత్రం-2 వక్రానికి సంకేతం. ఆ చిత్రాన్ని పుష్పంగా భావిస్తే ఆ చిత్రానికి ఆరు రేకులు ఉన్నట్లు గమనించవచ్చు. చిత్రములోని 1 నుండి 6 అంకెలు ఆరు రేకులను సూచిస్తాయి. అందుకే ఈ కావ్యం అశ్వాసాలకు బదులుగా కమలాలుగా విభ జించబడింది. ప్రథమ కమలము, ద్వితీయ కమలము, తృతీయ కమలము, చతుర్థ కమలము, పంచమ కమలము, షష్ఠకమలము- అవి. చిత్రాన్ని భాగా పరిశీలిస్తే ఎ వి పి 'అనే త్రిభుజము, డి అనే వృత్తము; 6, 1 అంకెల మధ్య శక్త్యాయుధ చిహ్నము; దానికి రెండువైపుల +, — లను గమనించవచ్చు. వీటిని చిత్రమునుంచి పేరు చేసి విడి విడిగా పోకెస్ చేసిన బొమ్మలను చిత్రం-3లో చూడవచ్చు.

ఈ ఆరు కమలాలే ఎందుకున్నాయి? ఇది షణ్ముఖుడై వటువంటి కుమారస్వామిని గురించినట్టి కావ్యము. షణ్ముఖుడంటే

ఆరు ముఖాలు గలవాడని అర్థం. తమిళ సోదరులు ఆర్యోకం అని పేరు పెట్టుకోవడం మనకు తెలిసిందే. ఆరు కమలాలుగా ఉండటంలోని వరమార్థం ఇదే. పైబొమ్మ, మానవుడు చతుర్విధ పురుషార్థాలను సాధించాలన్నదానిని బోధిస్తుంది. పై బొమ్మను గమనిస్తే డి అనే వృత్తం ఎవిపి త్రిభుజపు అంచులను తాకుతూ పోయినట్లు ఉంది. ఎ=ఆర్థం వి=కామం సి=మోక్షం డి=ధర్మం. మానవుడు ఆ మూడింటినీ సాధించవలసిందే. అర్థాన్ని (ధర్మాన్ని) పొందవలసిందే - కామాన్ని (కోరిక) కూడా సాధించవలసిందే- మోక్షమూ పొందవలసిందే. అయితే ఈ మూడింటినీ సముపార్జన చేసుకోవడంలో, పొందడంలో ధర్మబద్ధమై ఉండాలి అన్న సంగతి మరచిపోరాదు. డి అనే వృత్తం అంటే ధర్మం ఎవిపి (అర్థ కామ మోక్షాలు) కోతార్చి కలుపుతూ పోవడం ద్వారా మనం ఆ మూడింటినీ సంపాదించడంలో ధర్మమనేది తప్పక ఉండాలి అన్నదాన్ని డి వృత్తం బోధిస్తుంది. (ఈ విషయం ఎ. హనుమంతప్పగారి వ్రాతప్రతి నుంచి గ్రహించడమైనది. ప్రొ॥ తుమ్మపూడి కోటిశ్వరరావుగారి ఉపన్యాసం మూలాధారం.)

'డి' అనే వృత్తాన్ని తాకుతూ శక్త్యాయుధం ఉంది. దాని కిరువైపుల +, — లు ఉన్నాయి. చిత్రం-4 చూడాలి. ఇది కుమారస్వామి ధరించే ఆయుధం. అందుకే ఆయుధము శక్తిధరుడు అన్నాయి. అది ధర్మ సంరక్షణార్థము. (ఆ ఆయుధాన్ని చూస్తే ఒకప్రక్క గీత (ఇ) నరుచి లక్షణము, ఇటువైపు గీత (ఎన్) దేవుని లక్షణము, మధ్యగీత (జి) గురులక్షణాన్ని సూచిస్తుంది). దేవుని లక్షణానికి, నరుచి లక్షణానికి మధ్య అనునందావంగా గురు లక్షణం మనకు కవిపిస్తుంది. (గురుని, మానవుని, దేవుని లక్షణాల సమగ్ర చర్చకోసం చూ. ఎ. హనుమంతప్ప 'తత్వ గేయాలు-బ్రహ్మసారం' ప్రవంతి, జన, 1982) దైవధర్మనం గురుముఖంగా మానవునకు కలుగుతుంది. (ఒక మంచి కావ్యం కూడా గురువు చేసే పనిని చేస్తుంది.) అందుకే కవీరుదాసు- గురువు, దేవుడు ఒకేసారి నా ముందు ప్రత్యక్షమై నిలబడితే ముందుగా నేను గురు పాదాలకే నమస్కారం చేస్తానంటాడు. ఎంచేతనంటే దైవధర్మనం కల్గించినవాడు గురువు కాబట్టి.

బొమ్మ కేంద్ర స్థానంలో (ఓం) ఉన్నది. ఓం హాత్ ఓవర్ హుండ్రెడ్ మీనింగ్స్. వన్ ఆన్ డెమ్ ఈజ్ "వెల్ కమ్ టు ది గాడ్" (ఇది ఓం అనే ఒకానొక పటం క్రింద ఇచ్చిన కొటేషను).

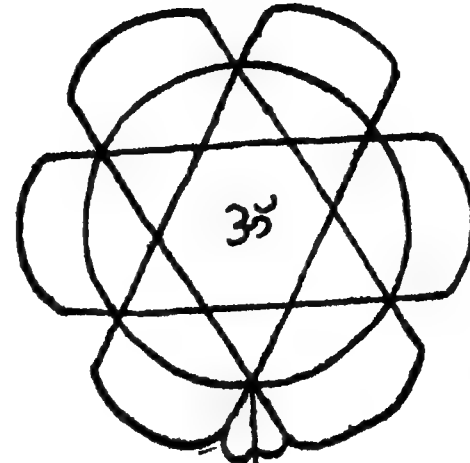
వృత్తము :-
చిత్రం-5లో 'డి' అనే వృత్తం ఉంది అని చెప్పుకున్నాం. దాన్ని గురించి ఆలోచిద్దాం.

వృత్తమెప్పుడూ అందమే. అందుకే విష్ణువక్త్రం కూడా వృత్తాకారమే. వృత్తాకారం అందానికి ప్రతీక. అందమంటే విందుతనం, సంపూర్ణత్వం. పూర్ణతకు సౌందర్యం. కనుకనే పూర్ణ చంద్రబింబము అందంగా కనిపిస్తుంది. అంటే దైవత్వ మన్నది మనోహరమైనదీ, అందమైనదన్నమాట. వృత్తాన్ని 4 భాగాలుగా చేస్తే 90° ల లంబకోణాలు 4 ఏర్పడతాయి. $90^{\circ} \times 4 = 360^{\circ}$. అంటే సరిగ్గా మన తెలుగు సంపత్న రానికి 360 రోజులు. ఒకసారి వృత్తం భ్రమిస్తే ఒక సంవత్సర మన్నమాట. ఇది వృత్త పరమార్థం. (చూ. ఎ. హనుమంతప్ప, మన 'అచారాలు-అంతరార్థాలు', సప్తగిరి జూన్ 1983)

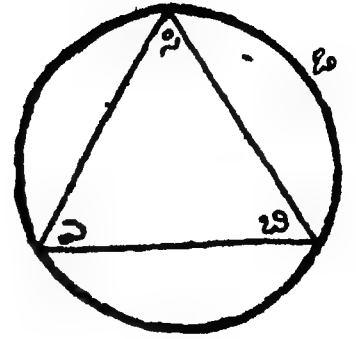
ఇక ప్లస్, (+), మైనస్(—)ల సంగతి ప్లస్, మైనస్ అంటే ధనాత్మకం(+), ఋణాత్మకం(—). పురుషుడు పెళ్ళి కానుంతవరకూ సగమే. పురుషుడంటే ఎగవారు అని మాత్రమే కాదు అర్థం, మనిషి అని అర్థం. అది ఆడ కావచ్చు మగ కావచ్చు. పెళ్ళి అయింతర్వాత సంపూర్ణ మానవుడవు తున్నాడు. ధనాత్మకం, ఋణాత్మకం కలిపి ఒకటి అవుతుంది. ఈ రెండు కలిస్తే సంపూర్ణమని అర్థం. పురుషుడు+స్త్రీ=సంపూర్ణ మానవుడు. అందుకే శాస్త్రీయంగా చెప్పినా కూడా ప్రతి పురుషుని లోనూ స్త్రీ ఉంది. ప్రతి స్త్రీలోనూ పురుషుడున్నాడు. అంటే పిమేల్ హార్మోన్స్, మేల్ హార్మోన్స్ ఇద్దరిలోనూ ఉంటాయని ఇటీవల మన శాస్త్రవేత్తలు కూడా చెప్తున్నారు కదా. అందుకే వారిలో సృజనాత్మక శక్తి ఉంది. శివునకు అందుకే అర్ధనారీశ్వర తత్వం చెప్పారు. సగం శివుడు, సగం పార్వతి ఉండే బొమ్మలు అందుకే మనకు ఉన్నాయి. దాని అర్థం కూడా ఇదే. పురుషునికి పాణిటిన్(ధనాత్మకం) సంకేతమనీ, స్త్రీకి నెగటిన్(ఋణాత్మకం) సంకేతమనీ అర్థం. ప్రపంచం ద్వంద్వాత్మకం ప్రకృతి-పురుషుడు. రామాయణాన్నే తీసుకుంటే సీత ప్రకృతికి సంకేతం. కూడేవి నుండి ఉద్భవించింది. రాముడు పురుషునికి(భగవంతునికి) సంకేతం. ద్వంద్వాత్మకం గురించి ఇంకా చెప్పాలంటే భగవంతుడు-భక్తుడు, గురువు-శిష్యుడు; భర్త-భార్య ఇలా రెండు విధాలుగా ఉంటుంది. ఉన్నది-లేనిది. ఈ ద్వంద్వాత్మకమే సృష్టి మర్మం. (చూ. ఎ. హనుమంతప్ప 'చవలచిత్తులు' పుట్ నోట్స్ ప్రవంతి ఏప్రిల్ 1983 మరియు మన 'అచారాలు-అంతరార్థాలు' సప్తగిరి జూన్ 1983) అదే ఆ బొమ్మలోని +, —ల మర్మం.

చివరి అట్ట :-

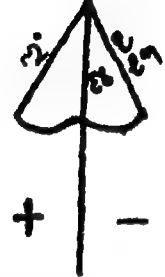
చివరి వక్త్రంపై శ్రీ ఆరవిందులవాడ వద్దాన్ని (లోటస్) గురించి చెప్పిన కొటేషన్ ఉంది. ఈ కావ్యం గొప్ప కల్పాన్ని

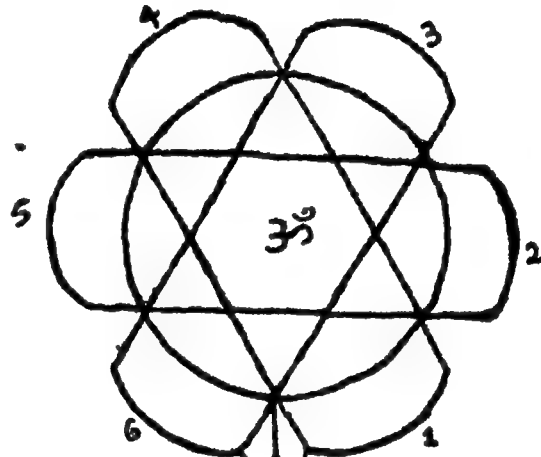
+ -
చిత్రము-1

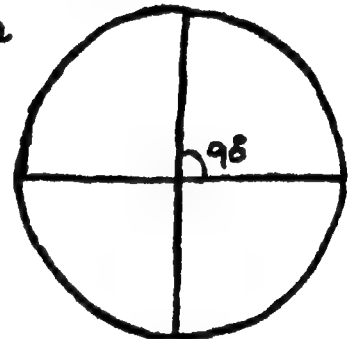
చిత్రము-3

చిత్రము-4

+ -
చిత్రము-2

చిత్రము-5

కూడా బోధిస్తుంది. ఇది యోగశాస్త్రంతో ముడిపెట్టి వర్ణించినట్లు ఈ కావ్యంలో గమనిస్తాము కనుక వద్దంలోని తేజస్సును గురించిన కొటేషన్ చివరి ముఖవక్త్రంపై ఉంచాడు. అందుకే ఈ కావ్యం కమలాలుగా కూడా విభజించారని ముందే అనుకున్నాము.

—“బద్ ది పాండేషన్ ఆఫ్ థింగ్స్ ఈజ్ అటో అండ్ నాట్ దిలో - 'ఉపరి బుద్ధాయేషం'. ది సూపర్ కాన్సియండ్, నాట్ ది సబ్ - కాన్సియండ్ ఈజ్ ది ట్రూ పాండేషన్ ఆఫ్ థింగ్స్.

ది ఏగ్జిస్టెన్స్ ఆఫ్ ది లోటస్ ఈజ్ నాట్ టు బీ పాండ్ బై ఎనరైజింగ్ ది సీక్రెట్స్ ఇన్ ది డిడ్ ప్రమిట్ ఇట్ గ్రోస్ హెయర్, బట్ సీక్రెట్ ఈజ్ టు బీ పాండ్ ఇన్ ది హెనెస్లీ ఆర్కిటైవ్ ఆఫ్ ది లోటస్ దద్ ఛామ్స్ ఫార్ ఎవర్ ఇన్ ది రైట్ అటో” — శ్రీ ఆరవి దో.

—“కాని వాస్తవిక ప్రసంగానికి పునాదులు పైన ఉన్నాయే తప్ప క్రింద లేవు. ఆ పునాది అతీత మానసావస్థ తప్ప కేవల భౌతిక మానసిక దళ కాదు.

పద్మిమిందే దాని రహస్యం అది పుట్టిన బురదలో వెతికితే దొరకదు. దాని మూలాలు తేజోలోకంలో నిత్యమూ వికసిస్తూనే ఉన్న ప్రాగ్రూప వత్సంలో దర్శించాలి.” - ‘శ్రీ ఆరవింద’

ఇదంతా తత్వానికి సంబంధించింది ఆధ్యాత్మిక తత్వం లేదా గొప్ప సంస్కారమైన వాననలు వద్దంలో ఉంటాయి. అదుకే వద్దం తత్వానికి సంతేతమైంది వద్దముయొక్క మూలము బురదలో ఉండదు. ఈ సకల వద్దాలకు మూలమైన ఒకానొక వద్దము స్వర్గంలో ఉంది. కావ్యమంతా చదువు కొచ్చిన తర్వాత కావ్య రహస్యమంతా చివర్లో ఉంటుంది. చివరి దాకా చదివిన తర్వాత రహస్యం తెలుస్తుంది. ఇది తెలిసిన తర్వాత కావ్యం మళ్ళీ మొదటినుంచీ చదవాలి. అప్పుడు కావ్యం అవగాహన అవుతుంది. ఒక కొలికికి వస్తుంది.

ఆశ్వాస విభాగమంతా కమలమే. మొదట-మధ్య-చివర ఈ మూడింటి సమన్వయమే కమలము.

ఈ విధంగా మొదటి, చివరి అట్టలమీద ఉన్నవాటిని గమనిస్తే తెలుస్తుంది. ఈ కావ్యానికి అట్టలమీద ఉండే రంగులను కూడా తావర చేయాలి. ఆ రంగులు కూడా ఏదో ఒక రంగు ఉండాలి కదా అవి పూయించినవి కాదు. ఆ రంగులను ఎన్నుకోవడంలో కూడా తాత్విక విషయం ఉంది. అట్టలపై రెండు రకాల రంగులు కూర్చబడ్డాయి. కొన్ని ప్రతులకు నీలివర్ణం, మరికొన్ని ప్రతులకు ఎరుపురంగు ఉంది ఎందుకు కొన్నింటికి నీలిరంగు లేదా మరికొన్ని ప్రతులకు ఎరుపురంగు ఉంది అన్న విషయాన్ని క్రింద చూద్దాం.

నీలం రంగు -

శివుడికి నీల లోహితుడని పేరు ఇది నిర్గుణతత్వానికి, అసంక తత్వానికి సంతేతం లేదా ఎరుపు తత్వానికి సంతేతం.

ఎరుపు రంగు :-

ఎరుపు లోహిత వర్ణం. సృష్టి (క్రియేషన్)కి సంతేతం. ఇది దేవీ తత్వ వర్ణం. ఒక్కొక్క తత్వానికి ఒక్కొక్క వర్ణం సంతేతంగా ఉంటుంది.

ఎరుపు సృష్టికి సంతేతమైతే, నీలం (బ్లూ) లోతు(డెప్త్-భాతము)కి సంతేతం.

ఈ రెండు వర్ణముల కలయికే ప్రకృతి-పురుష సమ్మేళన రూపమైన సృష్టి తత్వము. సృష్టిని సప్తవర్ణాత్మకంగా ప్రాచీనులు దర్శించారు. ఈ రెండు వర్ణాలు (నీలలోహిత వర్ణాలు) ఒకటి, ఏడు రంగులుగా ఉండగా మధ్యలో ఇతర వర్ణాలు ఐదు ఉన్నాయి. అంటే ఈ రెండు వర్ణాల మధ్య సృష్టి తత్వమున్నదని అర్థం. ఈ రెండు రంగుల కలయికచేత సృష్టి ఏర్పడటం పేరే సావ్యనామం కుమారభారతి. ఇదే కౌమారతత్వం. కుమారుడంటే నీలలోహిత వర్ణస్వరూపుడైన అర్థనారీశ్వరుల కలయిక. కుమారుడంటే ఇదే అర్థం కనుక కుమారభారతి కథను ఈ తాత్విక దళకు (లేదా) కుమారస్వామి కథను ఈ తాత్వికదళకు తీసుకొనిపోయి వ్యాఖ్యానించిన ఇతిహాసమే కుమారభారతి. దానికి వర్ణాలు కూడా సంతేతమే.

ఈ విధంగా ముఖపత్రం మీద ఉన్న బొమ్మలు, రంగులు, మాటలు అన్నీ కావ్య తత్వ వ్యంజకాలుగా, ప్రతీకలుగా సంతేతాలుగా గ్రహించవచ్చు. ఇదే కుమార దర్శనమంటే. కుమారభారతి అంటే కుమార దర్శన మన్నమాట. దర్శనమంటే ప్రతిభ లేదా (విజన్) పశ్యంతి (తాత్విక దర్శనము). దీనినే ఐతిహాసిక కవితా దృష్టితో కుమార భారతిగా కవిగారు వాసుకరణం చేయడం లోని రహస్యం. ఈ విధంగా కావ్య ముఖపత్రాలు తీర్చడమనేది మనకు తెలిపినంతవరకూ ఎక్కడా కనిపించదు.

ప్రత్యగ్రమైన కుమార భారతికి ప్రవాహములు. (ఈ వ్యాస రచనలో తమ ఆమూల్యమైన సలహాలిచ్చి ప్రోత్సహించిన డా॥ ఎ. హనుమంతప్పగారికి కృతజ్ఞుడను.)

అసంపూర్తి చిత్రం

అలోచనలు గుండెమీద పులిమే
 సగం సగం రంగులు....
 మగతగా....అర్థరాత్రిలా....
 మెరుపులు మెరుపులుగా
 చీకటి చూరులోంచి కారిన వెలుతురు మడుగులో
 కాగితప్పడవలు తప్ప-
 నడవని బతుకు నావలు.
 ఆకాశమంత ఆకాశంలో
 కొరికల్లా వరుచుకున్న తారకల మధ్య
 ఆశల అర్థవండుదు.
 రంపపు ప్రేమల రుద్రవీణమీద
 దరిద్రం రాగాల అర్థాకలి ఆలాపన.
 చలిలో వణికిపోతున్న ఫుట్ పాత్ మీద;
 ఒంటి వృహ లేని
 చింపిరిగుడ్డల అర్థనగ్న నృత్యం.
 కెరటాలు కెరటాలుగా తరుముకొస్తున్న సమస్యల్నించి
 జారి

సీసాల నూతుల్లో పడి తన్నుకుంటున్న బతుకు.
 పంచ నక్షత్రాల మంటలంటుకున్న శీలంతో
 సగం చచ్చిన ఆడతనం.
 అర్థరాత్రి....ఒంటరిగా....పిచ్చి ధైర్యంతో....
 శాసనాల వీధుల్లో నంచరిస్తూ
 వట్టపగలే చెరచబడుతున్న రాజ్యాంగం.
 అర్థరాత్రిని చెల్లాచెదరు చేస్తూ
 ఉదయించిన స్వతంత్రం చుట్టూ
 రాక్షసంగా ఆవరించిన అర్థరాత్రి.
 'అధాపై చంద్రుడు....రాత్ ఆధీ....'
 ఎవడో పిచ్చివాడు విరుకుంటున్న
 సగం కాలిన పాట ముక్కలు....
 ఊహల కుంచెకు లొంగని అక్షర రేఖలు
 కవిత్వం కాన్వాసుమీద

వివర్ణభావ కోణాకృతులు....

ఈ అర్థరాత్రి—

సగం పుండువడిన కాలం నేత్రం!

ఒక అసంపూర్తి చిత్రం....||

మనిషి సముద్రమైనప్పుడు...

ఎండ కన్నెరుగని అనుభూతులు
 ముత్యాల లోలోన దాగి వున్నా
 చిత్ర వర్ణం ఊహలు
 చిరుచేపల్లా కేరింతలు కొడుతున్నా
 అగాధాల్లా నోరు తెరుచుకున్న సమస్యల ముందు
 బడబలా దహించే ఆకలి ముందు
 సముద్రంలో రెట్టలా తుడిచిపెట్టుకు పోతాయి.
 ఉపరితలం మీద సోమరిగా కదిలే అన్ని ఆదర్శాలూ
 విరుచుకుపడే తుఫానుల్లో తలకిందులవుతాయి
 బ్రతుకొక్కటే; తీరంలో నిటారుగా వెల్లుతూ
 బాటలనిండా కాంతులు విరజిమ్ముతుంది.
 కసితో బిగిసిన వేయి పిడికిళ్ళు
 ఉధృతంగా తీరాన్ని ఢీకొంటాయి.
 ముడుచుకుపోయిన నిశ్శబ్దాన్ని పగులగొడుతూ
 కెరటాలు కెరటాలుగా జీవనాదం ఘోషిస్తుంది.
 శరీరార్థవంలోంచి ఆవిరిగా ఎగసిన స్వేదం
 ఆకాశమెత్తు ఎదిగి
 మబ్బులు మబ్బులుగా పరచుకొని
 ప్రాణధారై ధారాపాతంగా వర్షించినప్పుడు
 పుడమి జీవశక్తితో పచ్చపచ్చగా శ్వాసిస్తుంది.
 సముద్రం మనిషైనప్పుడు
 మనిషి సముద్రమైనప్పుడు
 బొట్టు బొట్టుగా మనిషి ప్రవహించి
 అపార జనరాశిలో సంగమించినప్పుడు
 గుండె లోతుల్లోంచి పైకి లేస్తూ
 భవిష్యత్ ఆకాశం అంచుమీద
 చైతన్యం ఎర్రగా ఉదయిస్తుంది.

శ్రీ దీలావర్

డా॥ పురాణం రాధాకృష్ణప్రసాద్

శ్రీధాన్యకటకమున శైవము-

అమరేశ్వరాలయ ప్రాచీనత*

శివుడు అనుగ్రహమూర్తి, మహాదేవుడు. సర్వప్రాణులకు పతి యగుటచే వకువతి. హిందువులకు అతి ముఖ్యదేవుడై లింగకారమున¹ అర్చింపబడుచున్నాడు. త్రిమూర్తులలో సంహార మూర్తి యనుట క్రోధమూర్తి యగుటచే కాదు. కార్యనిర్వహణ వ్యాపము.

లింగార్చన ఆంధ్రదేశమున అతి ప్రాచీనము. ఇందుకు పాపాత్యమునందు అనేక యాచారములున్నవి. నాటి ప్రాచీన కట్టడములున్నవి. నేటికిని ఆంధ్రులు బాల బాలికలకు అక్షరాభ్యాసము 'ఓం నమశ్శివాయ పీఠం నమః' యనుచు శివ పంచాక్షరి తోనే ప్రారంభించు ఆచారమును పాటించురు.

మధ్య శతాబ్దాలలో ఆంధ్రకూటుకి త్రిలింగదేశమును పేరు కల్గినది. మూడు ప్రసిద్ధ శివ క్షేత్రములు, దాక్షారామము, శ్రీకైలము, కాళేశ్వరము ఎల్లలుగా గుర్తింపబడుటచేతనే ఈ పేరు వచ్చుట. శివుడనగా కులమును గూర్చువాడు. అకుతోప దనగా త్వరగా ప్రీతిని చెందు మూర్తి. అభిషేక ప్రయోగగుటచే అభిషేక మాత్రమువనే అందరకు సులభసాధ్యుడగు దేవుడు. దేవి సర్వమంగళ. అగుచో ఈ ఆదిదంపతులను ఎవరారాదించ కుందురు?

ప్రాచీన చారిత్రిక కాలమునాటికే శివారాధన మునుపటి పూజా పద్ధతులను విడనాడి నూతన ఆర్యవా విధానాలతో సాంప్ర దాయకతను, ప్రాముఖ్యతను పొందరించుకున్నది. సూత్రకారుడగు ఆవస్తంబ మహర్షి (క్రి.పూ. 500) కాలమునాటికే జౌపవిషదమగు జ్ఞానమార్గమునకును జైమినీయ పూర్వమీమాంసా విధానమగు కర్మమార్గమునకును మధ్యేమార్గముగా భక్తిమార్గము ప్రచారము లోనికి వచ్చెను. ప్రోత్సహించబడెను. పౌరాణిక భక్తికర్తవ్యము ఆంధ్రుల జీవన విధానమును ప్రభావితము చేసినది. విష్ణువు, శివుడు వారి వారి పరివార దేవతలు వెలసిరి. వారియందలి భక్తి ప్రవక్తలను వృద్ధి చెందించినది. ఆవస్తంబమహర్షి యొకచో

మతాచార సాంప్రదాయములను పాటించుటయందు పురాణ వచన ములు ప్రామాణికములని పేర్కొనును.² ఇందుకు కారణము ఆ కాలమున క్రమక్రమంగా విస్తరించుచున్న అవైదిక మతముల పురోగతిని ఆటంకపరచి వాని ప్రభావమును తగ్గించు ప్రయత్నమే. వాస్తవమునకు ఏ మతము గూడ సమకాలీన యితర మతవిషయక సాంప్రదాయముల ప్రభావము లేకుండా ఒంటరిగా వృద్ధి చెందదు.

కూర్పు తీరాంధ్రమున, అందును కృష్ణ పరీవాహిక ప్రాంతములో మతవిషయక వాతావరణము యంతకంటె భిన్న ముగా లేదు. శ్రీ ధాన్యకటకము బౌద్ధులలో మహాసాంఘికులకు లేక సుహాయీయులకు ఆలయముగా నుండెను. వీరే యిచ్చటి మహాచైత్యము నారాధించువారై చైత్యవాదకులని పిలువబడు చుండిరి. వాస్తవంగా ఇది బౌద్ధులకు ప్రధాన కేంద్రము. దీని ప్రభావమున తీరాంధ్రమున, యితర ప్రాంతములందు కూడ అనేక బౌద్ధ కేంద్రములు నెలకొల్పబడటమే కాక బౌద్ధము ఇక్కడ నుండియే సుదూర ప్రాంతములకు యావత్ దక్షిణదేశంలో విస్త రించింది.

ధాన్యకటకమునకు సమీపంలోని వడ్డమానువద్ద అదే కాలంలో జై నం కూడా వ్యాప్తిలో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. దానికి ఆచారాలు ఈ మధ్యనే పురాతత్వజ్ఞుల త్రవ్వకాలలో లభించాయి (టి. వి. జి. కాప్రి. 1981-83).

ఇటువంటి పరిస్థితులలో ఈ ప్రాంతంలో క్రీస్తుకు ముందు శతాబ్దాలలో పురాణ ప్రభావం విస్తరించటం గాని అవైదిక మతాల వ్యాప్తికి దీటుగా శైవమందిరాలు, కాలలు నెలకొల్ప బడటం అశ్చర్యం కాదు. కృష్ణాతీరంలో కోస్తా జిల్లాలో ప్రాచీన శైవమందిరాలు అనేకం ఉన్నట్లు ఈ మధ్య జరిగిన నూతన పరిశోధనల వల్ల తెలిసింది. (ఐ. కె. శర్మ 1983)

ధాన్యకటకం గూడ దీనికి మినహాయింపు గాదు. ప్రస్తుత పరిశోధనలవల్ల శైవం క్రీస్తు ముందు శతాబ్దాలనుండి గూడ స్థిర

వదియున్నట్లు ఇక్కడ బయటపడ్డ శైవమందిరాలవల్ల తెలుస్తుంది. అమరావతిలో ఈ మధ్యనే లభించిన సాతవాహనకాలం నాటి చలువరాతి చతుర్ముఖ యిష్టలింగం (ఐ. కె. శర్మ 83, పుట 74, తరువాత) మాత్రమే కాక మరో రెండు ఆలయాలు - అమరేశ్వరునిది, స్కందకుమారునిది - రామకవచంలో ముఖ్యమైనవి. వీటిలో రెండవది - స్కందకుమారుని ఆలయం - కాలగర్భంలో కలిసిపోగా, అమరేశ్వరుని ఆలయం మాత్రం కాలానికి, బౌద్ధుల ఆధిక్యతకు ఎదురునిలిచి, బ్రిటిష్ బౌద్ధం తిరోముఖం పట్టిన తరువాత మళ్ళీ ఆధిక్యతను సాధించుకొని తీరాంద్రంలోని వంచారామ క్షేత్రాలలో మొదటిదిగా గణుతిక్కింది.

అయినప్పటికీ, ఈ అమరేశ్వరాలయం పూర్వ చాళుక్య రాజుల కాలంలో బౌద్ధ కట్టడ శిథిలావస్థలో నిర్మింపబడ్డట్లుగా పండితులు ఇప్పటిదాకా తలచారు. దీనికి బాధ్యులు కాలాముఖులనే శైవకాభియులని, విజయవాడ, అమరావతి మొదలైన చోట్ల వారి సింహనరిషత్తులు స్థాపించేటప్పుడు ఈ ఆలయం గూడ నిర్మించి శైవులు ఈ ప్రాంతంలో బౌద్ధం క్షీణించటానికి కారకులయ్యారని పండితులు అనుకున్నారు. (వి. యస్. యర్. హనుమంతరావు-1973, పుట-130) ఇంతేకాకుండా అమరేశ్వరుని పొడవాటి లింగము బౌద్ధులు తమ మహాచైత్యముపైన అమర్చిన చక్రముయొక్క దండము కావచ్చునని, లింగముపైనున్న చిన్న గుంట దీనిని మంచిస్తుండని అనుకున్నారు. కాకపోతే ఆయక స్థంభము కావచ్చునని ఇటువంటివే మరికొన్ని బౌద్ధులయొక్క స్థంభములను శైవుల వంచారామ క్షేత్రాలలోని ఆలయాలలో లింగమూర్తులుగా ఉపయోగించుకున్నారు అని గూడా భావించారు. (ఐ. కె. శర్మ 83 పుటలు 78, 79)

ఏదో పెద్ద దిబ్బమీద కట్టబడినట్లుగా రెండవ అంతస్తులో ఎత్తుగా కనుపించే ఈనాటి దేవాలయ నిర్మాణము, ఈ ఆలయ ప్రాంగణంలో పెద్ద సంఖ్యలో లభించిన బౌద్ధశిల్ప శకలాలు, బౌద్ధులు ఉపయోగించిన అకువచ్చని చలువరాయి (సున్నపురాయి)లో ఆయక స్థంభము లేక చక్రదండమును పోలి అదే సున్నపురాతిలో కప్పించే 15 అడుగులకు పైగా పొడవైన లింగము యీ మూడున్నూ పండితులు ఈ అభిప్రాయాన్ని వెలిబుచ్చటానికి కారణాలు కావచ్చు.

కాని ఆలయ కట్టడాన్ని విశేషంగా పరిశీలించినట్లయితే కొన్ని ముఖ్యమైనవి, అసక్తికరమైన విషయాలు తెలియగలవు. వీనివల్ల పండితుల పై వాదనలు అండింపబడటమే కాకుండా ఆలయం మొదట దాని ప్రారంభించుచి శైవులదేనని, ప్రాచీన

నేటి అమరేశ్వరాలయము - అమరావతి

కాలంలోనే అంటే ఈ ప్రాంతంలోని బౌద్ధ నిర్మాణాలకు ముందుగా గాని లేక సమకాలంలోనైనా గాని నిర్మింపబడ్డట్లు తెలుస్తుంది.

ప్రస్తుతం కనపడే రెండంతస్తుల ఆలయ కట్టడం పూర్వ చాళుక్యరాజుల కాలానికి చెందుతుంది అనాటి రాజగు చాళుక్య భీముడు (892-922 క్రీ.శ.) కట్టించి ఉంటాడని పండితుల అంచనా (మారేయం రామారావు 1964) ఎందువలననంటే ఆయనచే కట్టించబడినట్లు లభించిన కాసనాధారాలతో లభించిన కోస్తా జిల్లాలోని ఆయనయొక్క యితర ఆలయాలను ఇది సోదీక్షించుంది గనుక

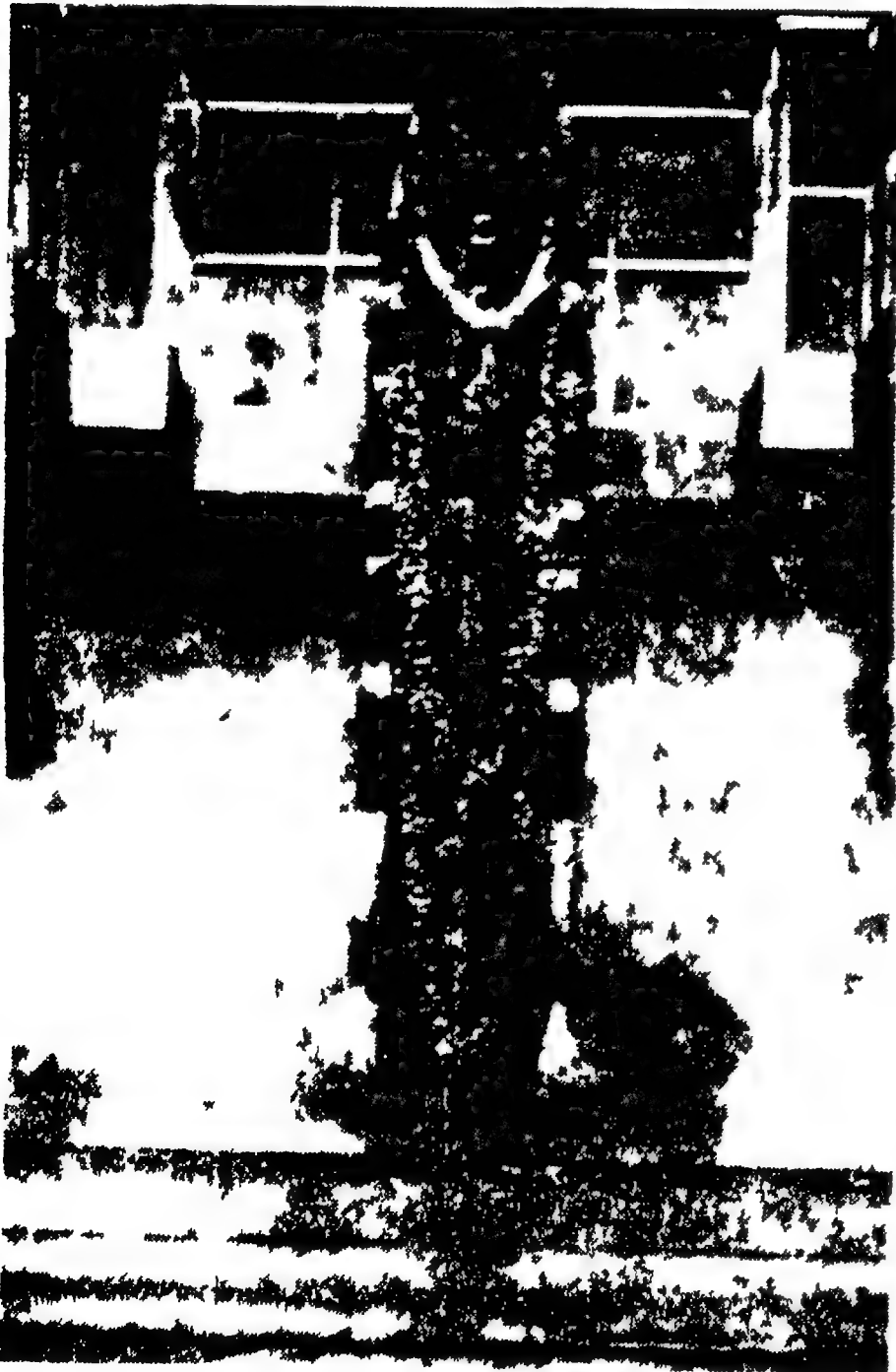
ఈ ఆలయంలో లభించిన మొదటి కాసనాధారం శక. సం 1051 (1129 క్రీ.శ.) నాటిది. దీనిలో పుని 'అమరేశ్వర మహాదేవర' అని ఉదహరించారు. మరొక కాసనం శ.సం. 1068 (1164 క్రీ.శ.) వలన యిక్కడ బుద్ధునకు (బుద్ధుడవర), అమరేశ్వరునకు కూడ ఆలయాలు ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. పురాణాలవలన తెలిసే కాకుండా పంచరామాలలో ఈ ఆలయం కూడా చేరిఉన్నట్లు తెలియజేసే మొదటి కాసనాధారం యిదే స్థానిక పాలకులయిన కోటకేత రాజులయొక్క 'మరొక కాసనం' శ.సం. 1104 (1182 క్రీ.శ.) నాటిది ఆలయం యొక్క దక్షిణ ద్వారంవద్ద తూర్పువైపు స్థంభమీద కనపడుతుంది. దానిలోని ఒక శ్లోకంలో శ్రీ రామకవచంలో అమరేశ్వరుడు, బుద్ధుడవడు, నానాశిల్ప (చిల్ప) శోభితమయిన ఉన్నతిమగు చైత్యం గూడ ఉన్నట్లు పట్టించబడ్డది

అస్తిత్రీ దాన్యకటకం సురపుదాద్వరం
యత్ర అమరేశ్వరః శంభు రమరేశ్వర పూజితః
బుద్ధ దేవస్య సాన్నిధ్యా దత్ర దాత్రో వ్రహ్మజితః
చైతన్య మత్యున్నతం యత్ర నానాచిత్ర సచిత్రతమ్॥

అదే శిలాశిఖరంలో బుద్ధదేవునిగారు మూడు గ్రామాలు పన్నుల మినహాయింపుతో ఈయబడినట్లు చెప్పబడింది.

సింహళ శంలోని కాండీజిల్లా గదలదేసీయ గ్రామవాసి యైన ధర్మకీర్తి అనే బౌద్ధభిక్షువు 1344 క్రీ.శ.లో వ్రాసుకున్న కాసనంలో దాన్యకటకంలోని బుద్ధదేవుని ఆలయానికి కొన్ని మరాసుత్తులు చేయించిట్లు చెప్పుకున్నాడు దీనివలన యిచ్చటి బౌద్ధక్షేత్రాన్ని ఏ హళం వంటి సుదూర దేశాలనుండి గూడ యాత్రికులు వచ్చి పదునాల్గవ శతాబ్దంలో నైతం దర్శిస్తూ ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది

చిత్రము - 1

అమరేశ్వర లింగము - అమరావతి

పైన ఉదహరించిన కాసనాధారాలవలన ఇక్కడ శైవులు, బౌద్ధులు దేవాలయం కట్టిన తరువాత గూడ కనీసం నాలుగు శతాబ్దాలు ఇరుగు పొరుగుల ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది దీనివలన ఇటుమతాలవారి మధ్య వైషమ్యం ఉన్నట్లుగాని, దాని కారణంగా బౌద్ధుల కట్టడాలను శైవులు ఆక్రమించి ఉంటారనుకోవటం అనుచితం ఈ విషయాన్ని బౌద్ధం ప్రాంతంలో ఉన్నప్పుడు దాన్యకటకాన్ని దర్శించిన (క్రీ.శ 7వ శతాబ్ది) చీనా యాత్రికుడు హ్యూయాన్ సాంగు యొక్క వ్రాతలు (సి.యూ.3) బలపరుస్తున్నవి. అటువంటి ఏసాటి ఆధారాలున్నా ఆయన ఉదహరించకుండా ఉండేవాడు కాదు పైగా ఇక్కడ చాలా దేవాలయాలు ఉన్నట్లు వాటిని అన్ని మతాలవారు దర్శిస్తూ ఉన్నట్లు ఉదహరించాడు. ఏ కారణం చేతనైనా బౌద్ధుల స్థలాన్ని లేక కట్టడాన్ని దౌర్జన్యంగా శైవులు ఆక్రమించి ఉండే దాని తరువాత బౌద్ధులు నాలుగు వందల సంవత్సరాలకు పైగా ఇక్కడ విలసిల్లడం మరొక ముఖ్యవిషయం గూడ గమనించాలి. కాలానుగుణ్యం వంటి సాంప్రదాయవాదులు అవైదికులు, వాస్తవికులు అని గర్హింపబడిన బౌద్ధులయొక్క "అవచిత్రమైన" కట్టడాలను ఆక్రమించుకోవటంగాని, వారి కట్టడాలలోని స్థంభాలను తెచ్చుకొని తమ ప్రధాన ఆరాధ్యదేవుని మూర్తిగా తమ మందిరంలో నిలుపుకోవటం గాని జరిగి ఉండరు. ఒకవేళ అట్లా చేస్తారనుకున్నా దాన్ని ఆగమశాస్త్రబద్ధంగా మలచుకొని ఉండేవారు.

ఈ లింగం ఆగమ శాస్త్రాలకు పూర్వంనుంచి ఉన్నట్లుంటే. ఆ కారణంచేతనే ఆగమ శాస్త్రానుబద్ధంగా లింగంమీద ఉండవలసిన బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర భాగాల విభజన లేదు. అట్లాగే బౌద్ధుల స్థంభాల మాదిరిగా (అష్టదుశాకారం) ఎనిమిది పలకలుగా ఉండకుండా వర్తులాకారంలో పైనుంచి క్రిందివరకు పీకభాగంలో గూడ ఉంటుంది.7 [చిత్రం-1].

లింగానికి పైన ఉన్న గుంటకూడ దీనిని బౌద్ధుల స్థంభంగా విర్ణయించదు. బౌద్ధ శిల్ప సాంప్రదాయంలో ఛత్రపిండానికి చత్రమును అమర్చే విధానంలో దండానికి కూసమును అమర్చి చత్రమునకు గుంటను ఏర్పరచి దిగిస్తారుగాని దానికి వ్యతిరేక విధానంలో కాదు. అమరావతి మ్యూజియంలో ఉన్న అనేక చత్ర శిలాలపై గూడ ఈ విధానం తెలుస్తుంది అ తేకాకుండా ఈ లింగం మీది గుంట చత్రం అమర్చగలందులకు యేర్పరచే విధానంలో క్రమబద్ధంగా ఉండక ఎగుడు దిగుడుగా చెక్కిన గుంటవలె ఉంటుంది. దీనిలో నిండే అభిషేక జలము పొర్లిపోకుండా వ్రక్కలకు జారిపోయేట్లు పైనుండి క్రిందివరకు రెండువ్రక్కల

జన్నని కాటవలలాగా మార్గలను ఏర్పరచారు. అట్లాగే వెనుక ప్రక్కవ గూడా మరి రెండు మార్గలను (అంటే మొత్తం నాలుగు మార్గాలు) ఏర్పరచారు. లింగమూర్తి బొద్దులకు చెందినదే అయితే కైపులు యీ గుంటను పూర్తిగా కొరిగించి ఉండేవారు గాని దానినుండి నీటిమార్గలను ఏర్పరచేవారు గాదు. అట్లా గాకుండా యీ గుంటను కైపులే ఒకానొక ప్రయోజనాన్ని ఆశించి ఉద్దేశపూర్వకంగా ఏర్పరచారు. అయితే ఆ ఉద్దేశ్యం ఏమై ఉంటుందో ప్రస్తుతం చెప్పలేము.⁹

ఇప్పుడున్న ఆలయం రెండవ అంతస్తుతో ఎత్తుగా ఉంటుంది. క్రింద అంతస్తు లాగాన్ని పూర్తిగా మట్టితో భర్తీ చేసారు. ఈ పనివల్లనే ఇది బొద్దుల కట్టడమై దానిని కైపుల సంబంధమైనదిగా మార్చేసేమోనన్న అపోహ కలుగుతుంది. కాని యీ కట్టడం నడికి నరిగా దక్షిణపు గట్టుమీదనే ఉంటుంది. ఆ కారణంచేతనే ఈమధ్యవరకు ప్రతి సంవత్సరం నదిలో వచ్చే వరదలు ఆలయాన్ని చుట్టుముట్టి దాని ఉనికికే భంగం కలిగించే బట్టుగా ఉండేది వరిస్థితి.⁹ బహుశ నది ముంపుకు లోనవుతున్న ఆలయాన్ని కాపాడుకోవటానికి చాళుక్యరాజుల కాలంలో ప్రయత్నించారు. చాళుక్య వీముడు (892-922 క్రీ.శ.) నేటి ఆలయ నిర్మాణానికి కారకుడై ఉంటాడు ఇక్కడ విర్మించిన ఆలయ కైలి, దాని హందాతనం ఆయనను ఉత్తేజపరచాయి. ఆ కారణం చేతనే ఆయన కట్టించిన యితర ఆలయాలను నదుల ఒడ్డున కాచిచోట్ల గూడా ఇదే కైలిలో నిర్మింపజేసి ఇటువంటి లింగములనే ప్రతిష్ఠించి దానికి తన పేరుమీదిగా వీమేశ్వరుడని నామకరణం చేసాడు.¹⁰

ఇక్కడి లింగం మాత్రం కొత్తదికాక ఆయనవలన ఆలయం మాత్రమే తీర్థోద్ధరణ లేక పునర్నిర్మాణం కావటంచేత దేవునికి ఉన్న పురాతన నామాన్ని 'అమరేశ్వరుడని' అలాగే ఉంచాడు. అయితే ఆలయం అనేక బౌద్ధ సంఘరామాలతో విండిన ప్రాంతంలో ఉండటంవలన ఇదిగూడ అమరేశ్వరని పేరు మీదుగా అమరారామమని పిలవబడేదిగా తోస్తుంది. బహుశ ఈ ఆరామ పదము, ఆలయ నిర్మాణకైలి, యదే కైలిలో యితర ప్రాంతాలలో నిర్మించిన మరో నాలుగు ఆలయాలకు గూడా వర్తించి యివి పంచారామాలుగా గణుతి కెక్కినట్లు తెలుస్తుంది.

మొదట్లో నది ముంపులనుంచి తట్టుకోవటం కొరతే బొడవాటి లింగాన్ని గట్టుమీద ప్రతిష్ఠించి ఉంటారు.¹¹ దాని చుట్టూ సామాన్యమైన చిన్న ఆలయం ఉండి ఉంటుంది. దాన్ని తరువాత పూర్తిపేసి దానిమీదనే ప్రస్తుత ఆలయాన్ని నిర్మించి

చిత్రము - 2

[ప్రాచీన ఆలయ ఉత్తర ద్వారము.

]ప్రస్తుతం మూయబడినది - అమరేశ్వరాలయం

అందులోనికి లింగాన్ని మార్చిఉంటాడు.¹² ప్రస్తుత ఆలయపు ఉత్తరపు దిశలో నేలమీద నేటికి ఒక పూడిపోయిన ద్వారం కనపడుతుంది. నేల ఎత్తు పెరగటంవల్ల ద్వారం మూడువంతులు మట్టిలో కప్పబడిపోయి మిగతా భాగం రాళ్ళతో మూయబడి ఉంది. [చిత్రం-2] ఈ ద్వారం అంతకుమునుపు లోపల ఒక ప్రాచీన ఆలయం ఉండటాన్ని, దానికి ఇది నదివైపునుండి ఉత్తరపువైపున ఏర్పాటు చేసిన ద్వారం కావటం సూచిస్తుంది. లోపల ఉన్నది బౌద్ధకట్టడమే అయితే యీ ద్వారాన్నే ఉండవిచ్చే వారు కాదు. పైన సూతన ఆలయం నిర్మించిన తర్వాత గూడ క్రింది అంతస్తు కొంతకాలం వాడుకలో ఉండి ఉంటుంది

యీ అభిప్రాయం నిలవడటానికి మరొక ఆధారం గూడ లభించింది. 1980లో నేడున్న తూర్పుగోపురాన్ని నిర్మించటానికి పునాదులు తవ్వకుండాగా నేలలో లోతుగా దాదాపుగా పైన చెప్పిన ద్వారం మట్టిలో ఒక పెద్ద నంది విగ్రహం విరిగిపోయి ప్రక్కకు పడివుండి లభించింది. దీన్ని నేడు పూర్వరూపానికి తెచ్చి అతికించి అమరావతి పురావస్తు ప్రదర్శనశాలలో

(మ్యూజియం) ప్రదర్శించారు. [చిత్రం-3] ఇది సాతవాహనుల నాటి శిల్పాలలాగా చలువరాతిలో చక్కగా అలంకరింపబడినట్లుగా మలచిన నిలువెత్తు విగ్రహం. లింగమూర్తిని చూస్తూ ఎదురుగా నిలువబడినట్లు మలచినది. తూర్పుగా లింగానికి అభిముఖమై విరిగి పడిపోయి లభించింది.

యీ శిల్పం సాతవాహనుల కాలానికి (క్రీ.శ. 2వ శతాబ్ది) చెందింది. లింగాన్ని మలచిన రాతిలోనే దీన్ని గూడ మలచారు. మలచిన శైలి ఆలంకార విధానం గూడ బౌద్ధుల శిల్పాలంకరణ విధానంతో పోలి ఉంటుంది అందుచేత మహాచైత్యంమీది శిల్పాలంకారాలను మలచిన శిల్పరే దీన్ని గూడ దేవాలయం కొరకు మలచి ఉంటారనిపిస్తుంది అంతేగాని ఇదిగూడ బౌద్ధ శిల్పమే అయి షిగతా బౌద్ధ శిల్పకళలంతోబాటుగా మహాచైత్యం దగ్గరనుంచి ఆలయ జీర్ణోద్ధరణ సమయంలో క్రీ.శ. 19 శతాబ్ది ప్రారంభంలో తరలించబడి ఉంటుందనుకోవటానికి ఏమాత్రం పీటలేదు. అప్పుడు చాలా చాలా శిల్పాలు తరిల్లిప బడినట్లు తెలుస్తోంది. (జి. మెకాజీ కృష్ణా దీప్తికు మాన్యువల్ పుటలు - 164-65) ఇదిమూర్తిని అటుపంటిది కాదు. ఎందువల్ల నంటే—

మొదటిది : అమరావతి బౌద్ధ శిల్ప శైలి విధానంలో నిరలంకృతములేగాని ఎక్కడ పైవిధంగా అలంకరింపబడి నట్లున్న జంతువులు లేవు. రెండవది : మహాచైత్య ప్రాంతం నుంచి ఇక్కడకు తరలించబడ్డ పెద్ద పెద్ద శిల్పకళలాల మాదిరిగా

చిత్రము - 3

నందీశ్వరుడు - అమరేశ్వరాలయంలో

సాతవాహనుల కాలంనాటిది.

(పురావస్తు సంస్థానాలయంచారి సౌజన్యంతో)

కాకుండా యీ లాఠీ విగ్రహం తాయాకూ ప్రతి చిన్నభాగం సన్నవికాళ్లు, గిట్టలు మొదలయిన సులభంగా విరిగిపోయే భాగాలు గూడ ఇక్కడనే దొరికినవి.¹³ చివరిగా : ఇది లభించిన ప్రదేశము, భంగిమ, విరిగి పడిపోయిన ఉన్న స్థితి గమనించినట్లయితే ఇది ఆలయానికి చెందినదే విరిగి పడిపోయినప్పుడు ఉపయోగం లేనిది కావటంచేత అక్కడే మట్టిలో పూడ్చిఉంటారనిపిస్తుంది.

అందుచేత ఇక్కడి మొట్టమొదటి ఆలయం - ఇతరత్రా లభించిన ఆ కాలంనాటి యితర ఆలయాలవలె ఇటుకలతోనో లేక అటువంటి యితర సామగ్రితోనో కట్టినది - నేలమీదనే ఇంచుమించుగా నంది విగ్రహం లభించిన ఆనాటి నేలమట్టంలోనే విరిగించారని తెలుస్తుంది.

సాతవాహనుల-ఇక్ష్వాకు రాజవంశాల పరిపాలన కాలంలో బౌద్ధులు తమ చైత్యాలంకరణలో విరివిగా సున్నపురాయిని (చలువరాయి) ఉపయోగించారు కనుక ప్రతి సున్నపురాతి శిల్పాన్ని బౌద్ధులనే అనలేము. యీనాటి పరిశోధనలో సున్నపు రాతితో మలచిన శివలింగాలు ప్రాచీన కాలానికి-ఆగమ కాలానికి ముందువి - ఆసక్తికరమైన వద్దకులలో ఒక్కొక్కచోట ఒక్కొక్కరికంగా మలచినవి యీ పరిసర ప్రాంతాలలో చాలా ఉన్నట్లు తెలిసింది (శర్మ 1983). అమరేశ్వరుడు కూడ అట్టివాని లోని లింగమే. మొదట అది నదిలోని వరదలను తట్టుకొనేందుకే పొడుగుగా మలచబడి నేలమీద నిలువబడి బహుశా ఒక చెట్టు క్రింద నీడన వుండేది. సాతవాహనుల కాలంలో దానిచుట్టూ ఒక చిన్న మందిరం (ఆయతనం), ఎదురుగా నందిని ఏర్పరచారు. అయినా నదిలో వచ్చే వరదలకు ముంపు మాత్రం తప్పింది కాదు. యీ ఆయతనాన్ని మరొకమారు శాశ్వతంగా వరదల దాదనుంచి కాపాడుకోవటానికే పూర్వం చాళుక్యుల కాలంలో పైకి లేవనెత్తి నేడు మనకు కనపడుతున్న విధంగా విరిగించారు. ఆ సందర్భంలోనే నది గట్టును కూడా పెద్ద బండరాళ్లతో తాపదం చేసి వరదముంపు ఆలయానికి తాకకుండా కట్టబెట్టించేసారు. నేటికి కూడా కనపడుతుంది. అప్పటినుంచి దీన్ని ఆరామ క్షేత్రంగా పిలుస్తూ శుద్ధ శతాబ్దాలలో బౌద్ధం తన ప్రాథవాన్ని కోల్పోతూ క్షిణిదశలో ఉన్నప్పుడు ముఖ్య శైవక్షేత్రంగా గుర్తించి పంచారామ క్షేత్రంలో మొదటిదిగా రెక్కించారు.

అమరేశ్వరుడు మొదట్లో అమరవదేశ్వరుగా పిలువబడే వాడు. దీనికి కారణం ఆయన పటవృక్షం (మట్టిచెట్టు) క్రింద ఉండటమే కావచ్చు. చాళుక్య ప్రభువగు రెండవ అమృరాజు (945-970 క్రీ.శ) కాలంనాటి తాడికొండ కావనంలో¹⁴ కాలా

ముఖం నింహపరిషత్తులలోని గురువరంవరను వర్ణిస్తూ వారు "అమరవచేశ్వరాది అనేక పురాణ దేవతాతన నివాసు"లకు చెందినవారని ఉదహరింపబడ్డది. యీ అమరవచేశ్వరుడు అమరేశ్వరుడేనని మరొకరు కాదని పండితులు అభిప్రాయం వెల్లడించారు. దేవుడున్న మట్టి గమక దేవుడిమట్టి సంస్కృతంలో అమరవటం అయి దానిక్రింద వున్న ఈశ్వరుడు అమరవచేశ్వరుడు అయివుంటాడు.¹⁵ తరువాత ఒక చిన్న ఆయతనాన్ని సంతరించుకొని కాలక్రమంలో అమరేశ్వరుడయినాడు.

ఈ విధంగా ఈ క్షేత్రాన్ని, లింగాన్ని కూడా కొస్తూ ఆంధ్రలోని ప్రాచీన శివక్షేత్రాలలో ఒకటిగా శ్రీ.పూ. రెండు శతాబ్దాలలోనిదిగా భావించవచ్చు.

దీనికికోడుగా ఈమధ్య (1964-65) ధరణికోటలో (ప్రాచీన రామకవచంలోని కోట ప్రాంతంలో) కేంద్ర పురాతత్వ శాఖవారు జరిపిన త్రవ్వకాలలో ఒక ప్రాచీనమైన దంతపుముద్ర లభించింది. [చిత్రం-4] దీనిమీద స్కంద కుమారుని ఆలయ చిత్రంతోపాటు దానిక్రింద శ్రీ.పూ. మొదటి శతాబ్దానికి చెందిన బ్రాహ్మీ లిపిలో అయిదు అక్షరాలతో ప్రాకృతంలో "ఐదపాలస" అన్న పదం చెక్కబడి ఉంది. "ఐదపాలస" అంటే "స్కంద కాలయొక్క" అని అర్థం. చిత్రంలో ఆలయం ముందుభాగం చూపబడి ఉంది. క్రింది తలంమీద రెండు అంతస్తులతో కనపడుతుంది. క్రింది తలం చతురపు కట్టడంగా తెలుస్తుంది. చిత్రం మధ్యలో కొంత నష్టమైంది. ప్రతి అంతస్తు క్రిందిదానినుండి పేడికా ప్రాకారంతో పేరుచేయబడి అర్ధచంద్రాకృతితోనుండే 'కుడు' అలంకరణలతో ఉంది. పై అంతస్తుమీద శిఖరము కలదు. ఆలయ ముఖద్వారానికి ఇరువైపుల రెండేసి ద్వజములు ఉన్నవి. వానిమీద కుడివైపున ఆరు అకులతోనున్న దర్ప మొక్క (కుళ) దాని తరువాత స్వస్తిక చిహ్నము అలంకరింపబడిఉన్నవి. ఎడమప్రక్క వానిమీద మయూరము, శక్తి లాంఛనము అలంకరింపబడినవి.¹⁶

ఈ దంతపు ముద్రక శ్రీ.పూ. మొదటి శతాబ్దంలో ఇక్కడ ఉన్న ఒక బ్రాహ్మణ మతస్తుల కట్టడం, స్కందకుమారుని ఆలయాన్ని, గురించిన తగినన్ని వివరాలను తెలియజేస్తుంది. అనాడు స్కంద కార్తికేయుడు ప్రధాన దైవతంగా ఆరాధింపబడేవాడు. కార్తికేయుడు ఈశ్వరుని కుమారుడు. ఆ ఆలయం యొక్క వ్యవహారములు దంతపుముద్రక ద్వారా నడుపుకోవలసిన స్థాయిలో వున్నప్పుడు అదే కాలంలో - శ్రీ.పూ. మొదటి, రెండవ శతాబ్దాలలో - యీ ప్రాంతంలో శివాలయం గూడా వుండి

గీతానామ

మద నా ల స

ముద్రక మిది బ్రాహ్మీ లిపి-సవ్యరీతిలో

చిత్రము - 4

ప్రాచీన స్కందకాలయొక్క దంతపు ముద్రక.

ధరణికోట

వుంటుందని వేరే చెప్పనవసరం లేదు. అది అమరేశ్వరాలయం కాక మరొకటి అయివుంటుందన వీలులేదు. ఆ కారణంగా గూడ ఇక్కడ అమరేశ్వరుని ఉనికి ప్రాచీనమే. అందుచేత బౌద్ధ కట్టడాన్ని శివాలయంగా మార్చిఉంటారన్న వాదం పూర్తిగా తిరస్కరింపబడుతుంది.

ఆ విధంగా క్రిష్టిపూర్వం రెండు శతాబ్దాలలో కృష్ణా పరీవాహక ప్రాంతంలో అందునా ముఖ్యంగా రామకవచంలో దాదాపుగా బౌద్ధులు యీ ప్రాంతంలో కొత్తగా ప్రవేశించే కాలానికి గాని అంతకు ముందుగా గాని శైవం యొక్క బాగా పాతుకొని వెళ్లినట్లు తెలుస్తుంది. అయితే తరువాత బౌద్ధుల తీవ్ర మత కార్యకలాపాలవల్ల వెలుగులో నిలువరేకపోయింది. వరితంగా యీ క్షేత్రం ప్రధానంగా బౌద్ధక్షేత్రంగానే తెలియ

వచ్చిందిగాని కైవశ్శత్రంగా గుర్తింపబడలేదు. బ్రాహ్మణులు, వైదికాగమములు గూడ దీన్ని అవైదిక శ్శత్రంగానే తలచి ఉపేక్షించారు. తరువాత కాలంలో బౌద్ధం తిరోముఖం పట్టి తెరమరుగవుతున్న దశలో యీ కైవశ్శత్రం మళ్ళీ ఒకమారు వెలుగులోకి వచ్చి ప్రధాన శివశ్శత్రాలలో ఒకటిగా గుర్తింపు పొంది పంచారామాలలో మొదటిదిగా గణన కెక్కింది.¹⁷

పంచారామ శ్శత్రాల ఉత్పత్తిని గూర్చిన పురాణ కథనం గూడ ఇక్కడ అవైదిక మతాలు వ్యాపించటానికి పూర్వమే కైవ మున్నట్లు సూచిస్తుంది. భీమేశ్వర పురాణాన్ని¹⁸ అనుసరించి ఇక్కడ ఒక మహాలింగం వుండేది దాన్ని అసురులు ఆపరించు కొని పూజిస్తూ అమితమగు శక్తులనూ, సంపదనూ పొందారు. దానివలన వారు గర్వించి దేవతలను ఇతరులను గూడ వేదించి బాధిస్తూ వుండటంవలన దేవతలు శంకించి శరణు వేడారు. పరితింగా గొప్ప యుద్ధం సంభవించింది. దానిలో మహేశ్వరుడు అసురులను నాశనం చేయటమే కాకుండా వారి లింగాన్ని గూడ అయిదు శకలాలుగా లేదించి అయిదు ప్రదేశాలలో ప్రతిష్ఠించటం పల్ల అవి పంచారామాలుగా ప్రసిద్ధిలోనికి వచ్చినవి.

అమరావతిలో (ధాన్యకటకంలో) తప్ప మిగతా నాలుగు శ్శత్రాలలో అసురులు (అవైదికులు-బౌద్ధులు) ఉన్నట్లు ఆచారాలు యిప్పటివరకు లభించలేదు దానికారామ భీమేశ్వరుడు (సప్త గోదావరం) గూడ ఆగమ శాస్త్రములకు ముందు కాలమువాడే. ఆగమములలో చేశంలోని స్వయం భూలింగములను ఉదహరిస్తూ సప్తగోదావర భీమేశ్వరుని ఉదహరించారు కాని అమరేశ్వరుడు ఆ కాలానికి ఇక్కడ వున్నట్లు నిస్సంశయంగా తెలిసినా ఉపేక్షించారు.

ఇదేవిధంగా చిత్తూరు జిల్లాలోని గుడిమల్లం పరకు రామేశ్వర లింగంగూడ ఉపేక్షించబడి క్రీస్తుపూర్వం రెండవ శతాబ్దానికి చెందినదిగా యీ లింగం పురాతత్వ ఆచారాలవలన తెలుస్తుంది. అయినా పేర్కొనబడలేదు.

దీనికి కారణం యీ రెండున్నూ అవైదిక లింగాలుగా పరిగణింపబడటమే. గుడిమల్లం లింగం మానవ లింగాకృతిలో వున్నది దాని ముందు బాగామీద మానవాకృతి చెక్కబడి వుండి కాని నుడువ కనపడవ నేత్రము, శరీరంమీద యజ్ఞోపవీతము - శివునిమొక్క ముఖ్య లక్షణాలు - రెండూ లేవు. అమరేశ్వర లింగం గూడ అవైదికమై, నాస్తికులు అయిన బౌద్ధుల ఆరామాల్లో ఆపరింపబడి వుండి ఈ కారణాలచేత సాంప్రదాయ వాదులైన బ్రాహ్మణులు, ఆగమకర్తలు ఉద్దేశపూర్వకంగానే యీ

శ్శత్రాలను ఉపేక్షించి విస్మరించారు. సప్తగోదావర భీమేశ్వరుని మాత్రం ఉదహరించారు.

బౌద్ధం యీ ప్రాంతంలో తిరోముఖం పట్టిన తర్వాతనే అప్పటిదాకా నామమాత్రంగా ఆస్తికత్వంతో వున్న అమరేశ్వర శ్శత్రం ముఖ్య తీర్థశ్శత్రంగా గుర్తింపబడి, అరువది నాలుగు స్వయంభూ లింగములు, ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములు, పంచ భూతేశ్వర లింగశ్శత్రములవలె అదే ప్రాతిపదికపై పంచారామ శ్శత్రములలో నొకటిగా గుర్తింపబడ్డది. పై ఆచారాల వలన తూర్పు తీరాంధ్రమున కైవసెంత ప్రాచీనమో అమరేశ్వర శ్శత్రము, అమరేశ్వరుడు గూడ అంత ప్రాచీనమని తేల్చబడింది.

అధోజ్ఞాపితలు :

- * శ్రీకైలమునందలి తెలుగు విశ్వవిద్యాలయమువారు విర్వహించిన కైవ సదస్సులో (1988 సెప్టెంబరు) చర్చించబడిన రచయిత ఆంగ్ల వ్యాసము దీనికి మాతృక.

1. కొండల పండితుల అభిప్రాయంలో ఈ చిహ్నము వైదిక సంప్రదాయమునుండి ఉద్భవించిన అగ్నితో సంబంధము కలిగిన రుద్రునకు ప్రతికగా గుర్తింపబడినది. (నే. వెం. రమణయ్య - రుద్రశివ)
2. బల్లార్ : ఆపస్తంబాన్ కొదేషన్స్ ప్రం ది పురాణాన్. ఐ. ఏ 25 - పుట 323 తరువాత.
3. ఎస్. ఐ. ఐ. వాల్యాం-6. నెం. 665. సామర్లకోటపద్ధతున్న చాళుక్య భీమశరంలోని భీమేశ్వరాలయము చాళుక్య భీముని కాలములో కట్టబడినట్లు తెలియును.
4. ఎస్ ఐ. ఐ. వాల్యాం-6, నెం.-749.
5. పైన ఉదహరించినది. నెం.-15.
6. ఎ. హెచ్ : డి ఎర్లీ ఫేజ్ ఆఫ్ ది స్తూపా ఎట్ అమరావతి, సౌత్ ఈస్ట్ ఇండియా : ఎన్వెంట్ పిలోన్ నెం.-3 ఆగస్టు 79, పుటలు 100-101.
7. దాక్షరు మంగళగిరి రామానుజదాసుగారు. 1980లో ఆలయ పునర్నిర్మాణ కాలంలో బ్రష్టి బోర్డు మెంబరు. వారి ప్రత్యక్ష సాక్ష కథనం. వారికి మాతృకజ్ఞతలు.
8. ఇటువంటివే మరికొన్ని లింగములు సున్నపురాతిలోను, ఇతర రాతిలోనూ మలచినవి ప్రాచీన కాలమునాటివి

అనర్థకరమైన లక్షణాలతో మన్నని గుర్తింపబడినవి. కాని వాని విలక్షణతలకు తగిన సమాధానం ప్రస్తుతం చెప్పలేము.

(1) దాక్షరామ భీమేశ్వరుడు : సున్నపురాతి ధారాలింగము, పైన చతురస్రపు గుంటతో మన్నది.

(2) చేజెర్ల కపోతేశ్వరుడు: సున్నపురాతి లింగము. పైన చతురస్రపు గుంట - పరిమాణములో భీమేశ్వరలింగము కన్న చిన్నది.

(3) పెదకొండూరు అనందేశ్వరస్వామి(తెనాలి తాలూకా): సున్నపురాతి లింగము, 'లింగము పైభాగమున ముందు పైపు తక్కువగామండి వెనుకపైపు ఎత్తుగా నుండును. జటాజూటమును గాని, వాగాభరణమును గాని రాతిలోనే మలచి ఉండురు. లింగము ముందు భాగమున అర్ధవారీశ్వర రూపము చెక్కబడియున్నది. క్రీ.శ. 4వ శతాబ్ది, అనందగోత్రీకుల నాటిది.

(4) చిలుమూరు రామలింగేశ్వరుడు (తెనాలి తాలూకా) : ఎఱ్ఱరాతి లింగము. పైన ఏడికిలిలాంటి జటాజూటము చూపబడినది.

(5) అమరావతి అమరేశ్వరుడు : సున్నపురాతి పొడవటి వర్తులాకార లింగము. పైన ఏడికిలి పట్టునంతటి లోతైన గుంట, దానిమీది ఇరువైపుల, వెనుకప్రక్కను వీరు క్రిందికి పోవునట్లు సన్నని కాలువలు చిలువుగ లింగము పొడవున ఏర్పరచబడినవి. బహుళ గంగాధరుని శిరమునుండి గంగ క్రిందకు ప్రవహించుటను చూపు విధానమై యుండును.

(6) చేజెర్ల నుండి మరియొక లింగము: సున్నపురాతిది. పై భాగమున రొమ్ములవరకు చెక్కబడిన మానవాకృతి - శ్రీ పురుష వివరములు గుర్తింపలేనంతగా అరిగిపోయినది. పైనున్నది శ్రీరూపమే యగుచో గంగాధరుడై శిరమున జటాజూటమున గంగనే కూర్చుండబెట్టుకొని యుండ వచ్చును.

9. మొన్న మొన్నటివరకు 40 సంవత్సరముల క్రిందటి వరకు వరదల కాలంలో గ్రామ మధ్యంలోనికి రాంచీలు నడిచేవిధంగా నీరు వచ్చేది. శ్రీశైలం, వాగ్డనపాగర్ రిజర్వాయరుల కారణంగా నేడు నదిలో నీటి పరిమాణము పరిమితము చేయబడినది.

10. భీమేశ్వరాలయములు : చాళుక్య భీమవరము(పామర్రకోట వద్ద), చేబ్రోలు (గుంటూరువద్ద), మరికొన్ని ప్రదేశము లలో. ఎస్.ఐ.ఐ. వాల్యూం నెం.6. పుట.665.

11. పెదకొండూరులోని అనందేశ్వర లింగము (తెనాలి తాలూకా) అనంద గోత్రీకుల కాలమున క్రీ.శ. 4వ శతాబ్దిలో కృష్ణ ఒడ్డుననే ప్రతిష్ఠింపబడిన లింగము. సుమారు రెండున్నర మీటర్లు ఎత్తు కలిగినది. నేడు ఒక మీటరు మాత్రమే కనుపించును. ఆలయము పైకి ఎత్తు చేయబడినప్పుడు మిగతా క్రిందిభాగము కప్పివేయబడినది. ఈమధ్య వరకును వరదల కాలములో ఈ లింగము కూడ మూడు వంతులు నీటిలో మునిగియుండెడిది. శ్రీ పుచ్చా రామమూర్తిగారు (పెదకొండూరు) యిచ్చిన సమాచారం. వారికి మా కృతజ్ఞతలు - ఈ ఆలయంలో తరువాత ప్రతిష్ఠింపబడిన దేవి విగ్రహము వరద మట్టమునకు పై భాగమున నుండునట్లుగా ఏర్పరచిరి.

12. ఇ. పరిస్థితి చాలా ఆలయాలలో జీర్ణోద్ధరణ, పునర్నిర్మాణం చేయునప్పుడు నేడు కూడా జరుగుచున్నది. శ్రీశైలం, భద్రాచలం, వారణాసి, నెల్లూరు మొదలగు చోట్ల.

13. కొమ్ములు, చెవులు ఈ విగ్రహానికి ప్రత్యేకముగా అతికింపబడినవి కావటంచేత లభించలేదు.

14. రెండవ అమృరాజు తాడికొండ శాసనము : ఇ. ఐ. 23. పుటలు. 166 తరువాత.

15. ప్రాచీన కాలంలో కొన్ని ప్రాంతములలోని లింగములు ఏ చెట్ల క్రిందనున్నవో ఆ చెట్లపేరున పిలువబడెడివి. విశ్వేశ్వరుడు, కదంబేశ్వరుడు, జంబుకేశ్వరుడు, వజ్రేశ్వరుడు, ఏకామ్రేశ్వరుడు మొదలగునవి. అట్లే అమరవజ్రేశ్వరుడు గూడ.

16. ఇండియన్ ఆర్కియాలజీ-ఎ రివ్యూ 1964-65 పేజీలు 2ఏ. పి. వి. సరప్రహ్మశాస్త్రి : 7. ధరణికోట ఐవరీ సిర్ రిఎక్టామిన్. తె.యి.ఎస్.ఐ. 12-1985 పుటలు 59-62.

17. (1) అమరారామము (శ్రీరామకవచము) గుంటూరు జిల్లా
(2) భీమారామము (దాక్షరామము) తూ॥ గో॥ జిల్లా,
(3) కుమారారామము (చాళుక్య భీమవరము) ప॥గో॥జిల్లా
(4) సోమారామము (గునుపూడి భీమవరము) ప॥గో॥జిల్లా
(5) క్షీరారామము (పాలకొల్లు) ప॥గో॥జిల్లా.

18. శ్రీనాథుని భీమఖండము : చతుర్థాశ్వాసము పద్య 151.

ది వ్య

జనని!

నీ సువర్ణ కాంతియుత వేళోన్నేషం
ప్రాణప్రదమైన అనురాగామృతం
నీ పుత్రుడనై పునీతుడనై
ఆత్మసాక్షిగా నీ సేవలో తరిస్తాను.

మాతా

నీ శీతల కరుణాకల దృష్టియుత
దీవెనలో చక్కగా నడవగలుగుతున్నాను
నా కంఠక్షేత్రంనిండా రాగాలపంటలు
ఈ నా ప్రాణవీణకు నీవే ప్రాణం

అమ్మా

ఈ హృదయాన్ని తేజశ్చక్రంగా
సౌమ్య ధర్మక్షేత్రంగా
తీర్చింది నీ అనురాగమే
నేనొక బండరాయినై నా
నన్నొక కమనీయ శిల్పంగా చెక్కించి
నాకో హృదయాన్ని పుట్టించి
నాకొ ప్రాణాన్ని ప్రసాదించి
కాంతిమంతమైన శావ్యంగా తీర్చింది నీవే!

అమ్మా!

ఈ కలుషిత జగతిలో
ఈ నా చిరువ్యవస్థను
ఆర్జకుండా చూస్తున్నది నీవేనమ్మా!
ఈ దివ్య పేరు 'పానవత్సం'.

నీవు మది నిలిచినవేళ

దేసికో ఆత్మ కొట్టుకులాడుతోంది
మనో మైదానంలో తారట్లాడే రూపాల్ని
ఆత్మ దర్శనం ముందుంచాను
ఎన్నో కదిలిపోయాయి
ఒక్క నీవే నిశ్చలంగా నిలచావు స్వామీ!
నవంబరు

ఆ శ

ఎంత రాగమంతపు హస్తమో
ఈ దీపం ముట్టించింది?
ఎన్ని కన్నీటి బిందువులో
సన్వేచ్ఛాదీపాన్ని సృష్టించింది!
ఎన్ని శకటాల నడకనో
ఈ సాగరాన్ని తీర్చిదిద్దింది!

ఎన్ని పాపురాల శాపురాలో
ఈ హృదయసీమల నలరించింది!
ఈ శోభాయమాన బింబం
నా సవోదయాశా విహంగం

ఈ దీపకాంతులనిండా
నా జనని ఆశీస్సులు
నా పుడమి మహితోక్తులు
నా హృదయం ఒక తటాకం
దీన్ని తవ్వించి తల్లి
దీనిలో దయను నింపింది జనని
దీనినిండా శీతలత్వాన్ని
కురిపించింది శాత

ఆ సా మహాదేవత పాదాలకడ
పరీమళం వెదజల్లే ఎప్పుడో
కాంతినిచ్చే దీపంగానో
బ్రతకడానికి ఎంత ఎడగాలో ఇంకా!

శ్రీ పాతూరి రఘురామయ్య

దీపకాంతులు శోని మనసు నాది
దేహదాహాలారని వయసు నాది
ముగిసిపోయే క్షణాల్ని మృత్యువుకి తొడిగే తనువు నాది
నై వేద్యానికి నోచని నడమంత్రపు సిరి నాది
వి ఆశ చూపి నిను బంధించను?
నీవు వెడలితే నేనెలా జీవించను?

శ్రీ అనంత వేంకటేశన్

కన్నడ మూలము :
మహాకవి డా॥ కె. వి. పుట్టప్ప

ఆంధ్రీకరణము :
శ్రీ శంకరగంటి రంగాచార్యులు

అంగుళము నకు గళము

(పద్య నాటకము)

పాత్రలు

ద్రోణాచార్యుడు   ఏకలవ్యుడు
అశ్వత్థామ   అమ్మ (ఏకలవ్యుని తల్లి)
ఏకలవ్యుని భటులు, ఇత్యాదులు.

ప్రథమ దృశ్యము

గురువు

(చుక్కలు క్రిక్కిరిపిన మిన్నే కన్నె, సహస్రనేత్రయైన గగనదేవత భూమివైపు చూచుచున్నది. చీకట్ల దట్టపుతెర కొండ అడవిమీద అలమియున్నను, తూరుపు కడుదూరపు దిగంతరేఖ గుర్తు కనిపించునట్లు వింగి అంచులో వేకువ వెలుగు ఏకసంపదొడగినది. మెల్లమెల్లగా ఉషఃకాంతి హెచ్చివకొలది, చీకటి కడలిలో మునిగి అణగికొని యున్నట్లున్న కనుమలు, కొండ అడవులు వరుసలు వరుసలుగా ఇంచుకించుక దృగ్గోచరమగు చున్నవి. ఒకటి రెండుసార్లు క్రూరమృగముల గర్జనలచేత వుబ్బిమై, పురల నెలయేటి దూకుడు వినా నిశ్శబ్దపు ట్టిగానున్న అరణ్యమున అక్కదొకటి, ఇక్కదొకటి ద్వనితరంగము పులుగు గొంతుకనుగడి పొడమి. తీయని గానమై సంచరించి, విపినదేశపు ఉనిలకరీరము పులికితమగుచున్నది. అంధకార గర్భాంతరాళమందుండి అన్నిట్లు బహుదూరమందు ప్రారంభమై, దగ్గర దగ్గరకు వచ్చుచున్నట్లు గురుస్తుతి దీరముగా, భక్తిభావ పూర్వకముగా, తరింగ తరింగాయుతముగా, దిగంతమునుగడి అల్లసల్లస తొణకుచున్న వెలుగుతో పోటీపడునట్లు బుగ్గలు బుగ్గలుగా ఉప్పొంగి వినవచ్చుచున్నది.

ఓం

గురుర్బ్రహ్మ, గురుర్విష్ణుః, గురుద్దేవో మహేశ్వరః॥
గురురేవ వరబ్రహ్మ, తస్మై శ్రీగురవే నమః॥

అజ్ఞాన తిషిరాధసః జ్ఞానాజన శలాకయా॥
చక్షుఃస్మృతిం యేన తస్మై శ్రీగురవే నమః॥

అబంధ మందలాకారం వ్యాప్తం యేన చరాచరం॥
తత్పదం దర్శితం యేన తస్మై శ్రీగురవే నమః॥

చిన్మయం వ్యాపితం సర్వం త్రైలోక్యం సచరాచరం॥
తత్పదం దర్శితం యేన తస్మై శ్రీగురవే నమః॥

అనేక జన్మసంప్రాప్త కర్మబంధ విదాహినే॥
ఆత్మజ్ఞాన ప్రదానేన తస్మై శ్రీగురవే నమః॥

మన్నాథ్య శ్రీ జగన్నాథో మద్గురుః శ్రీ జగద్గురుః॥
మమాత్మా సర్వభూతాత్మా తస్మై శ్రీగురవే నమః॥

బ్రహ్మానందం పరమసుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిం
ద్వంద్వతీతం గగన సదృశం తత్త్వమస్యాత్ లక్ష్యం॥

ఏకం విత్యం ఏమిలమచలం సర్వదీ సాక్షిభూతిం
బావతీతం త్రిగుణరహితం సద్గురుం తం నమామి॥

విత్యం శుద్ధం నిరాకారం నిరాభాసం నిరాజనం॥
నిత్యబోధం చిదానందం గురుంబ్రహ్మ నమామ్యహం॥

క్రమేణ, వెలుగు తొణకి, పర్వత విపిన కందరములు సుస్పష్ట తరములయిన కొలది. అడవిలోని విండు నిశ్శబ్దమే మొలచి, శాఖోపశాఖలై . వివిధ విహంగమముల బహువిధ మధుర కూజితములచేత నాదమయ మగును. ప్రతి వృక్షపు పచ్చదన మును, పుష్పముల తెలుపు రంగులు, ఎరుపు రంగులను కనులకు గోచరించును. రాత్రియొక్క తిమిర గర్భమునుగడి ఇవన్నియును ఉదయించినట్లే, అరుణేసు వందబారుచున్న న్రాచీది క్షటమున తెదురగా, సగర్వముగా శీర్షమున నెత్తికొనియున్న ఒక కొండ కొమ్మున, చెట్టుచేమలు క్రిక్కిరిసినచోట, తెలినుంగు వీవన వీచుచు, గండశిలల సుదృఢ దుముకుచున్న ఒక జలపాతము ప్రక్కన, దాని చరణస్థాన చున్నట్లున్న ఒక సువికార శిలా

వలకలమీద ఏకలవ్యుని శరీరము గండరించి విడిచిపెట్టబడినట్లు పొడమ పొడనూపుచున్నది.

తొలుదొలుత మనకగా చుట్టును నిలుచున్న గండళిలతో తానును ఒక మనుష్యాకారపు గండళిలయై, కనబడును ఉషాకాంతి అయిందీ ప్రితి తిరిగినకొలది, అతని అస్పష్టాకారమునుండి రూప మవిర్భవించును ఆ స్థూలకాయపు దీర్ఘోన్నతాకృతిది చామన చాయ; కాని, మైవన్నె నలుపు కాదు ఇటుముసకు చిలుతపులి చర్మము అలంకరింపబడియున్నది నగ్నముగానున్న వికార వక్షస్థలము విండు దేహమునకు సౌందర్యమునే కాక గౌరవమును కూడ ప్రసాదించుచున్నది పులిగోళ్ళతో బహించిన కంఠాభరణము విండు తొమ్మునకు దృష్టి తగులకుండ రక్షగా నున్నది. భజములకు గెంటికిని రాళ్ళ పొమ్ములున్నవి. శరములు విండిన అమ్ములపొది భుజముమీద వదిగెత్తియున్నది దానిని వీపునకు విగించిన సర్పచర్మపు పట్టిక అడ్డముగా చుట్టుకొనిన వక్షోదేశము, పాము చుట్టుకొన్న ఎట్టవలె భీమకాంతముగా నున్నది న్నాని మాది చెడిరి. వె ద్రుకలు భుజముమీద ఎడి అమ్ములపొదికి సంవాదిగా మరియొక్క క్రక్కనుండి వెన్నువైపుకు ప్రవహించి వని ఉదయ సమయపు వూర్వాకాశమును నిడుపైన తెల్ల మొగిలు రేకి వ్యాపించినట్లు మదుటిపై విటూతిరేఖ భాసించుచున్నది కనులు నీలోజ్వలములు ముక్కు పొడుగై చిలుకముమ్మవలె పంగినది. నూగు మీసములు పుగుల మోహకములు. వలుచని పెదవులు నావికాదీర్ఘతకును, నేత్రోజ్వలతకును ప్రతిస్పృష్టులై సంస్కారపు రుచిసూక్ష్మతకు సాక్షిగా నున్నవి ఎడమచేతి విడికిరి ఎక్కు పెట్టిన వింటి కొప్పును వట్టుకొన్నది. వింటి మరి యొక కొన రాతి నానుకొన్నది వారి ఎదులుగా నున్నది.

అతని వెనుకనే ఒక జలపాతము - ఇరుప్రక్కలను ఎత్తైన బండలు నిటాదిగా, దీరభంగిమతో శల్లగా లేచి నిలబడినవి. చెట్లు, తీగలు అక్కడక్కడ అల్లిబిల్లిగ అల్లుకొన్నవి. ఏకలవ్యుని కుడిప్రక్క చాలదగ్గర అతిస్థూలదృష్టికి మానవావార మనదగిన ఒక ఎత్తైన బండ కననగును దానినిండ పూలు, ఆకులు, నెమలి ఈకిలు, పక్షుల రంగురంగుల ఈరలు, వరాహముల హిమదళ దంష్ట్రలు, - అతని చిత్రమయ చర్మము మొదలగువానిచేత రచించబడిన అలంకారములు మెరయుచున్నవి ఆ దీర్ఘగండళిల ఆగ్ర శమును సున్ను దళసరి గీతలతో మనుష్య ముఖరూపము చి తిరయించి ఆ పైల పగ్రహమునకు చాలకాలముగ పూజ జరుగుచున్నదన్న లక్షణములు చుట్టపట్ట నున్నవృక్షములు అదియే ఏకలవ్యుడు గుఱవని పూజించుచున్న ద్రోణ ప్రతిమ.)

ఏకలవ్యుడు - (పూర్వోక్త పర్వనకు వివరవివరములై న, ఉచితము లై న వాచికాంగిక వ్యాపారములు అన్వయించునట్లు)

ఇన్ని దినములు బ్రదికినందుకీ సుదినమ్ము కంటి: నేడేతెంచు గురువు నా ఈ వన స్థలికి! పావనతరమ్యగును ఈ వర్వతా రణ్య పీఠమ్ము విక్రమ్ము, పరిపూత గురు చరణ సరపిజ చుదువరాగ సంస్పర్శతో!

(ఉషాకాలపు దిగంతము వంకకు తడకముగా చూచి, ఉన్మేషితో త్యాహముతో)

నిజము గురువరు రాక నేడు నా ఈ వన స్థలికి! కనువిప్పుము, నిమిలిత ఉషోదార, నీ ఆ దిగంత దీర్ఘకటాక్ష విక్షేప మున సుప్రసన్నత కలుగుగాక ఈ వర్వ తారణ్య దాడికి! ఉదయంపుమో మంచి పగల' కిరణాల దారాల నేసిన వెలుగు దోవతిని పూర్ణుచుచును ఈ మహారణ్య సుమనోజ్ఞ పర్వతాంగమ్ము!

(కొంతసేపు నీరవముగా దృష్టి ప్రసారము చేయుచు, మరల ఉబ్బొంగుచున్న ఉత్యాహముతో)

నిజము నేడయదెంచు గురుడు నా ఈ వన స్థలికి! కందరమందు నడయాడు మంచు మల్పును చూడు, గురువు కట్టిన దవళ వత్తంపు ఉంచనగ సంచరించుచునున్న దాకాంక్ష రేకెత్త! అదిగో, ఆరించుచూ కోకిలయ మధుర కూతితము, తెల్లగ క్రిందవదెడు ఈ పెరియేటి ఓంకారమును మీరి చాటెడిని ఇంగితమ్ముని నాడు గురుదేవు మంగళా గమనమ్ము! దుముకు ఈ జలపాత ఘోష, శ్రుతి వలె ఆశ్రయించుకొని తానతానమునందు గానమొనరించెడిని కనరాని ఒక పక్షి మధురమ్ముగా, వినుము, అహ్వనగీతమ్ము!

(మరల అటువిటు కనులు తిప్పి కునుగొని)

వికపించుదో సన్య సుంచరగణమలార, విరుల పాస్పగునట్లు గురువు గడచెడు శ్రోవ. వేగుబోక పసిండి నీరెండ వెలుగులో మంచుబిందులతోడ మెరసిపోవుచున్న తరలకు తోరణమ్ములు కట్టి, మద్గురూ త్తమునికి కుభస్వాగతమిండు, తరులార!

(తన వెనుకనున్న జలపాతము దిక్కుచూచి, గ్రుడ్లప్పగించి, తావావేగమున దానికి చేతులు మోడ్చి)

విజయప్పదే వచ్చె నేడు నా గురువరుడు
నా ఈ మనఃస్థితికి! గిరిపుత్రి, సుమనోజ్ఞ
మధురజలగాత్రి, దుముకుచు దుముకుచును ముత్య
ములు చల్లి ముదమందు లాస్యమయి, విర్లురిణి,
కొనుము నీ కిదె నా కృతజ్ఞతావందనము!
గిరిశివ జటాజూటమున నుండి జారిపడు
గంగామతల్లి, కైలశివాంకము నలంక
రించెడు అరణ్య పార్వతి చెల్లి, నా చెవికి
నేడిట్లు లేమంత్రమును హెచ్చ పెట్టెదవు?
కాలగహ్వర గుహ్య గర్భమున చుట్టుచు
ట్టుకొని వడినట్టి ఏ విధిని మ్రోగుచు విరిచి
మేలుకొలుపుచునుంటి? పుట్టినప్పటినుండి
నీ జోలపాట నా తొట్లనూచిన; దై న
నీ జలగళము నేడు వేరుగామన్నట్లు
హృదయ మస్థిరమో విరావ చాటుచునుండె,
అదేక మొకదాని గతజన్మ నిస్వనమో?
తావిజన్మపు పిలువో? లేక, ఇకముందున్న
బ్రదుకునే మునుముందు తెలుపుటకు పెరియేటి
మరుగులో నివదించునట్టి విధి నాలుకయో?
(అంతర్ముఖుడై, విట్టూర్చి, చింతాముద్రతో)
గతరాత్రి అదియెట్టి కలకాంచితని నేను!

(కొంచెముసేపు ఆలోచించుచు విరిచి, చింతావ్రవాహము నడ్డ
గించి పిలుపు ముఖముద్రతో)

దుఃస్వప్నమైనప్పటికిని దివ్యము విజయము!
ఇటువంటి కుభదినమ్మున కెట్టి నొందియో!-
అది అట్టులుండనీ-
కుభము వచ్చెడు విధము నిర్ణయించుటకు మన
మెవ్వరము? దైవమే సమర్థమ్ము!
ఊరకుండుము, మనస, ఊరకుండుము, మనస.

(ఉన్న దున్నట్లే ద్విగుణీకృతోత్సాహముతో)

చూడు, చూడుము, ఏమి పొగుసులుదయించెడిని
తెల్లగా క్రిందవడు పెరియేటి నీటిలో!
సూర్యకిరణా? తన కుంచియను పీచగా
అది యేమి మాయ! అదె కనుమద్భుతమే, విజయము,
ఆ చిత్రమయవర్ణ మర చావ అందములు!

(తన ధమర్దండమునెత్తి నీళ్ళతో ఆటలాడును. ఎవరో పిలుచు
నట్లు నీటిమోతతో కూడి విసవిడును. దానిని గమనించని
ఏకలవ్యుడు నీటితో ఆడుకొనుచుండును. ఆ పిలువినకు నమీ
వించి, పృష్టతరమగును. 'అబ్బీ', 'ఓరబ్బీ' అను ధ్వనికి
ఏకలవ్యుడు తటాలున నిలబడి చెవియొగ్గును)

ఎవరో పిలిచెదరు కద? ఈ విర్లురిణి గర్జ
వ్యాఘ్రగర్జము కూడ మ్రుంగి జీర్ణించుకొను!
(మరల 'అబ్బీ! ఓరబ్బీ!' వినవచ్చును)
ఓహోహో, అమ్మయే ఉండవలె! (నవ్వుచు)
జలపాతమును మించుటకు వోటివడు కదా!
వెదుకులాడుచు వచ్చె నుదయంపు భోజనము
నాకియే రాత్రి చీకటి నశింపక మునుపె
దారి తెలవారుజాముననే అమ్మకు చెప్ప
కుండ వచ్చితివిటకు, గురువు రాకను గూర్చి
నట్టి ఉల్సాహ వ్రవాహమందున తేలి
వినయమ్మును, విధేయతను పూర్తిగా మరచి!

(మరల పిలుపు వినిపించును. ఏకలవ్యుడు గట్టిగా వ్రతికేక
వేయుచు, చెల్లి వచ్చదనము విండి పైకెగయుచున్న కొండవాలు
వ్రక్కకు, పిలుపు వినవచ్చిన దిక్కుకు, కనుచూపు సారించును.
ముఖమున నవ్వు వికసించును - తల్లిని తిరికించిన ఉల్లాసమునకు)

అదె, అచట వచ్చుచున్నది, అమ్మ!
ఎక్కనేరక గండశిల వెక్కుచుండె! ఈ
రాలు రన్నల ఇరుకు పండుగొందులయందు
దారి తప్పనా ఏమో!

(చప్పట్లు తట్టి "అమ్మా!" అని కేకవేసి తల్లి గమనమును
తానుండుచోటికి లాగును. తానుండు జలపాతపు దిబ్బికు వచ్చు
టకు దారి చూపుటకొరకు చేతితో సైగ చేయును)

ఈ వ్రక్కకీవ్రక్కకమ్మ,
ఆ తగ్గులోనున్న చెట్టువ్రక్కన రమ్మ!

(అట్లే చూచుచుండి, తల్లి వరియైన మార్గమును వట్టి, కనుమరు
గగుటకు కవి, కమ్మకొట్టి, వినోద మొనరించవలెనని నవ్వి)

ఇందాక, ఒక్కవరియైన, ఎన్నోసార్లు
రమ్మంచు వేదించినను కూడ, అమ్మ
ఇచ్చటికి రాలేదు. నేడద్యుతము నొకటి
చేతును. వినోదమ్ము వర్ధించి నవ్వింతు!

(జలపాతపు వెనుకవ్రక్క వీటిదార వెనుక మునిగిపోయినన్నట్లు మరుగగును. ఏకలవ్యుని తల్లి అరటాకున తిండినిడుకొని, ఆయానవడుచు ప్రవేశించి, ఏకలవ్యుడు విలుచుండిన విశాలపు బండ వద్దకు వచ్చును. ఆమెకు మధ్యవయస్సు పైబడినది. కొండజాతివారి కట్టుబొట్టు ఉన్నవి. రైక లేదు. నొసటికి విఘాతి. చుట్టును చూచి, ఎవరిని కూడ కానక వెరగందును)

అమ్మ - అబ్బీ! ఓరబ్బీ! (చుట్టును వెదకి చూచి)
ఇప్పుడిక్కడ ఉండె, నవ్వుదే ఎటకేగి
కూటిప్రొద్దుకు తిండినిదకాచి చాలయ్యే!
తన్న తరువారై న బోరాద కానకు?
కానేమి మంచ? ఎండెక్క నళయించుటకూ
నిత్యము వీనికిది ఒక్కచే వ్యవసము!
కాననము! కాననము! కాననము!
వగలు రేలును కూడ కాననము! కాననము!
కలలలో పైతము కాననము! కాననము!

(హఠాత్తుగా ఏకలవ్యుడు పూజించిన ద్రోణ ప్రతిమను చూచి, ఆశ్చర్యమున తడేకముగా కనులవృగించి పీక్షించును. ఆశ్చర్యము వినోదముగా పరిణమించి, మునిమువి నవ్వు నవ్వుచు తలా చిందును)

ఇదియేమి బొమ్మలాటయో వాడు పిల్లవికి!
ఈ అడవిలోన ఎచ్చోట కన నచ్చోట
వీవి ఈ బొమ్మలే! (ఒక విధపు విర్వేదముతో)
హూ! పనివాడు కద, అడుకొననిమ్ము!
ముందు వెనుకల రేలు; కాన్పు కట్నము లేదు;
ఒక్కదే ఒకడు కద? వేసరిక చనుచెట్లు?
జంతువులు, విహగములు, వృక్షములును, శిలలు,
దినకరుడు, హిమకరుడు, ఉదయా ప్రమానములు,
నదులు, - (జలపాతమును చూచుచు)
మరి యిట్టి ఎత్తిపోతల నీటి వెలయేళ్ళు?
ఇవియే కద తోబుట్టువులు, తోడునీడలును!

(జలపాతము వెనుకనుండి ఏకలవ్యుడు 'అమ్మా!' అని కేకవేసి పిలుచును. అమ్మ అదరిపడి చుట్టును చూచి)

ఇదియేమి అబ్బిగాదో, లేక నెలయేటి
భూతమో? ఎవరు విరిచినది నను!

(తల్లి దిగ్భ్రాంతి చెందుచుండుట కవి, జలపాతపు నీళ్ళ తెర వెనుకనుండి హఠాత్తుగా అనుచు చప్పట్లు చరచి, నవ్వుచు తల్లివద్దకు ఎగిరి వరుగిడి వచ్చును)

అమ్మ - (అదరిపడి తెచ్చికోలు కోవముతో)
ఓ! నీకిదేమిటి వినోదము నాకోడ
నల్పి మీసార్ వచ్చినను విన్ను పిల్లాట
వదలదు.

ఏకలవ్యుడు - (మునిమువి నవ్వు నవ్వుచు)
ఓ అమ్మ, నీవు నా యెదురుగా మన్నచో
గడ్డము నరవినను, నేను పనివాడనే!
ఏమి భయమో నీకు? దయ్యమవి తలచితివ?

అమ్మ - (వెరగువడి, ఒకింతయును తడిసిపోని కుమారుని చూచుచు)
నీళ్ళలో అదియొట్టులుంటివిర?
మునిగియును తనువు నాననె లేదు!

ఏకలవ్యుడు - (వినోదముగా) మంత్రక క్రిది అమ్మ, ఇదిశ్రీజల
స్తంభనము!

అమ్మ - మొన్న ఆ మడుగులో అడుగు జారురలివడి
తడిముద్దగా మారి, వడకుచును వచ్చితివి!

ఏకలవ్యుడు - (హాస్య ముఖముద్రతో)
విన్ను లభియించినది ఈ పిద్ది, ఓ అమ్మ.

(తల్లి వెరగువడుచుండగా ఏకలవ్యుడు జలపాతముపై పుచ్చేయి చూపి)

నీకేమి తికమకయో, అమ్మ.
నేనేమి చెప్పినను నమ్మి అబ్బురపడెదు.
ఒక్కొంత హాస్యము కూడ అర్థము కాదు!

అమ్మ - (దుఃఖముతో) కదచిపోయెను బాబు ఆ మంచికాలమ్ము.
మీ అయ్య ఉసురు విడిచిననాడె నా సర్వ
సంతోషములు అతని వెన్నంటి వెళ్ళినవి!
మరల సంతోషవడుచెట్లు?
ఇక నమ్మకము మోట?
నిన్ను, నీ మాటలను నేను నమ్మవినాడు
దిక్కులేనిదటంచు తెలియుమో నా అబ్బి.

ఏకలవ్యుడు - (తనకన్నను పొట్టిగా, చిక్కచిక్కినదిగా ఉన్న తల్లిని ప్రేమతో కాగిరిండుకొని)

అడలకుము, తల్లి!
నా వినోదము విషాదము నెదకు తెప్పించె
నీకు. అనరాధము కావించితివి, తల్లి.
కనుమమ్మ, ఆ వీటిదార వెనకొనె,

చర్మవ్యాధులకు

అతి గాఢంగా పనిచేసే అమృతాంజన్ డెర్మల్ ఆయింట్మెంట్

చర్మవ్యాధులకు ఉపయోగపడే సాధారణ ఆయింట్మెంట్లు ఎక్కువగా చర్మం లోపలకు ప్రవేశించలేవు కాని అమృతాంజన్ చర్మరోగ నివారణ ఔషధాలు విశిష్టంగా చేరిఉండడంచేత అమృతాంజన్ డెర్మల్ ఆయింట్మెంట్లు మాత్రము లోపలకు ప్రవేశిస్తుంది. సాధారణ చర్మవ్యాధులను అతి శీఘ్రంగా నిర్మూలించి చర్మాన్ని పూర్వస్థితికి తెచ్చి సహజంగాను అరోగ్యవంతంగాను ఉంచుతుంది. అమృతాంజన్-డెర్మల్ ఆయింట్మెంట్ తామర, గజ్జి, దురద ఇతర చర్మ రోగాలకు అదర్శమైన నివారిణి. నేడే కొనండి!

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ 42-45, లజ్ చర్స్ రోడ్డు, మద్రాసు 600 004

Amrutanjan Limited

నీళ్ళు కోసిన ఒక్క రాతిగవి ఉన్నదదె.
నీవు సైతమృచట నానకనె ఉండవగు.
మండుచెందల వేసపుల ఎన్నియో వగళ్ళ
నేనటకు వెళ్ళి, హిమగుహ శైత్యమును అనుభ
వించితివి. నీరాన ఏతెంచు కానన మృ
గములను చాటుగా కనగ పొగనగుచోటు!

అమ్మ - (తాను తెచ్చిన అరటాకును బండమీద పెట్టుచు)
అవియేటి మృగములో? అవియేటి లగములో?
అవియేటి కొండలో? అవియేటి కోనలో?
అకలిసి, దప్పికను మరచునట్లులు చేయు
ఆ ప్రకృతులే విజమ్ముగ సుకృతులు!
నను కూడ మరపించుననుటె నాడు భయమ్ము!

ఏకలవ్యుడు - (మాతృప్రేమాతిశయమున)
అమ్మ, అమ్మా, నీవు ఎత్తిపొడువకుమమ్మ!
నాడు బ్రదుకంతయును నీవె నిండితివి కద;
నీవు నా హృదినిండ బ్రదుకు నిండును నాకు,
లేకున్న ఈ బ్రదుకు దారిలేవి యెదారి!
నీ ప్రేమ బ్రదుకు వెలుగుగనుండ.
ఈ లగము, లీమ్మగము, లీకొండ, లీకోన,
లీ అడవి, ఈ పుడమి - పకలములు మధురములు.
నీవు లేవి దినాన అవియెల్ల తిమిరాంధ
కూపములు!

అమ్మ - (గారాబముగా మొగము చూచి)
మరి నీ వదెందులకు తెలవారుటకు మునుపె
నాకు చెప్పకనే ఈనాడు వచ్చితి వనిక్కి
ఉదయాన తిను చడ్డి, తేనె, పండ్లును అరటి
అకు నిండుగ బెట్టి, పిలిచి చాల్చి పోయె!
రా! తీసికో, కూరుచుండి తిను, తృప్తిగా.
ఇదె తేనె తీసికో, ఇవె పండ్లు తీసికో.
(అరటాకును పిద్దము చేయును)

ఏకలవ్యుడు - (మొగము వికపించగా, సిద్ధపరువబడిన ఆహార
పదార్థముల దిక్కు కనుగొని)
అమ్మ, నీ ప్రేమయే రూపుగొన్నట్లున్న
దీ తేనె!
వందబారిన తల్లితనపు ప్రతిబింబములె
విక్రమ్ము రసము నిండినయట్టి ఈ పండ్లు!

అమ్మ - ఉండనీ వెమ్ము. చాలించుమీ వర్ణనము.
రా, తినుము. కడుపు నిండున, మనసు తృప్తిగనగ

ఏకలవ్యుడు - నేదొక్క నోము నోచెద నేమ;
నోము నోచిన పిదప, అమ్మ, కుడిచెద కూడు.

అమ్మ - నోములవి పాణులకు. నోములవి బోయలకు
ఏకలవ్యుడు - బోయలై న అదేమి? పాణులై న అదేమి?
నోములకు ఎవరై ననేమి?

అమ్మ - (మొలక నగవుతో) ఏదియో ఆ కోర్కి?
అంజాల ఆడదా?

ఏకలవ్యుడు - నాకేల ఆ చింత? ప్రీ గోడు నీకు గద?

అమ్మ - మరి యేమి? మంచి వేట లభించవలెనంచ?

ఏకలవ్యుడు - ఆ తప్పుటడుగు వేయుటను నేనేనాదా
అధిగమించితిని. గురుకృపవల్ల అవిద్య
కీరతిలాపిలకమ్ము. వ్యాఘ్రమో? సింహమో?
నర్పమో? దంతియో? దగ్గరో? దూరమో?
కనిపించనీ, లేక కనిపించకుండనీ,
కనుచూపు మేరలో ఉండనీ, లేకుండనీ,
వింట నారి విగించి, బాణమ్ము నందించి,
గురుదేవు స్మరియించి, విడిచిపెట్టితి నన్న
తప్పుదని తెలియవలె నేను పెట్టిన గుఱి!
మొన్న నీకేను చెప్పితివి కద, నడచినది
ఒక్క కద.

అమ్మ - అది యేమి కథ? నీవు నాకు ఎన్నెన్నిటిన్
చెప్పుచుందువు కథలు.

ఏకలవ్యుడు - కట్టుకథ కాదిది. నిజముగా జరిగినది.
చెప్పలేదా నీకు?
నాకు వట్టనివికిని నడుమ జరిగిన రగడ.

అమ్మ - ఏమి రగడ? ఎవరతడు? ఎందుకోసము జరిగె?

ఏకలవ్యుడు - బయటాగను. దాని నీకప్పుడే చెప్పితివ
టంచు నే నెంచితివి. రా, ఇటకు, ఈ పెద్ద
బండపై నెమ్మదిగ కూర్చుండి వినుమమ్మ.

(ప్రక్కనఉన్న బండపై తల్లిని కూర్చుండబెట్టి, తాను ఎదురుగా
విలుచుండి, ఉత్సాహముతో చెప్పును)

బయటాగను, ఆ గాథ, అమ్మ, బయటాగను.

అమ్మ - కని నీదు ఉత్సాహమును ఈ జలపాతమ్ము
సిగ్గుతో తెల్లబోవుచు నుండె
చెప్పు మదీ, చెప్పు!
నీ గొంతు వినుటయే నాకు పండుగి అన్న
ఆ గొంతుకొక మంచి కథయుండ చెవితేనె!

ఏకలవ్యుడు - బలపొగను! అమ్మ, విను బలపొగను! ఆ కథను
ఆ తిథి నాయనడు నేనె; కవియును నేనె!
మతికున్నదా నీకు?
అనాటి ఉదయమ్ము,
పుట్టనున్నట్టి ఆ జూబితేనియ తుట్టె
పీకి తేనెను నీరు తెచ్చి ఇచ్చితిని కద-
అనాటి ఉదయమ్ము-

(తలయెత్తి దూరముగా చూచి, ఆ తిక్కుకు వ్రేలుపెట్టి చూపుచు)
కనుమరట, నిట్టనిలువుగ పైకి లేచి, మెర
యుచునుండె నా దీర్ఘ గండశిల, ఆ కొండ
కొమ్మునకు పోయితిని.

అదవి మధ్యమున గూడును కట్టుకొని గ్రుడ్లు
పెట్టిన ఒకానొక మయూరమ్ము గలబోటు
చూతు నను ఆతురతతో పరుగులిడిపోతి.

కాళ్ళ కెరకలు మొలచినవా, అన్న రీతిగా!
పోయి చూచితి; నేమి చూచితిని?

గ్రుడ్లు తినవలెనందు అరుగుదెంచిన యట్టి
పాముతో హెరముగ పోరాడుచున్నట్టి
ఆ నెమలి చూచితిని.

బాణమ్ము వందించి, పామునచటనె చంపి,
నెమలి తల్లిని తృప్తిపరచి, రక్షణనిచ్చి,
గ్రుడ్లపై దాని పొదిగెడినట్లుగా చేసి,
వేడ్కకై ఒక్క పెనువృక్షంపు శిరమెక్కి,
కనుచూపుమేర గల దృశ్యవైశాల్యమ్ము
కను ప్రకృతి భోగమున మునిగియుంటిని నేను.
ఇట్లుండ,

దూరమ్మునుండి వినవచ్చె వేటాడు జన
సంరంభ; మాలకించుచునుండ దగ్గరకు
వచ్చినది ఆతుమల రావమ్ము.

మండినది కోవమ్ము నాకు-

నా రక్షలోనున్న ఈ పర్యవారణ్య
నీమమ్ము ముట్టడించినవారి పొగరణచి.

తరిమికొద్దెదనంచు రోషము నిర్ణయము
కొని, తరువునుండి దిగి,
వి టికొప్పుకు నారి జంటి చుమండగ, హు
టావాటిని చెవినిబిడి పొడిచిగడ్డ ఒక ఏక
లంపు హుంకారా పుటార్చుటము'
కొడ ఉరియనదాత; అదవి వదకినదింత!
పెంటనే బాణమ్ము నల్లెత్రాటికి పూన్చి,
హు కృతిని ఆరించి, గురిపెట్టి, కొట్టితిని!

అమ్మ - (మూడునె రక్షించుటకు కౌగిలించుచున్నట్లుభవించి)
అయ్యో, నీపున్నెడికు వచ్చినద ఆ ఏకలవ్యుడు?

ఏకలవ్యుడు - లేదు లేదది కన్నులు పుమేరను దాటి
యండినది, దూరమున పెనుకాన పొట్టిలో.

అమ్మ - మరి నీపదెట్లు గురిపెట్టి కొట్టితి, దాని?

ఏకలవ్యుడు - శబ్దవేడియొకన్న విద్యతోనమ్మ!

అమ్మ - అట్లన్న?

ఏకలవ్యుడు - గురి కన్నులకు కానబడికపోయిన తూద
వేసిన శరమ్ము తాకును గుఱి నమోచుమ్ము.
అది ఒక అతీంద్రియపు సామర్థ్యమమ్ము.

అమ్మ - (వెరగింది, కుమారుని మెచ్చి, చూచి)
నీవెట్లు కఱచితిసిరా అన్ని అటువంటి
అదృతమ్ముగు విద్య?

ఏకలవ్యుడు - గురుకృపా మహిమచే.

అమ్మ - ఎవ్వరా గురువు?

ఏకలవ్యుడు - (ద్రోణప్రతిమ యనదగు ఆ శిలాకారమును చూపి)
ఆ పూజ్యుండు!

అమ్మ - రాతిబొమ్మ అదెట్లు నేర్పు నీకును విద్య?
అది యేమి దేవుడా?

ఏకలవ్యుడు - దేవుడే విక్కమ్ము!

అమ్మ - ఏ దేవుడో? మనకు ఉన్న దేవుండొకడె.
వేటపుడు వాడు. నీవాడుకొను బొమ్మ
మన వేటదేవుడా?

ఏకలవ్యుడు - కాదు, కాదమ్మ గురుదేవుండు.

అమ్మ - అతడెవరు క్రొత్తదేవుండు? ఎప్పుడు పుట్టె?
వేటదేవుని విడ్డదో?

ఏకలవ్యుడు - (నవ్వుచు)

బిడ్డలను కనకతడు నీవు పెంచిన కోడియా?

అమ్మ - ఉన్న ఒక దేవుండు బిడ్డలను కనకున్న
అరుదెంచునెట్లు? మరి, సరిక్రాంత వేపుండు?

ఏకలవ్యుడు - అడవిలోనున్న ఈ వేటపుడె దేవు,
డింక దేవుళ్ళు లేరని తలంచితివేమి?
ఎందరో దేవుళ్ళు కలరు ఆ దేశాన.

అమ్మ - వారిలో ఒక్కడో ఈ రాతి విగ్రహము?

ఏకలవ్యుడు - అటువంటి దేవుండు కాదు. ఈతడు గురువు.
తనును. ఈపిరి పీల్చు. మనవలెనే జీవించు.
హస్తినాపురి రాజధానిలో నితడుండు.
రాకుమారుల కితడె వ్యాయామ దేశికుడు
దావ గురువీతండు. బ్రాహ్మణుల బ్రాహ్మణుడు.
ద్విజవరేణ్యుండు, గణ్యుండ, గ్రగణ్యుండు.
ద్రోణుడన్నది అతని పరిపూత నామము.
పరమ గురువేపుండు నా; కతని కృపవలన
నాకు విలువిద్య లభించెను అనన్యముగ
నీవు కనునట్టి ఈ విగ్రహము-ద్రోణుడే.

అమ్మ - అక్కటా, నేనెట్టి తెలివిమాలినదాన!
నీదు బాలక్రీడలై చేసినట్టి ఒక
రాజామృత అనుకూటి! తప్పయ్యె, తప్పయ్యె!

(విగ్రహమును ఉపాసణ కొలువనట్లు ప్రార్థింపును)

ఏకలవ్యుడు - అమ్మ, నీ పాపముగవా గురు మహామహిమము.
జ్ఞానపరుడు, ప్రేమపరిత్తి, కా తిజ్యోతి.
అతని అపారమైన శ్రమ, సమర్థియని
యందును. చినుర్పిల్య కదిలేపెడిని యంద్రు.
నాడు, నా కయ్య బ్రహ్మకనినాడు, అతనిని
చింటి ద్రోణుని మహా; అతని నామార్థ ము
నేను ఆ గురు సన్నిధికేగి విలుపెద్య
నేర్చికొని వచ్చెదనటంచు వేడితి ను.
అయ్య అనె - వాని బ్రాహ్మణులు బోయను విద్య
చెప్పుటకు ఒప్పుకొని అదికాక, నను చూచి
వక్కుమని నవ్వి, అక్కడనుండి నెట్టెదరు."
నేనంటి - "నీ కాళ్ళు పట్టుకొని వేడెదను
ననువంపుమయ్య. ఎటుగైన గురువు మనస్సు

మెప్పించి, విలువిద్య నేర్చుకొని వచ్చెదను."
అయ్య నా వాంఛగిన్ని కని, కవికరించి, చని
రమ్మించు అంగీకరించి, దీవించె నను.
నేను పోయితిని.

రాజనగరమునందు అడవి మనిషికి నాకు
దారి తికమక పట్టె. నా యదృష్టమే నిజము:
గురుదేవువట్రుండు, నాకు పయమన సముడు,
నన్ను కని, మైత్రి ఉప్పొంగి, తన పితరునికి
నా విషయమును చెప్పె. అతని చర్చన భాగ్య
మును కలుగునటు చేసె. అమ్మ! అది ఎటువంటి
అసమాన దివ్యతేజము అదాద్యునిది!
ధగధగని మెరయు అయుధశాల చొచ్చినటు
లయ్యె నా కాలనిని తిరికించి!

బిడియాన బెడలుచుండిన నన్ను ప్రీతిగా
పలుకరించెను. తదబడుచు చెప్పితి నేను
నాదు హృదయములోని తీవ్రమగు కోరికను.
నేను కూర్చుదనిన్న సంగతిని ఎఱిగినను-
మనల బ్రాహ్మణులు కూర్చుంటుండు పరిచెదరు-
పూజ్యుండు నను తిరస్కరించలేదమ్మ.
ఆపాదమస్తకము నను పరీక్షించి కని
కొడుకు వంకకు చూచి, నుడివె నీ విధముగా:
"నా శిష్యులందు, అశ్వత్థామ, పీడును ఒక
కండు, నీ తమ్ము కుట్టువిదాన కనుమీపు"
పని దాని, నాకు ములచి, కొమ్ము స్వర్గంపు
పైరావల ఎడ తిమ్మ కాచి స్పర్ధి చి,
పొడిచినది కది! - అయిన నేమాయె?

దాని మల ఈడు అడ్డగించె నన్ను
పొడిచి ఒక్క య, గర్జిస్త అన్యుడు
నాకు పలుమెట్టి తిరస్కరణ ఈను పొందె.
నా బ్రాహ్మణునిలోడి నామచర్చలు చూచు
ఉచితము కాదను వోలి రిదు దిగిపికొనె,
దోషము గొనినె, అర్చనచోడె వట్టించె
అదామ్యుడు ఎచిందె: "బ్రాహ్మణునినెయ్యి
వియతీ, సమర్థు, చతడు కలుచిన పదవ,
మీ నాయమెనెచ్చు, మీ సేవలే చేయు.
బల్లిదులు సేవల నొనర్చ మీర్ బల్లిదులు
కార." గురువరుని ఉపదేశము ప్రక్కలకు
నెట్టిరి. నను వెలివేసిరి

కనుల బాష్పములు దుల ననుగాంచి కుతూహల
గురుడు నా వేయి వట్టుకొని, కల విమిరి, ఓదార్చి,
ఇట్లనెను, “ఏకలవ్య” అతడు పెట్టినదె
ఈ పేరు. అట్టియన నగుదురిని వేరొక్క
పేరుంచె

గురువు నుడివెను, “ఏకలవ్య, దుఃఖించుము.

ఆళలు నిరాళలై నవని చింతిల్లకుము.

నీవు మా యింటలో ఒకడవై ఉండుము.

ఈ సాము గరిడికి నన్ను సేవింపగా
ఏతెంచి, దూరము నుండియే నేడ్చుకో-

వీలై నయంత-

మిగిలినది మా యింట నేను సంపూర్ణముగ
నేర్పింతు నీకు అశ్వత్థామతోపాటు.”

విని నాకు దైర్యము మొలకెత్తినది; కృత
జ్ఞత తోడ పాదములు వట్టుకొని మ్రొక్కితిని.

అశీర్వాదించె గురువరుడు - నేర్పెను నాకు
విలువిద్యతోపాటు సంస్కృతాక్షర విద్య.

నిత్యమును నేను గానము సేయు ఆ కావ్య

ములను నీవాలకించిచునుండువు కదమ్ము,

అవి సంస్కృతంపు కావ్యములే. నా విద్య

పూర్తియగు నంతలోనే నాదు పితృదేవు

దొక్క పురితో పోరి, గాయవడిట్టి వా

ర్తను తెచ్చె నీవు వంపిన బంటు. చాప గురు

నానతిని, దీపనల పెడపి, వేగమె తిరిగి

వత్తునని చెప్పి, గరిడి ఎచ్చితిని నీదు

సన్నిధి.

అక్కవా, మరణించె నయ; ప్రణామింకా!

నిన్నొక్కతెనె వీడి నేనెట్లు పోగలను?

(అమ్మ కన్నీళ్లు తుడుచుకొనును. ఎకలవ్యుడు ముక్కు
తుడుచుకొనును)

ఇచ్చటనే నిలిచితిని.

ఈ గురుప్రతిమనే ద్రోణునిగి భావించి,

నేను కొనసాగించితిని నాదు పలువిదా

అమ్మ, ఆశ్చర్యము నేమంచు ఎర్పింతు!

మేలుకొన్నపుడు నేనెక్కగనట్టి ఓహో

ముల కలల వచ్చి బోధించె నా దివ్యగురు

సత్తముడు! ఎంతంతలు విద్యలును నాకు

తై సనమైనయవి! శబ్దవేదియు కూడ
ఆ విద్యలంచొకటి.

అమ్మ - (మెచ్చుకొని) తెలిసినది. ఇప్పుడు తెలి
సినదయ్యె. ఆ వరాహము పడెన?

ఏకలవ్యుడు - ఔనమ్మ

వడి పొరలినది నేల వినుమమ్మ, వినుమమ్మ

తరువాత జరిగిన విచిత్రపు టదంతమ్మ,

పడి అరచుచున్న అపందియుండిన దిశకు

వేగముగ ఎరుగులిడితిని నేను అదవిలో.

వీక్షించితిని; కంటేనొక్క అత్యద్భుతపు

దృశ్యము

ఒక్కండు తపిణుడు, అజానుబాహుండు,

రాజకుల సంజాతు, దత్తంత లేజిప్పి,

వడిన ఆ పెను వరాహమువద్ద,

ఆ మృగ కవోష్ఠ రక్తముతోడ తడసి పో

యిన నేలమీద నెలబడి,

పొరిరాడు పంటదొక్కను నాటినట్టి ఆ

నా విడిచినట్టి నారాచమును అట్టులే

గ్రుడ్లప్పగించి చూచుచునుండె!

నేను దిగ్గరికేగ, శబ్దము నాలించి,

తలను పెత్తె నను నిలువెల్ల పరికించె.

ఒక మొలక నప్పటల ముఖములో తరగెత్తి

పెరుగొంద ప్రశ్నించె: “ఓహోరి, వనచరా!

ఎందు చ పిరర. ఈ గురువరాహమును?

చెప్పితిని, “ఓహోరి, చలవి తెలిసికో

జరిగించు నా శరముమీద గల అక్షరాల్!”

ఎటుమెట్టుబడిన దాతనికి,

నా ముఖము లెరిగి చూపులను నాటి కనె;

నేను నాతని ట్టులే చూచితిని.

చాప గురు ఎత్తి ఆతనిని!

అమ్మ - ఎరరినా?

ఏకలవ్యుడు - ముప్పు నొచ్చుచేదా నీకు - అమ్మనుడు

పొందుపుచుడు.

ద్రోణ గురువునకు దిడుప్రియుడైన శిష్యుడు;

నే బోధ వాగని గన నహాధ్యాయగా

నుంచుకొన నొప్పుక అసూయతోడ తిరిస్క

రించినట్టి అల్పుడు!

అమ్మ - (చెలరేగిన కుతూహలముతో) తరువాత నేమయ్యె?

ఏకలవ్యుడు - తెచ్చికొన్నట్టి నవ్వును నవ్వి అతడు నను
మరల ప్రశ్నించె - "ఎవడుర నీవు?" చెప్పితివి.

"నీవె నా బోధించినట్లొక్క వనచరుడ"

ఇంచు కినుక చూపి ఇట్లనెను

"నాల్గు సాయము పరియునా? నీదు వాలకమె

చెప్పకయె చెప్పునుర నీదు కై రాత్యమ్ము!

నేనడిగినది నీదు వాచుమ్ము

నీకు పేరే లేదా? నీపనాచుడవా?"

ప్రతి వదించితి నిట్లు: "వనచరులు అవసూయ

ను పట్టగొనుటలు గొలుగను వారు పేరు మెర

యించునను అ అహంకారమ్ము.

పేరు హరిన ఆశ అనగరముల

ఆ కితమ్ములు ట్టి హరిన రోగమ్ము!

మెదట చెప్పుము నీవు నీ గొప్ప కామమ్ము "

"అడవి మవిషికదెంత గిర్వమ్ము!" అనుకొనెను;

తిరిగి ఇట్లవినాడు: "మేమెవరమనుకొ టి?

ఏలువారలము! నీ వేలరుడువాడవు!"

ప్రతివచనమిచ్చితిని పొగరునకు పొగరొడ్డి;

"మా అయ్యనుండి వచ్చిన అడవి ఈ పుడమి,

మా అయ్య తరువాత నే దీని కొడయంద.

నా అనతిని కొవక నా అడవిలో చొచ్చి,

నేను రక్షించు మృగముల వేటలాడు నీ

వాక దొంగ, వాక దుండగీడ, వాక దండ

వాల్చుడవు!

నీ యూరిప్రక్కకుండును గాక నీదు పరి

పాలనాప్రాప్త దురహంకార దౌష్ట్యమ్ము.

నేను కొట్టిర ఈ వరాహమ్ము వడలుకొని

క్షేమముగ తొలగించనుమీ నా అడవినుండి!"

కిరికిరి నగె సతండు, నేను పరికిన మాట

చాల తేలికగాగ తీసికొని.

ప్రశ్నించె: "నీవు కొట్టినదెట్లురా, బోయ?

నేనిచటి రురుగుదెంచిన యవ్వడి నీవు

నా మువ్వపేరలో కానబడలే లేదు.

హంకార మారించి గురిపెట్టి కొట్టితివా?"

నను గల దేయటకు ఆ ప్రశ్న నతడడిగె.

నేనెట్లనిట్లు "నిక్కము చెప్పితివి నీవు!

నీకెట్లు తెలిసెనుర, ఆ నాదు విలునేర్చు?

నవ్వి పలికెను: "అబ్బ, నీవు బలు నేర్పరివి?

శబ్దవేదీ విద్య నీకు కరగతము గదా?"

ఉత్తరమొసంగితిని "సత్యవచనుడవీవు!

కరతలామలకమ్ము నిజమున కావిద్య!"

అగ్గిఅగ్గయి చెప్పె: "కల్లలాడకుర ఓ

కానన చరా! జగత్రయమునందొక్కదే

ఒక్కండు కలడు ఆ విద్య నెరిగినవాడు."

నేనంటి "నాకు తెలియదుర ఆ సర్వజ్ఞ

తా అహంకారమ్ము. కాని నీ పచనమ్ము

సత్యమైయున్నచో, నీ యెదుట నిలుచుండె

నీవు ధీమతి ఆ జగత్కదన్వి!"

కనలి అచెను ఇట్లు. నీవతడు కాదురా.

నీ "సత" నేనెత్తిపొడుచుచు ఇట్లంటి

"ఎట్లు తెలియునుర నీకు? ఈవు సర్వజ్ఞుడవా?"

ఎంతయో కష్టముని ఇట్లనెను:

"ఎట్లన్న ...ఎట్లన్న . ఎట్లన్న ....అలించు....

నేనెరా ఆ దన్వి! విని యెరుంగవు నీవు-

తైత్తిలోక్క పీరవలు, అర్జున నామధేయ!"

నవ్వి, వెరగు నటించి, ఇట్లంటి: "వాడెవడు?"

వాడనెను "అజ్ఞాకుడవు నీవు, వనదరుడవు.

నీకెట్లులుండు నా జ్ఞానమ్ము, విని యెరుగు:

"అర్జునుండుర; పాండు పుత్రుండు"

నేనంటి: "ఎవడురా వాడు, ఆ పాండుండు?"

దిక్కరించి వదించె: "రాజేంద్ర చంద్రుండు!"

నేనును తిరస్కరించిట్లంటి: "అర్హభ్యాతి

గన్నవారి గుఱించి చెప్పి లాభమేమి?

నీకు చెందినవాడు ప్రభాతు లొక్కడను

లేరేమి?

నీ పేరు చెప్పెదవు;

నీకు తనువునొసంగి నిట్టివారల పేలు

చెప్పెదవు; నీకు లేరా ఆత్మదానమ్ము

చేపిసెట్టి పవిత్ర తపమూర్తులు?

విద్య గరపిసెవా?

ఓరి, గిర్జన వినుము.

నీకొక్క నయపద్ధతిని నేర్చు నీ ఆటవికుడు.

తన పేరు తప్పుగా పలికినందుల కహం

కారమ్ము వహించి గర్జించి ఇట్లనియె:

“గిర్జనుండంచు కాదుర! అర్జునుండంచు
చెప్పర, అనాగరక!”
“ఓనాను! అర్జునుడ, అరించు” అంటేనే.
“నాకు పైతమున్నదిర నీకు ఉన్నదై
ఒక పేరు. కాని అది నా అహంకారము
మెరయించుటకు కాదు; వినయము నివేదించ
మన్నయది.” అనుచు వెంటనే పందిలో దూరి
యొన్న బాణము పెరికితివి; నెత్తురు గీతి
తలిరాకులకు పూసితివి; ఇచ్చితివి దాని
అతని చేతికి. చేకావగ విష్ణవదకుండ
దిట్టదిగినవాని కిట్లంటి - “చదువుమిది
ఓయన్న; చదువుటయే పూజనమ్మగు నీకు!
పుణ్యము మోపికొని వచ్చు నా నామము!
నీకు వలవని అటవికుని, బోయని, నమ్మ,
నీ తమ్ముకుట్టుగా నొనరించు! చదువన్న”
నాడు వినయంపు దాక్షిణ్యమునకు లొంగి,
బాణమును చేతగొని, కనులముందర వట్టి,
చూడదొడగెను. ఇట్లుండ, కను వికపించె,
ముఖములో నొక వెరగు మొదకెత్తె, అంతలో
ఒక కొఱత వడగ విక్కించె, ఆ మధ్యలో!
తలయెత్తకయె అడిగె:
“ఇదియేన నీదు ఆ నామము!”
“చదువుమన్నా, ఏమి కలదచట?” అని అంటి,
నవ్వుచును నేను.
“ఇది నాకు పైతము నామము కావచ్చు.”
అనెనతడు. నేనడిగితివి అతని:
“అర్జునుండని కలదా?”
మరివెనాతడు: “ద్రోణ శిష్యుడంచున్నయది!”
అడిగితివి: “నీవు నా గురుదేవు శిష్యుడవా?”
“శిష్యుడను? ప్రియమైన శిష్యుడను! శిష్యోత్త
ముడను!” అంచు గర్వమున విక్కియున్నాతనికి
నేనంటి: “ఆ గర్వం మీ నాకు లేదు ఓ
క్షత్రియకుమార! అదామిది అసంఖ్యాక
శిష్యులందే నొకడ: ఖక్తిలో నెవరికి ద్వి
తీయుడను కానోయి!” అడిగె నను వాడిట్లు:
“నీవెట్లు ద్రోణగురు శిష్యుడవు చెప్పరా?”
“నీవెట్లా, నేనెట్లా!” ప్రతివచన మిచ్చితివి.

మరియు విట్లనె వాడు: “గుర్తేమి చెప్పరా,
అందులకు?” చెప్పితివి: “ఈ శరమె చెప్పదా?”
ఈ శబ్దవేది విద్యామూర్తి చెప్పదా?”
ఈనుతో ఇట్లనెను: “దాన చేసెను నాకు
గురువరుడు:
“నాకుగా కితరులకు లభియింపదా విద్య!”
నవ్వుచంటివి: “నాకు అదియొకటియే కాదు.
అదామిది కృపవలన, నాడు గురుభక్తిచే,
అభిలాష విద్యలును కై వసమ్మయినవి!”
అమ్మ, ముందేమి వదచుచునుండెనో ఎరుగ.
అంతలో వచ్చెనట కతని పరివారము.
అబ్బురములలోన అబ్బురము! కనుగొంటి-
నాడు గురుపుత్రు, నశ్వశ్శామను!
వేటాడువారితో వేడుకకు వచ్చియుం
డినవాని. పరుగెత్తి వచ్చి నను అరింగ
నము చేసె గాఢముగ. పరిచయము చేసె నను
అర్జునునికి; ఎఱిగించె పూర్వపుత్రాంతము.
నేను పైతము చెప్పితివి నాడు కథను.
వివి దాని అందరును ముక్కుపై ప్రేయించు
కొనిరి. పైపై కర్ణుమడు నాకు అభినంద
నము చేసె. కాని అతని హృదయ కుహరమున
రగులుకొనుచుండిన దమాయాన్ని అప్పుడే!

అమ్మ - అటవికులను గాంచి వాగరీకులకు మ
చ్చరమా? రాజకుమార్లతోడ మనకేమిటికి
గొడవ? మామమురల్లి మచ్చరము. వాళ్ళదగు
పుడమి వాళ్ళకు విడుము. మనకుండుగాక ఈ
మన అడవి.

ఏకలవ్యుడు - వాళ్ళకెక్కడిదమ్మ అటువంటి సంత్సప్తి?
తమ మాటకు విదేయముగ నుండవలెనంద్రు
అడవియును, దేశమును. (కాంత కోపముబొంగి)
రాకుండ్రుగాక నా అడవి గొడవకు వారు,
వచ్చిరే నగు తగిన కాప్తి!

(వీరిద్దరును మాటలాడుచున్నపుడు చుట్టును గల దృశ్యమున
కుచితముగా అరణ్య మృగవజ్జీల వన్య వ్యాపారములు సాగు
చుండును. ఒక లేడిపిల్లి అడుచు వచ్చి, అరటాకున గల
పండ్లను, తేనెను పరిహారము చేయుట గని)

అదిగో, అమ్మా, నీవు జాకు తెచ్చిన తిండి
నైవేద్యమై నయింది, కను, వేటదేవునికి!

అమ్మ - (చూచి) చూచితిన; నేనెంత అదిరించినను కూడ
విడక వెన్నంటి వెదకుచు వచ్చినది కదా!
చీ, దొంగ లేడి కూడా!
ఒకరోజు తోడేలు తిండి నవుదువు నీవు
ఈ విధముగా అడవిలోన తిరుగుచున్నా!
(మృగపోతము నుండి అరటాకును లాగికొనబోవును)

ఏకలవ్యుడు - (మోరనెత్తి అరటాకును వెంటదించిన తింకపిల్లను
వట్టి, ఎత్తుకొని, ముద్దాడుచు)
తోడేల్!
తోడేలదెటమందు నాడు ఈ కొండలో?
(రాతిపై నుంచిన వింటివి చూపుచు)
ఈ భనుళ్ళింతినిటం శృతికి అదిరిపడి
క్రూరమునకు లిచట తారాద రావమ్మ!
(కొడమలేడిని ముద్దాడుచు, దానిని నంబోధించి)
నాడు ముద్దుల లేడికూన, నీ ఇష్టమ్ము
వచ్చినట్లులు నీవు ఈ యడవి తిరుగాడు!
నీ తనూ రక్షణమ్మునకుండు నేనెప్పుడు!

అమ్మ - అద్ది, నీవిప్పుడేమి భోజనము చేతున్నా....

ఏకలవ్యుడు - (మధ్యమాట కలిపి) అప్పుడే చెప్పితివి కదా!
నోము ముగిసిన పిదప నేను భోంచేతునని!
ఈనాడు (ద్రోణ ప్రతిమను చూపించి)
ఆ గురువు ఈ నన్ననుగ్రహింపగ వచ్చు.

అమ్మ - ఎవరు చెప్పిరి నీకు ఆ సంగతిని?

ఏకలవ్యుడు - మిత్రుడా గురువుత్రు దంపించినట్టి ఒక
వార్తాహరుడు.

అమ్మ - (సగర్వముగా) వచ్చు నా గురు? వేరెవచ్చు?

ఏకలవ్యుడు - ఇంకేల? శిష్యు డీవించుటకు!

అమ్మ - (కొంత ఆలోచించి, ఉప్పొంగి) ఇంక....
(కొడుకువై పు అర్థపూర్ణముగా చూచును)

ఏకలవ్యుడు - (గాఢప్రేమపు భుజవంజరము నుండి తప్పించు
కొనుటకై గిజగిజ లాడుచున్న కొడమలేడిని క్రిందికి

దించి, అది చెంగున దూకి వదుగిడిపోవుచుండుటనే
గమవించుచు)

ఇంక?

అమ్మ - (కనుబొమలు ముడుతలు వదునట్లు చింతామగ్ను
రాలగుచు)

నీదు విలువిద్య నేర్చును గూర్చి అరించి
రాజులకు స్నేహ సాహాయ్యమ్ము పొనరింప
అటకు విలుచుకపోదురో?

ఏకలవ్యుడు - (తమాషగా)

అమ్మ, నీ ప్రీతిపూర్వకమైన ఈ యాహ
దుమ్మిలో అమ్మరపు రసము కను కవిలాస
కును హైతమచ్చెరువు కలిగియు!

అమ్మ - (కొడుకు హావ్యమును ప్రక్కకు నెట్టి, చెక్కింపక)
'నీవు ఆ రాజులారికి వెళ్ళిపోవగా
నేనెట్లుందు నీ యడవిలో ఒంటరిగ? (విట్టార్చును)

(అడవి కనుమలలో దూరమున కాహళ శబ్దము వినిపించును.
ఏకలవ్యుడు ఉప్పొంగిన ఉత్సాహమున ఎగిరి విరిచి, తన
నడుముననున్న సుడులు తిరిగిన కొమ్మును తీసి, నోటనుంచి,
ఊదును. మరల కాహళము ప్రత్యుత్తరమిచ్చును)

అమ్మ - (అదరివడి, నిలువబడి, వెరగుపడి) ఏమద్ది? ఓరల్సి?

ఏకలవ్యుడు - ఏమిలేదమ్మా. బెదరకు.

నేనానతిచ్చినటు గురుదేవు నాగమన
మును చాటుచున్నదీ మనదు కావలి కొమ్ము.
నీవు వద, మనదు ఆ రాజభవనమ్మునకు.
పిద్దమ్ముగా మంచుమమ్ము ద్విజపుంగవుల
ఆహారమైనట్టి కందమూల ఫలాలు.
నేను చాపాచారుని కని, ఎదుర్కొని, అడుగు
లకును సాష్టాంగవడి, పిలుచుకొని వచ్చెదను.

అమ్మ - (కొడుకు వేషభూషణుని పరికించుచు)

నీవిట్టలే వెళ్ళి చూచుటా?
వ్యాధరాజుకు తగిన వేషభూషణ దార్చి,
పోవుటచింతము కదా?
రాజగురువుకు అట్టి మర్యాద పరయు కదా?

ఏకలవ్యుడు - అటువంటి పొగతు గిగడున బుద్ధి చెడినట్టి
వాడు కొడమ్మ నా వరమ గురుదేవుండు.

అదిగాక, నీచెప్పు మన వేషభూషణవి-
గవ్వలీకలువండ్లు గోళ్ళు చర్మములును-
నచ్చవాణాగరీకుల రుచికి!(మరల కాహళ వినిపించును)
అలసింపకుమమ్మ, వడువేగ.

(అమ్మ అరటాకు నెత్తుకొని యిలుదేరును)

ఏకలవ్యుడు - (వేడెక్కుచున్న ఎండలో నొనటిమీద చేయి పెట్టు
కొని, దూరమున వ్యాపించిన కనుదుల చిక్కు చూపు
విగిడించి)

ఓ! ఆ వ్రక్కనుండియే ఏతెందు నాకాహా
కారవము. ఈ దినము ధన్యః మే ధన్యుడను!
గురు చరణ సరవిజ వరాగ సంస్పర్శతో
ధన్యమీ వాపర్యకారణ్య దాదాత!

గురురప్రిహ్లా, గురుర్విష్ణుః, గురుర్దేవో మహేశ్వరః।
గురురేవ వర బ్రహ్మ తస్మై శ్రీ గురువే నమః॥

(ఆహూషించుచు ద్రోణ వ్రతిమకు దీర్ఘ దండ ప్రణామ మొన
రించును. గారి వీచును. చుట్టును వృక్షప్రసూనములు రాలును.
జలపాతపు నీరు తుంపురులు తుంపురులై చిమ్మును. దాని మ్రోత
వజ్రుల కూతలతో కలసి ఓంకార లయమగును).

(తె ర ప డు ను)

(ఇంకా వుంది)

సంకల్పం

అద్దంలా

స్వచ్ఛమైన నా హృదయ ఫలకంమీద

అంతం లేని

ఆలోచనల

ఆవేదనల

నిరాశల

నిట్టూర్పుల శిలావర్షం తురుస్తోంది

అవిశ్రాంతంగా!

చిద్రుపలైన

నా హృదయ శకలాలు

కవోష్ఠ రుధిరధారల్లో తడిసి

కిరణాల్లా మెరుస్తున్నాయి మరి ఎర్రగా!

ఓ నింగినెచ్చిరి!

క్రౌర్యంలా, కౌటిల్యంలా

నల్లనైన నీ చీకటి ఒళ్లోకి చేరి

మానవత్వ మహోదయాన్ని —

తుది విజయాన్ని - సూచించేలా

నీ నుదుటిని

రక్తారుణ తిలకరేఖతో

నేనివాళ అలంకరిస్తాను!

అరిపోయే టీవరక్తిని

అనంత చైతన్యశక్తిగా అవహించుకుని

రేపటి సూర్యుడుగా

మళ్ళీ నీ కళ్ళలోనే

మండుతూ ఉదయిస్తాను!

శ్రీ కాసల వాగభూషణం

శుభవర్తమానం

ఎవరా అన్నది ఓల్డ్ ఈజ్ గోల్డ్ని?
 నేనంటాను అందులో కల్తీలు బోల్డ్ని!
 పోయినది తిరిగి రాదన్నది తిరుగులేని నిజం
 పోయినదంతా మంచిదనడం రొమాంటిసిజం;
 చేజారినదాని విలువ పెరుగుతుంది చెప్పలేనంత,
 చేతిలో ఉన్నదాని విలువ కళ్ళు విప్పి చూడలేనంత!
 ఇది వృద్ధులలో కనిపించే బాల్యం
 బుద్ధి మందగించిన స్మృతి విహరణ లౌల్యం.
 గెలుపూ ఓటమీ మంచి చెడూ కలిసి మెలిసి
 రాత్రింబగళ్ళలా వస్తుంటాయని తెలిసి
 గలించినవన్నీ బంగారు దినాలనుకోవడం,
 రోజులు మారిపోయాయని కంగారు పడడం
 చేతకానివారి, చేతులెత్తేసినవారి బలహీనత;
 చెయ్యగలిగి కూడా ఏమీ చెయ్యని అత్యన్యూనత.
 శరీరంతో కాక మనసుతో డీవించేవారికి
 యౌవనం వెళ్లిపోయిందని చింత దేనికి?
 కాలం గమనశీలమని తెలిసినవారికి
 గుడ్ ఓల్డ్ డేస్ గూర్చిన భ్రమలు దేనికి?
 గుడ్ ప్రెజెంట్ తీర్చిదిద్దుకో గలవారికి
 గుడ్ ఫ్యూచర్ ఉండడంలో వందేహం దేనికి?
 కాలం నిత్యం ప్రవహించే నది
 నిన్ను, నేడు, రేపు తేడా చూపనిది.
 తేడా కనిపించేది ఒడిపోయిన మనిషికే,
 నడవలేక నిలబడిపోయిన మనిషికే.

అడుగు ముందుకేసేవాడికి గడచినదానితో పనిలేదు
 గడిచినదాన్నే కొలిచేవాడికి అడుగు ముందుకి పడదు.
 ఇకనై నా వెనక చూపు మానేసి ముందుకి నడుద్దాం
 వెనకబడితే వెనకేనన్న కవి మాట పాటిద్దాం.

చక్రవాళం

కూపస్థ మందూకాలకి
 నూతిగట్టే దిగ్వలయం,
 లోకం కనుచూపుమేర,
 నేను నిత్యచారిని—
 గమనం నా గమ్యం,
 నా దారి అనంతం.
 నేను నింగిని వలచిన నేలని.
 నీలి నింగి నా మీదికి వంగి
 గున గునలాడడం మీకు తెలీదు.
 నా ఉపాల పెదాల చివర్లని
 సున్నితంగా చుంబించడం తెలీదు.
 దిబ్బండలపు మిథ్యాంచలం
 మా వలపు వాఙ్మయంలో
 మేం కలిసే సంకేత స్థలం.
 వెలుగు వేలుపులు సూర్యచంద్రులు
 బయలుదేరే ప్రాగ్ధ్వారం.
 నేను నడుస్తూనే ఉంటాను
 అక్కడికి చేరుతూనే ఉంటాను
 అక్కడే ఉంటూ ఉంటాను.
 నేనున్నచోటే నా గమ్యం,
 అక్కడికే నా ఆగని పయనం.

కె. గోదావరి

డాక్టర్ పోచిరాజు శేషగిరిరావు

మ టు గు ప డి న మ థు ర క వి

శ్రీ ముత్యాల జయరామయ్య

ప్రతిష్ఠాకరమైన సంస్థల్లో పనిచేయనూ లేదు. ప్రాథమంలో కలి వదలిలో ఉండనూ లేదు. గురుకుల క్లిష్టంగా ప్రాచ్యవిద్యలు ఏ కళాశాలలోనూ స్థిమితంగా చదివినవారూ కాదు పెద్దగా గురువులకడ అంతే వానిత్వమూ ఉన్నట్లు కనపడదు. అయితే ఆ శ్రుతితా నంవన్నత ఏమిటో సంస్కార విశేషమేమిటో చెప్పలేను కాని కమనీయమైన కవిత్వదార - చక్కని సృజనాత్మకత కల్గిన ప్రదర్శనయొగ్యమైన వాటకాలన్నో వెలువడ్డాయి ఆయన లేఖని నుండి చెప్పుకోదగ్గ సంఖ్యలో.

కానే ఆరణ్యాలిచ్చి కవిత్వంపై కంఠాతి యేర్పడి, సులక్షణసారం కొనుక్కొన్నాడు రెండోపాఠం పెద్దాపురం మిషను స్కూల్లో చదువుతూ. అదీ విద్యాస్పర్ధతో అవటం మరి విచిత్రం! నూకల సత్యనారాయణమూర్తి అనేసహపాతి వద్యాలు వ్రాస్తే, కాను ఎందుకు వ్రాయలేనవి స్పర్ధించి చందోక్షణం స్వయంగా నేర్చి తైత కట్టినాడు (1928). ఆయన కలంనుండి 13వ ఏట వెలువడ్డ కవిత్వం చిత్తగించింది.

వందన మందర! శ్రీరఘు

నందన! శ్రీరామచంద్ర! నన నెప్పుడు నీ

దెందము నందున నను నీ

నందను డను భావమందు నను గావుమయా!

అనగా సహజంగా కవిత్వకోసం పుట్టాడన్నమాట. అయితే శేవలం కవిత్వం చెప్పతూ జీవితరథం వదిలించుకోవటాని కను వయిన మంచికాలం ఇంకా ముందు ముందే ఉంది. తెలుగునేలలో ఏ మల్లాది రామకృష్ణకాస్త్రో, కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు వంటి, జీవికకు కడవుకో నవసరంలేని వసతి వాడులు కలవారేకొద్దిమందో తక్క, తక్కిన కవులు, పండితులూ అంతా ఏదో ఉపాధికి మార్గం చూచుకొని, అందులో కుదురుకొని ఆ తర్వాత తమతమ కలిమితాలైన సాహితీవళంలో సందారం చేసినవాళ్ళూ, పేరు ప్రతిష్ఠలు గడించినవాళ్ళున్నా.

అట్లా బాల్యంలో కవిత్వం చెప్పినవారే మధురకవి శ్రీ ముత్యాల జయరామయ్యగారు. చిన్నప్పడే తండ్రి గవరాజు గారు గతిస్తే, మాతామహులైన పాణింగివల్లి జయరామయ్య గారింట్లో పెద్దాపురంలో పెరిగి పెద్దయి అక్కడే స్థిరపడ్డారు. వీరి ఏతామహులు రాజన్నగారు ఏతాపురం ఎస్టేటులో తాజీదారు చేసే వారు. ఈ పాణింగివల్లిగారు, పెద్దాపురం సంస్థానం మూడు పువ్వులూ అరు కాయలుగా వర్ణిస్తున్న రోజుల్లో, ఆ సంస్థానానికి అమాత్య వదలి నదిష్టించారు. ఆ కుటుంబంలో ఆరో తరమో ఏదో తరమో ఈ జయరామ కవి. వీరి అమ్మమ్మ చంద్రంపాలెంలోని కూచిమంచి తిమ్మకవిగారి కుటుంబంలో పుట్టిన ఆడుబిడ్డ జయరామయ్యగారికి తెలుగు కవులన్నా తైత లన్నా చెప్పలేని అభిరుచి ఆదరమూ. హైస్కూలు చదువు ముగిసింకర్వాత కాకినాడలో ఏరాపురం రాజావారి కళాశాలలో ఇంటరు చదువుతూ (1933-35) కుటుంబ అంబారి వటలంవల్ల రెండో సంవత్సరం మధ్యలో చదువు ఆపివేశారు. అప్పట్లో ఆ కాలేజీ ప్రిన్సిపాలు పెద్దాడ రామస్వామిగారు. వీను మిగిలివ వక్త అంగ్లంలో. అప్పుడప్పుడే కొత్తగా తెలుగు బ్యాటరుగా చేరారు ఆ కాలేజీలో దేవులపల్లి కృష్ణకామిగారు! అప్పటికే ఆయనకు మంచిపేరుంది కవిగా. ఆంగ్లోవన్యానకుల్లో కోవల్లై శివకామేశ్వరరావుగారు లబ్ధివ్రతీవులు. భారతదాగం కాలేజీ విద్యార్థులకు, బ్రాహ్మణంగా చదివి చెవుతూంటే, అదొక రస స్తోతస్వినిలా ఉండేదంటారు ఏ పూర్వవిద్యార్థిని కదలించినా. చక్కని సాహిత్య కోవిదత్వంతోపాటు చక్కని చక్షణ, విశ్లేషణ, మంచి భావుకత బొదువుకొన్న మూర్తి ఆ మహానండి తుడు. ఆ కళాశాలకు ప్రతిష్ఠ గడించిన తొలి తరం పండితుల్లో ఆయనొక్కరు. ఇరవైయైదు సామెతలు గుడిగ్రుచ్చి ఒక వ్రళ్ళకు అవాలు వ్రాయటం చూచి, శిష్యుడు జయరామయ్యను యింక తట్టి ప్రోత్సహమిచ్చాడాయన. అది మరికే పోలేదు.

జయరామయ్యగారు కొంతకాలం సాహిత్యం నాటకాలూ అంటూ తిరిగి చివరకు రాజమండ్రి పెకందరీ గ్రేడు ట్రైనింగు అయ్యారు. అప్పుడే చిలకమర్తి, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికావ్రీ, నందూరి బంగారయ్యగారలతో చెప్పుకోతగ్గ సాన్నిహిత్యం పెంపొందించుకొన్నారు. పమీవంలోని కడియూ గ్రామం వెళ్ళి చెళ్ళపిళ్ళవారి దర్శనం చేసుకొంటూండటం కద్దు. ఇదంతా సాహిత్యంపై అభిరుచితోనే. ఎంతో కొంత స్ఫూర్తి వారివల్ల పొందనూ పొందారు.

అట్లా ట్రైనింగు అవుతున్నప్పుడే జయపురం మహారాజా శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజా విక్రమ దేవవర్మగారిపై నక్షత్రమాలిక చెప్పి కైతకు పారితోషికం పొందారు నూటపదహార్లు ఆ రోజుల్లో. ఆ తర్వాత పెద్దాపురంలో మువ్వనవీరాజు హైస్కూలులో 1940లో ఉపాధ్యాయుడుగా చేరి 1972లో రిటైరై నాడు. ఈనాటికీ పై మీద కాయా, ఒక చేతిలో గొడుగు, రెండో చేతిలో పుస్తకాల పంచీతో పాతాలు చెప్పటానికై ఉదయం, సాయంత్రం వెడుతూ మాకు దర్శనమిస్తునే ఉంటాడు పెద్దాపురంలో జయరామయ్య మేష్టాడు.

వీరు తొలుత ప్రచురించిన నాటకం హెషయాత్ర(1939). భారతకథ ఆధారంగా రచించినది. దీన్ని శ్రీ రాజా విక్రమదేవ వర్మగారికి అంకితమిచ్చి, అచ్చువేసి, ఆ తర్వాత విశాఖపట్టణం హావామహల్లో వారి దర్శనం చేశారు కవిగారు. వారు ఉదయం సాగరతీరంలో వాహ్యానికి వెడుతుండగా వారి వసుగమించారు. వారు కవిగారిపై పు తిరిగి 'ఏమోచి ఈ దృశ్యకావ్యం అంకిత మిచ్చారవి రాజాగారదిగితే, 'ప్రభువుల చిత్తం' అన్నారట వక్రమంగా. ఆ తర్వాత రాజావారు వీరిని పునంగా సత్కరించారు. ఇదే జయరామయ్యగారికి జరిగిన తొలి సత్కారం. నందూరి బంగారయ్యగారు నాటకమంతా వివి చక్కని కల్పనా కౌశలంతోపాటు ఆధునిక భాషా ప్రయోగాలు చేయటాన్ని ఆయన మెచ్చుకొన్నారు. శ్రీపాద, చిలకమర్తి, చెళ్ళపిళ్ళ వీరి రచనవి ప్రశంసించారు. ఈ ప్రశంస కవిగారికి మరింత ప్రోత్సాహ మిచ్చింది. దాంతో మరిన్ని రచనలు చేశారు. ఆంధ్రపత్రిక, ప్రజామిత్ర, గృహలక్ష్మి పత్రిక లీ నాటకాన్ని బహుదా ప్రశంసించాయి.

జయరామయ్యగారిని కవిత్వంపై తొలివాళ్ళలో మీరు చదివిన కావ్యాలేమిటవి అడిగితే 'కనవర్తి అబ్బియామాత్యుని కవిజన మనోరంజనమూ, చేమకూరవారి విజయవిలాసమూ, ముద్దుపకవి రాధికా సాంత్యనమూ, అనంతామాత్యుని భోజరాజీయమూ మా

యింట్లో ఉన్న కారణాన బహువారములా కావ్యాల్ని చదువు తుండేవాణ్ణి' అన్నాడు. అందుచేతనే నా కవితా రచనలో ఆయా కవుల పలుకుబడుల తీరుతెస్తులు కొంతకు కొంత కనిపిస్తుంటాయన్నారు ఎంతో వినయంగా. ఒకసారి చిన్నతనంలో శ్రీపతి త్ర్యంబకరావుగారనే సుప్రసిద్ధ శతావధాని కాకినాడలో శతావధానం చేయగా దానికి హాజరయ్యారు జయరామయ్యగారు. ఆ సాహిత్య క్రతువులో పాల్గొని ఆనందించారు. అది జరిగిన వది రోజులకు విజయనగర విద్వాంసు లొకరు త్ర్యంబకరావుగారి అవధానాన్ని అరిక్షిపిస్తూ ఒక వ్యాసం పత్రికలో వ్రాస్తే, అది చదివి 'కాకినాడ శతావధాన పరిశీలన' అనే వ్యాసం త్రిలింగ (మద్రాసు) లో ప్రచురించారు. అటుపిమ్మట కొన్నాళ్ళకు రాజమహేంద్రవరంలో బంధువుల యింట పెళ్ళికి జయరామయ్యగారు వెళ్ళగా, అప్పుడు ఈ త్ర్యంబకరావుగారు శతావధానం చేస్తున్నారు. పుచ్చటల్లో ఒకరు లేచి 'తల్లాప్రగ్గడపు నీవు తల్లాడవుగా' అని సమస్య యిస్తే, ఇదేమి సమస్య అంటూ ముఖజీవంలో 'అనుక్ తల్లాప్రగ్గడపు నీవు తల్లాడవుగా' అంటూ చమత్కారంగా పూరించారని చెప్పారీయన.

లంకా దహనము :-

బదంకాల నాటకం (1946) సుందరకాండ ఆధారంగా వ్రాసినది. ఎన్నోసార్లు ప్రదర్శింపబడి, ప్రేక్షకుల సున్ననలు పొందింది. పెద్దాపురం హిందీ మండలి దీన్ని ప్రచురించింది. నందం గవిరాజు దీనికి ప్రేరకుడు. సులభ గ్రాంథికంలో వ్రాయ బద్ధ నాటకం. పౌరాణిక నాటకాల్లో పరిపాటి అయిన రోజులు కాబట్టి, కవిగారిండు రెండువందల వదనూడు వద్యాలిందులో గుప్పించారు. రంగ విఖిలన ఉంది. తిరుపతి వేంకటకవుల ఉద్యోగ విజయాల్లో అడుగుడుక్కి వద్యాలే. జయరామయ్యగారి వద్యాలు సులభ సుందరంగా అక్లిష్టంగా ఉంటాయి. 'ఎందులకీ జనంబు? ప్రజలెందరు గల్గిననేమి? కోతి బట్టం దగు యోధుడే గలుగరా! ఇక పైవ్యములేల?' ఇలా ఎంతో సాపేగా నడుస్తాయి వద్యాలు. వాకోవాక్యాలు వద్యాల్లా చోటు చేసుకొంటాయి తమంత తామొదిగే పలుకుబడులతో ఒప్పులాయి వద్యాలు. రంగస్థలాను కూలమై ప్రయోగ ప్రధానంగా రచింపబడ్డ నాటకమని ననడే టైమ్స్ పత్రిక (నెప్టెంబరు 16, 1946) కొనియాడింది. పద్య రచనలో కూడా నాటకీయత ఎంతో ముచ్చట గొల్పుతుంది. అందుకేనేమో ఏ నటుడూ ఒక్క పద్యాన్ని కూడా పదలకుండా చదివేవాడు.

శ్రీ రా మాం జ నే య ము :-

మూడో పౌరాణిక నాటకం. ఇదీ గద్యవద్యాత్మకమైనదే. రంగస్థలంపై వరుమాల్లు ప్రదర్శించబడి ప్రేక్షకుల మన్ననలను చూపగొన్నది. 1951లో ఇది ఆచ్యడింది.

పెంకి పిల్ల :-

ఇది సాంఘిక నాటకం. 1938లోనే వ్రాసినట్లు రచయిత పీఠికలో పేర్కొన్నారు. తొలి ముద్రణ 1951. మరీ ముద్రణ 1954. ఇది నాలుగు వర్యాయాలు ప్రదర్శించబడింది. ఇందులో సుప్రసిద్ధ నటులు రేలంగి వెంకట్రామయ్య, మైసాల రామన్న, దాసరి కోటిరత్నం, నోరి శ్రీరామచంద్రమూర్తి, చిట్టి ప్రభుకులు వేషాలు కట్టారు. వ్యావహారిక భాషలో రచన సాగినా ఇందులోనూ సకృత్తుగా వద్యాలున్నాయి.

ఇందులో వియ్యంకురిద్దరిలో ఒకరికి తమకు తామే గొప్పవి చెప్పుకొనే స్వభావం, ఒకరు అవునన్నది కాదనే స్వభావం రెండో ఆయనది. సంభాషణలు వప్పు పుట్టిస్తాయి. కథా విర్వహణ నిమిదంగా ఉంది. సాంఘిక దురాచారాలు పార ద్రోహించి కిట్టి నాటకాల అవసరం ఎంతై నా ఉంది.

అముద్రిత నాటకాలు (1942-49) మధ్య రచించినవి :-

(1) ఆరోగ్యమాత. ఆరోగ్యవిద్యను గూర్చి ప్రబోధించే నాటకం. (2) సుభద్రాద్వినము (1942) ఇది పౌరాణికము. విజయవిలాస కథ యిందలి యతివృత్తము. (3) గౌతమబుద్ధుడు. చారిత్రాత్మక నాటకం. (4) శరసందానము. ఇది రంగస్థల ప్రదానమైన నాటకం. వృద్ధీరాజు, జయచంద్రుల కథ. (5) రక్షా బంధన్; పద్మిని నాటకాలు. (6) మాయలోకంలో మనశ్శాంతి. సాంఘిక నాటకం. (7) మారవి మనసులు-సాంఘిక నాటకం. (8) అబద్ధ హరిశ్చంద్ర-ప్రహసనము. (9) మెత్తని దొంగలు (నవల) ఇది నాకు లభ్యము కాలేదు.

జుట్టు కథలు :-

(1) వకుసంపద - ప్రచారం కోసం వకుసంపదక కాళి కోరికమీద వ్రాసినది. (2) రుక్మిణీ కళ్యాణము. (3) కృష్ణ రాయబారము (4) మహాత్మ భీష్మ (5) ఏసుక్రీస్తు. ఇవి అముద్రితాలే.

సాహిత్య సభ :-

దీని వ్యవస్థాపకులు శ్రీ జయరామయ్యగారు. ఎందరకో ఈ సభ పన్నానాలు చేపింది. కరుణశ్రీ జంధ్యాల పాపయ్యకాపు

గారికి 1942లో నూట పదహారు అర్థరూపాయలతో సన్మానం. ఇదే తనకు జరిగిన తొలి సన్మానమని జంధ్యాలవారెంతో ఆనందంగా చెప్పుకుంటానా రిప్పటికీ. జమ్మలమదక మాదవ రాయశర్మగారివంటి అద్దం ఉండితే లెంతోమందిని సాహిత్యసభ పన్నానించింది.

బాపూజీ విజయయాత్ర (1949) -

బాపూజీ నిర్యాణానంతరం కవిలో పొంగిన బావోద్రేకమే ఈ రచనకు ప్రేరణ ముందు అలవోకగా కొన్ని పద్యాలు వ్రాసి, సాహిత్య రసకులకు వినిపించారు వారి ప్రోత్సాహంపై ఖండ కావ్యం పూర్తయింది హిందూదేశ చరిత్ర, నాగరికతల గూర్చి ముచ్చటిస్తూ భారతదేశ విభజనదాక నడిపించాయి రమ్యంగా. అప్పటి మతోద్రేకాలు, బాపూజీ శాంతియాత్రిలు - ఆయన ఆహూతి కావటంతో కావ్యం ముగుస్తుంది. అస్తమయ వర్ణన కరుణరసస్థావితంగా సాగింది. చదువుతుంటే పఠిత గుండె ద్రవిస్తుంది. పురాభారత చరిత్ర, ఈనాటి స్థితిగతులు పట్టిచూపే అద్దం ఈ కావ్యం మధురశైలి-చక్కని దారాకుద్ది కల కావ్యం. బాపూజీమీద గల భక్తి ప్రతి పద్యంలో తోణికిసలాడుతుంది. 'ఆంధ్ర సాహిత్యంపై గాంధీజీ ప్రభావం' అనే పరిశోధన గ్రంథంలో. డా॥ అంకయ్యగారు, డా॥ యం. వి సుబ్బారెడ్డిగారు తమ దీపిస్తులోనూ జయరామయ్యగారి కృతిని ప్రశంసించటం, ఈ కావ్యకిర్తకు పట్టిన హారతి. బాపూజీని గురించి-

'అతడు విరాగి, కాని జగమందున కాతవి కెంత ప్రేమ'
అతడు దికారి, కాని భారతావనిపై గల భాగ్యమెల్ల న
ల్లతనిదే' అంటూ అభివర్ణించారు.

'దీవిక్షిప్త వికార భారత సవిత్రిన్ చీల్చి'రని కవి వాపోయి నాడు. 'పాలు వంచగ పొదుగునే చీలదీసే' దేశవిభజనపై కవి వర్ణన సహజంగా ఉంది. సమకాలీన సంఘటన ఆధారంగా వ్రాసిన ఖండకావ్యం. కవిని కడల్చిన సంఘటన కావ్యరూపమై విల్చింది.

బాపూజీ అంతిమశ్వాత్రయే విజయయాత్ర, 'రసపూర్ణం బగు నిండు మేఘమటులన్ రాజిల్లు మా బాపూజీ' అనిపలుకుబడి. దారుణ మారణకాండను 'ప్రతి సాహసికుడు తారాజువ్వయై విప్పు గుప్పిన తోడన నేల గూలిపోయె' అంటూ కళ్ళకు కట్టినట్లు వర్ణన. 'కిరీటము లేని రాజు రాజాతడు భారతీయులకు' అని ప్రశంస.

వాచవిక్రై ఒండు రెండు పద్యాలు చిత్తగించండి.

పావనమూర్తియై శిలువపై విజరక్తము దారవోసి పా
పావలి వంకమున్ గడిగివైచిన ఏను పవిత్ర గాతలో
చేవలు దేరు నోరిమి విశిష్టత నెంత గ్రహించుకొంటివో
ఆ విధి నీవు గూడ బలియైతివి హింసకు ధర్మవేదిపై

వగలు తెగ మేసి కడు క్రొవ్వి పొగరువట్టి
చిందులం ద్రొక్కు ద్వేషవాణివి అదంప
గక్కుల లగాము విగియించి గాంధీ దేవు
దలపియున్ బట్టుపెడడు, మహాత్ముఁ డతఁడె

చిన్నప్పదెప్పుడో సుప్రసిద్ధ వండితకరులు మండపాక
పార్వతీశ్వర కావుగారు (ధవళేశ్వరం) జయరామయ్యగారికి
'శీర్షం చేసికొని రాయి' అని సలహా యిచ్చారట! అది అక్షరాలా
అచరణలో పెట్టిన కావ్యకర్త శ్రీ జయరామయ్యగారు. సాహితీ
పథ ఈ కృతిని ప్రచురించింది.

ఉన్న ఈ కోస సన్మానం ..

పెద్దాపురంలో శలపాక వేంకటశివుడుగారు పేరుమోపిన
న్యాయవాది. సంస్కృతి అన్నా సాహిత్యమన్నా అభిమానించ

టమే కాదు అదరించే ప్రవృత్తి ఉండటం మేమునా ఎడిగున్నతే.
మయ్యగారు పడిన ఈ కవి యింటికి ఆయన భవ్యంగా వెళ్లి
అహ్వనించి ఆ కవిగారిని నమ్మావించిత ఉదారబర్తనడు. ఇది
జయనామ సంవత్సరంలో జరిగింది. రోజూ కనివిస్తున్న
అలసత్వమో ఉపేక్ష తేరీదుకాని పెద్దాపురం ఆయనకు సముచిత
సత్కారం చేయకపోవటం లోటే అనుకుంటూంటాం తమచు
సాహితీవరులనుంకా. తెలుగునాట జీవత్ కృషి పాగించిన
కవులనూ కళాకారులనూ విశ్వరింపటమే తరిపాటి. తమిళనాడును
బెంగాలును చూచి మనం పాఠాలు నేర్చుకోవాలి. మన ప్రభుత్వాలు
గొంతు చించుకోవటం తప్ప చేపందేమీ లేదు.

1915 జూలై లో జన్మించిన జయరామయ్యగారు రెబై
నాలుగో సంవత్సరం నడుస్తున్నా కలంవట్టి కవిత్వ చెప్పుటం
మానవి మధురకవి. ఆయన్ను కదిపితే చాలు కవుల గాతలూ,
అవధానం చమత్కారాలు కోకొల్లలు జలజల రారతాయి. ఇన్ని
కృతులు వెలియించినా ఈ కవి ఇప్పటికీ మరుగున పడిన
మాణిక్యమే.

గీ త ల హ రి

వర్షిస్తున్న ఆకాశాన్ని చూస్తే అవని అంచున హర్షం.
వికసిస్తున్న పువ్వును చూస్తే కొమ్మకొమ్మనా సరాగం.
పులుముకునే పచ్చదనంమధ్య శోభిస్తున్న పొలాన్ని
చూస్తే

రైతు గుండెనిండా చెప్పలేని సంతోషపు పొంగు.
మేఘాలమధ్య వాలిన ఇంద్రధనుస్సు రంగులు చూస్తే
విరహవేదనలో మునిగిన అపర యక్షుడికి..

అమె తలపుల చక్రభ్రమణపు తళతళళ యుక్కు.
రంగస్థలంమీద నర్తిస్తున్న లాసిక భంగిమలు చూస్తే
రసహృదయన నవ వసంతోదయ సంచలనం.
దరిచేరిన చంద్రవదన కన్నులకాంతులు చూస్తే
ప్రేమోన్మత్తుడి కంఠాన ప్రియతమ గీతలహరి.
ఈ అమేయ ప్రాణిమయ నృందనల రహస్యంత్రులే
ఈ గీతానికి ప్రాణం ఈ చేతనకు మూలం.

శ్రీ ఆర్. చంద్రశేఖర శాస్త్రి

శ బ్ద ౦

యం. యస్. సూర్యనారాయణ

1

తొడుగు వెనక నేను
అక్షరం వెనక నీవు
నాది అత్త
నీది పరమాత్మ.
నీ కోసం
నేను నిద్రకాచాను
కలలో నైతం నీ దరిచేరాను
చివరకు కంటకమైన
నా భుక్తిమార్గంలో నైతం
నిన్నే నింపాను
నా జీవనాడిలోంచి
చిక్కగా ప్రవహిస్తూ
నా గాయాలకు సాక్ష్యంగా నిలిచావు
వను ఓదార్చావు
అప్పటి నీ దివ్య సందర్శనం
నా జీవనానికి పుండనగా నిలిచింది

2

స్పందనా!
వాకు నువ్వు
ఓ జీమూతవాహనుణ్ణి పరితయం చేశావు
శిబి లోపలికి,
మహాత్ముడి మందిరంలోనికి
బోధివృక్షం నీడలోకి
భక్తిగోవిందంలోకి

భగవద్గీతలోకి

నా బెయ్యిపట్టి లాగివపుడు
నిన్ను నే విదిలించిన దృశ్యం
ఇప్పటికీ సజీవంగా ఉన్నది

3

ఒక మహాత్తర జీవసత్యాన్ని
నిరంతరం నువ్వు
అవిష్కరిస్తూనే ఉన్నావు
విర్యలమైన తనువు వెనకాతలి వెలుగువైపు
నా ముఖాన్ని తిప్పుతూనే ఉన్నావు
మంచుతుఫానులో
ఎడారి దారిలో
వడగళ్ళ వానలో
అగ్నిపర్వత విస్ఫోటనాల్లో
లావాలో.... ప్రళయంలో నైతం
చెదరని నిర్మల, నిశ్చల, నిర్భయ
సందేశాల్ని నింపుతూనే ఉన్నావు
నాలో జ్వలిస్తూ, నా అన్వేషణలో
నా గమనంలో, నా నీడ కదలికలో
నిలిచావు.... మార్గం చూపించావు
స్పందనా!

నా అనాది చైతన్య జలపాతమా
జలజలమని శబ్దించు
ఒక బిందువులా నన్ననుగ్రహించు

“ఓ”

సూఫీ తత్వము - ఋతస్య పంథా

ఇస్లాము మత ప్రకారం దేవుడు ఒక్కడే. ఒక్కడే దేవుడు! ఆయన అల్లా అల్లా చండకావనుడు, దయామయుడు. ఈ జన్మాన మనిషి చేసిన పుణ్యపాపాలకు వియామక్³ (“అంతిమ దినం” లేక ప్రళయకాలం)నాడు వ్యాయవిచారణ చేసి విహమాన, జరిమానాలను పంచి పెట్టుతాడు. మనిషికి కరణ్యం ఖరాను ఇది అల్లా వాక్కు అల్లా గేబ్రియేలుకు (జిబ్రిల్) సందేశ మిచ్చి నాడు. గేబ్రియేలు మహమ్మదు ప్రవక్త వారికి అల్లా సందేశం అందిచ్చినాడు. పై గంబరువారు మానవాళికి అల్లా సందేశం బాటి నారు. అయినా అల్లా దూరంగా ఉన్నట్లవిపిస్తుంది³. దూరంగా ఉన్నట్లవిపించే అల్లా దగ్గరికి చేరుకొని దైవానుభూతి, ఆనందం పొందవలెననే ఆకాంక్ష ఇస్లాం మతానుయాయులకు కలిగింది.⁴ దీనికి ఏది మార్గం? అది సూఫీ మార్గం. పాశ్చాత్యులు “సూఫీజం” అన్నారు.

* దైవానుభూతికి ఉపాయం సూఫీ తత్వం.

* సూఫీజం ఒక మతం కాదు. ఖరాను సూక్తులే ఆధారం.⁵

* భగవంతుని దగ్గరకు చేరుట కేర్పరచుకొన్న మార్గం, వద్దతి, సాధనే సూఫీతత్వం⁶.

* భగవదనుభూతి పొందిన సాధకులు సూఫీలు⁷.

* భగవంతునికి, భక్తునికి మధ్య కల మోహ మాయా యవవికల తీసేదే సూఫీ హస్తం

* భగవంతునికి భక్తునికి మధ్య కల ప్రేమ సంబంధం⁸.

“సూఫీ” పద నిర్వచనం :

* అరబ్బీ భాషలో సూఫ్ అంటే ఉన్ని. ఉన్ని (సూఫ్) వస్త్రాలు ధరించినవారు సూఫీలు. తనవున్ అని కూడా పేరు. ఇస్లాం మత తావసులు ఉన్ని దుస్తులు ధరించేవారు. బైబియలోని ప్రవక్త మోసెస్ (ఇస్లాం మతస్తులు ఈయనను మూసా అంటారు) కూడా ఉన్ని వస్త్రాలు ధరించేవాడు⁹. సూఫీ తత్వానికి తనవున్ తత్వమని కూడా అంటారు.

* అరబ్బీ భాషలో సూఫా అంటే కుద్రత, పవిత్రత ఇవి కలవారు సూఫీలు.

* అరబ్బీ భాషలో సూఫియా అంటే ఎన్నుకొనుట, వరించుట అని అర్థం. మనిషిని తరింపజేయుటకు భగవంతుడే వనిని పరిస్తాడు, ఎన్నుకొంటాడు. దేవునికి సంకల్పం కలుగగనే మనిషి ప్రవర్తన విచిత్రంగా మారుతుంది. ఇట్టి ప్రాప్తి పొందిన ముక్తుడే సూఫీ. గురువు (సూఫీ గురువును షయ్యక్ (శిక్షకుడు) లేక షేక్ అంటారు) కూడా శిష్యుని వెదకికొంటాడు.¹⁰

* గ్రీకు భాషలో సోఫియా అంటే జ్ఞానము, “ఫిలోసోఫ్” అంటే ప్రేమ. అందుకే ఫిలాసఫి అనేమాట వచ్చింది. సూఫీ కూడా ఫిలాసఫరు జ్ఞానప్రేమి అయినాడు. అంటే ఆధ్యాత్మ జ్ఞానాన్ని ప్రేమించేవాడని అర్థము

* ఒక వర్షియన్ నిఘంటువులో సూఫీ పదం ఇట్లున్నది: ‘సూఫీ కి స్తో? సూఫీ సూఫి స్తో’ (సూఫీ ఎవడు? సూఫీ సూఫీయే అని అర్థం) దీని ఆంతర్యం సూఫీ పదం అనిర్వచనీయం అని తేలింది.¹¹

సూఫీతత్వం ఎప్పటిది?

ప్రాచీన గ్రీకు తాత్వికులలో ఆర్పిక్ తత్వావలంబికులుండే వారు. వీరు తావసులు పైభాగరవ (క్రి.పూ. 6వ శతాబ్దం) అనే సుప్రసిద్ధ కావుజ్జాడీ ఆర్పిక్ వంధాను పెంపొందించినాడు. వీరికి షమసులు అనే పేరు¹² పాశ్చాత్య రచయితలు పెట్టరి షమసుల నుండి, నవ్య ప్లేటోనిష్టులు, ఆద్యక్షైస్తవ వన్యాయులు ఆశ్రమ వాసాన్ని తావస జీవితాన్ని నేర్చుకొనిరి ఈజిప్టు, కాన్స్టాంట్ నోపుర్, తెరూసెంలో అరబ్బులు క్రైస్తవ సిన్యాసులనుండి ఈ జీవిత విధానాన్ని అవలంబించిరి. ఇట్టి అరబ్బులకు హాఫీవు లని పేరు. ఏబ్రహాం (ఇబ్రహీం) ప్రవక్త హాఫీవు అని ఖరాను ఉవాచ (2:129) ఇట్టి హాఫీవులు ఇస్లాం మతం పూర్వంనుండి వున్నారు. మహమ్మదు ప్రవక్తవారిమీద హాఫీవుల ప్రభావ ముందిచి చరిత్రకారు లంటున్నారు ప్రవక్తవారూ కొండ గుహలో ఏకాంతంగా మౌనంగా ర్యానించడం, జాగరణ, ఉపవాసం చేయడం సుప్రసిద్ధం. ఉపవాస మాసమైన రమజాను వెబ్బో 27వ నాడు ప్రవక్త వారికి జిబ్రిల్ అంటే గేబ్రియేలు అనే దేవ దూత ద్వారా అల్లా సందేశం ప్రబోధమాయెను. అల్లా-భగవదను

మూలబొంబిన్ మొదటి మూసవుడు మహమ్మదు ప్రవక్తవారె కావున వారే మొదటి సూఫీ అనవచ్చును. మహమ్మదు ప్రవక్తవారినే అల్లా తన వందేళహుద్దీగ ఎమ్మకొనినాడు. ఇది సూఫీతత్వంలో మూలాంశము. అందుకే అన్ని సూఫీ వరంవరలు తమ గురు శిష్య వరంవరము ప్రవక్తవారివరకూ చెప్పుకొంటారు.¹³ సూఫీ పరిభాషలో గురుశిష్య వరంవరము సిల్సీలా అంటారు. ప్రాచీన కాలంలో “సూఫీ” పదం లేదు. ఇటీవల 150 ఏండ్లనుండి పాశ్చాత్య (ముఖ్యంగా ఇర్కము) విద్వాంసుల పరిశోధక గ్రంథాలు “సూఫీజం” అనే మాటను ప్రచారంలోకి తెచ్చినవి.¹⁴ సూఫీ తత్వజ్ఞులకు ఆ పంప్రదాయానుసారంగా వలీ, బైదియా, పీర్, బాబా, భ్యాజా, ఫకీరు, దర్వీషు - అనే పేర్లు వర్తిస్తాయి.¹⁵

సూఫీతత్వ వివేచన :

* హిందువులకు “వేదాంతము” ఎట్లో ముస్లిములకు సూఫీ తత్వమట్లు.

* సూఫీ (జీవాత్మ) అల్లా (పరమాత్మ) తో తాహీద్ అగుట సూఫీల వరమలక్ష్యం.¹⁶

* తాహీద్, జీవబ్రహ్మైక్యము. భగవత్పూజి-అల్లా మండం.

* ఈ ఐక్యము, జీవమృక్తి మరణానంతరం కాదు.

రెండు మార్గాలు :

దైవప్రాప్తికి ఇస్లాము మతంలో రెండు మార్గాలున్నాయి.

* ఒకటి : ‘మూరిఫత్’ - అందేజ్జానమార్గం.

* రెండు : ‘మహబూఫ్’ - ప్రేమ లేక భక్తిమార్గం.

మూడు లక్షణాలు :

ఇస్లాములో మోక్ష సాధకులకు మూడు లక్షణాలుండవలెను. అవి: ‘ఖుషు’ అంటే వివ్రమత, ‘కరామత్’ అంటే బాదార్యము, ‘సీజద్’ అంటే సత్యసందత.

మూడు అంశస్థులు :

మతంలో మూడు అంశస్థులు, దశలుంటాయి.

* షారియా - బాహ్య స్వరూపము.

* హఖీఖత్ - సత్యము.

* తరీఖత్ - ఆధ్యాత్మమార్గం. ఇది తనఫుర్ (దివ్య జ్ఞానం)కు దారి.

సూఫీల విశిష్టత :

సూఫీలు తమకు కష్ష్ (అంతర్జ్ఞానం) కలదంటారు. కేవలం ఖరాసు‘పాతం ‘వహి’(బాహ్యజ్ఞానం) అంటారు. అందుకే సూఫీలు తమను ‘అహ యల్ హ ఫీ ఖ’ (సత్యవేదులు) అనీ షారియా పాతం మాత్రం తెలివినవారిని ‘అహ యల్ షరీయా’ (షరీయావేదులు) అనీ పిల్చినారు.¹⁷

సూఫీ యోగం :

రాజయోగంలో వలీ సూఫీయోగంలోనూ చక్రాలున్నాయి.

రాజయోగం	సూఫీయోగం
సహస్రారం	హక్కియా
అజ్ఞా	ఖాఫియా
విశుద్ధ	రుహియా
అనా హత	సిర్రీయా
మణిపూర	ఖలిఖియా
స్వాధిష్ఠాన	నవసీయా
మూలాధార	—

సూఫీ తత్వ స్వభావం :

దైవబీతి, ‘ఖియామత్’ (అంతిమ న్యాయవిచారణా దినం) భయం కల ముస్లిమును తాహీద్ అంటారు. వారి భక్తికి భయము మూల కారణం. సూఫీలు దైవప్రియులు. సూఫీల భక్తి, ప్రేమ స్వరూపము.¹⁸ తాహీద్ అంటే దై ఊగ్యం (జాహిద్) కలవారు. తాహీద్లకు ఐక్కా-ఖాన్ (దైవబీతి కలవారు) అని పేరు.

సూఫీ మధురభక్తి :

సూఫీ-అల్లాల సంబంధం ప్రేమాయణము ఆత్మసంతుక భక్తి. జీవాత్మ ఆషిఖ్ అనే ప్రియుడు పరమాత్మ మాఘఖ్ అనే ప్రేయసిగానూ, లేక జీవాత్మయే మాఘఖ్ అనే ప్రేయసి, పర మాత్మయే ఆషిఖ్ అనే ప్రియుడుగానూ భావించడం కూడ కలదు. ఇది సూఫీ మమకభక్తి.¹⁹ ఉమర్ఖయ్యాం బాయిలలోని “నీవు” ప్రేమచాప అల్లాయే. “మధువు” భక్తిమాధుర్యం. “నీవు”, “మధువు” సూఫీ భక్తితత్వంలో మరలా మరలా వస్తుండే కేంద్ర భావవిందువులు (“మోటివ్”లు)²⁰ సూఫీ మరణిపై అతని కాయాన్ని గోరికి తీసుకొనిపోయేటప్పుడు క్రొత్త పెండ్లికూతురు (దుల్హన్) అత్తవారింటికి (ససురార్) పంపేవిధంగా సంబరంగా ఉత్సవం చేస్తారు. భార్య (సూఫి)

కర్త (అల్లా) దగ్గరికి పోతున్నట్లు పంకేతం.²¹ అర్కి, అరమ్మి, వర్షియన్, ఉరుదూ లాషంలో ఉండే అత్యుత్తమ కవిత్వాలు సూఫీకత్వ కోరికయినానా.

కొందరు సూఫీ కవుల పేర్లు :

వర్షియన్ కవులు :

'జలాలద్దీను రూమీ' (13వ శతాబ్దం); మన్నవీ-యే-మన్నవీ అనే గ్రంథం వ్రాసినాడు. దీనిని "వర్షియన్ ఖరాను" అంటారు.

'హఫీజ్ షిరాజీ' (14వ శతాబ్దం) "దివాన్" అనే గ్రంథం వ్రాసినాడు ఈయన కవిత్వంలో అర్థం మూడంతస్తు లలో ఉంటుంది అత్యుత్తమ ఆ రస్తు సూఫీకత్వ ప్రతిపాదకము.

'నజీరీ నిషాపురి' (16వ శతాబ్దం)

'ఉమర్ బియ్యాం' (12వ శతాబ్దం).

'సాదీ షిరాజీ' (13వ శతాబ్దం).

'అమీర్ ఖుస్రో' (14వ శతాబ్దం). ఈయన మనదేశం వాడు. పహీలకు ప్రసిద్ధి. ఈయన గ్రంథం 'పంచ గుంజ్' రూమీ కవిత్వం పోలుతుంది

ఉర్దూ కవులు :

'గారిద్' (19వ శతాబ్దం).

ఖ్వాజీమీర్ దర్ద్ (18వ శతాబ్దం). 'దివాన్-ఎ-ఉర్దూ' అనే కవిత్వ వ్రాసినాడు.

నజీర్ అక్బరాబాది (19వ శతాబ్దం).

హిందీ (అవర్, వ్రణ లాషలు) కవులు :

'మూలిక్ మహమ్మద్ జాయసి' (16వ శతాబ్దం). అవధీ లాషలో 'అత్రవత్' వ్రాసినాడు.

'రహీం' (16వ శతాబ్దం). వ్రణ లాషలో 'రహీం దోహవలి' వ్రాసినాడు.

'రాస్ బాన్' వ్రణ లాషలో రాదాకృష్ణభక్తి మీద వ్రాసినాడు. ప్రేమవాదక, సుజనరాస్ బాన్ ఈయన కవిత్వం.

సూఫీ మోక్షసాధన సామగ్రి :

* ఇస్లాము శరణాగతి మతము, శాంతిమతము. ఇస్లాము పదము అర్థము శరణాగతి.²²

* సూఫీ లక్ష్యం భగవద్దైక్యం. దీనిని కాహీద్ అంటారు.

* అల్లా దయ ముఖ్యం. దీనిని అహ్మద్ అంటారు.

* భగవంతుని కరుణా కటాక్షానికి వేచివుండుటను కుర్స్ అంటారు.

* సూఫీకత్వం గురుమతం. సూఫీం గురువు²³ షయక్ లేక షేక్. ఈ పదం శిక్షక పదాన్ని పోలుతుంది.

* సూఫీలకు గురువరంవర ఉంటుంది. దీనికి 'సిర్ సిలా' అని పేరు.²⁴

* సూఫీజ్ఞానం కితాబులు చదివితే రాదు తర్కిస్తే రాదు. గుర సాన్నిధ్యం, ఆయన కటాక్షం ఎల్లనే వస్తుంది.

* గురువు పాఠాలు చెప్పడు మౌనం ద్వారా అనుష్ఠించ జేస్తాడు శిష్యుడు ఒక సాధకుడు - ఆప్రెంటిస్ వంటివాడు. ఇట్లు గురు కుశ్రూషకు చేచ్చుకొన్నవారిని 'మురిద్, ఇబ్వాన్, దర్వీష్, వకీర్' అంటారు²⁵ వీరే ఆధునిక పరిభాషలో సూఫీలు అని పిలువబడుతున్నారు.

* సూఫీ కాదలచిన వాడు గురువు దగ్గర మూడేండ్లు కుశ్రూష చేస్తే, ఆ అంతేవాని శిష్యునికి చింపిరి నీలంరంగు గుడ్డను ధరించేందుకిస్తాడు. ఈ గుడ్డకు తిర్కా అని పేరు. అరమ్మి లాషలో తిర్కా అంటే దింపిరిగుడ్డ. తిర్కా, వకర్ (పేదరికం)కు చిహ్నం. నీలం రంగు అంటే నైకామకు చాలా భయం. నీలచేరిదారియగు సూఫీని మత్యపెట్టజాలడు. తిర్కా సూఫీకి లాహ్యాచిహ్నం మూత్రమే. విజుంగా సూఫీ తన హర్కా లేక హరఖా ద్వారానే సువిదితుడవుతాడు. హర్కా (హరఖా) అంటే అరమ్మి లాషలో అంతర్జ్యోతి అని అర్థం.²⁶

సూఫీ మతాములు :

కాహీద్ (భగవత్ప్రార్థి) పొందేందుకు సూఫీ చాలా దూరం పయనించవలసి ఉంటుంది. ఆ మధ్యమార్గంలో వచ్చే మతీలే మతాములు.²⁷

* పనా : అహంకారాన్ని అణచి వేయటం పనా అంటారు. దీనివలన ప్రాపంచిక బంధాలు తెగిపోతాయి. ఫలితం నిర్గుణత్వము.²⁸ దీనిని బాహుద్ అంటారు.

* హీల్ : స్థితి అని అర్థము. భగవదన్వేషణలో తరచు కలిగే అధ్యాత్మ స్పృహ.

‘ఎమండీ. ఆ భరించలేని నొప్పి ఏమైందే!’

“పోయిందే!”

మీ ముఖానికి
కోమలమైనది

మేలుపరచబడిన అమృతాంజన్ వాడడంతో.

కోమలమైన అమృతాంజన్ ను చాలా సులభంగా
రాసుకోవచ్చు

మృదువైన అమృతాంజన్ తో చాలా సులభంగా ‘మర్తనా’
వేయవచ్చు

తలనొప్పులను, వొట్సు నొప్పులను, కీళ్ళ నొప్పులను,
కండరాల నొప్పులను మరియు దెబ్బకులను
మేలుపరచబడిన అమృతాంజన్ మునపటికంటే అతి
త్వరితంగా వుపశమింపజేయగలదు.

మేలుపరచబడిన

అమృతాంజన్

utranjan Limited

మీ మోముపై చిరునవ్వులను శీఘ్రంగా- తిరిగి ఎక్కుంపజేయగలదు!

0888 149 118 9

* హాసీత్ : పత్యం అని అర్థము. తన పరివ విప్యంగ త్వము, దానిచేత హాసీత అయ్యెను. హాసీత (పత్యం) అని అర్థము (హాసీతము).

* మిశ్రా : అరబ్బి భాషలో విజనం అని అర్థం.

* తబా : తక్కువ

* వర : దైవతీతి

* దాహుద్ : విస్సంగత్యము

* వకర్ : పేదరికము

* నదిర్ : నహనము

* తవక్కుర్ : కరణాగతి

* రిజా : పరిప్రాప్తి

ఇవి సూఫీ చేరుకూ పోయే మకాములు (అధ్యాత్మ దశలు) ముఖ్యము.

మకాం పర్యవసానంగా సూఫీకి కాక్కాలికంగా అహవార్ (తగవంతుని కృప) లభిస్తుంది.

* ముజాహదా : ప్రయత్నం అని అర్థం. ఉపవాసాది వియోమాల పాలనే ముజాహదా. దీనివలన అహవార్ (చూ. ఇంతకుముందు) కాశ్యతంగా ఉండిపోతుంది.

* ముషాహదా లేక మహూద్ : “దర్శనం” సూఫీ దేవుని దగ్గరకు చేరగలిగితే (ఈ స్థితిని కుర్స్ అంటారు). అల్లా, సూఫీ హృదయంలో దర్శనమిస్తాడు. ఈ దైవ దర్శనానికి ‘తూయితుర్ కుర్స్’ అంటారు.

* షద్ : సూఫీల దివ్య, మౌర్యిక పదనాలకు షతహారే అంటారు. వీరి మాటలు వామరులకు గర్విస్తులకూ అర్థం కావు. పై పెచ్చు తప్పగా కూడా అర్థమై ప్రమాదాలకు దారితీసినవి. హుసేన్ కుట్ర మన్నూర్ అల్ హల్లాజీ (పర్షియా - కియుదు) సూఫీలలో సర్వశ్రేష్ఠునిగా పరిగణితమవుతున్నాడు. ఈయన అల్లా చింతనామృతమత్త చిత్తకలో ఆనా అల్ హాత్ (“నేనే పత్యస్వరూప పరమాత్మదను”) అని ప్రకటించగా, అప్పటి ప్రభుత్వం ఈయనను ఉరి తీయించింది (క్రీ.శ 922). మానవుడు అతడే (హువహుః) అంటే మనిషే దేవుడు అని అర్థం.³⁰

సూఫీల ప్రవచనాలు చోద్యంగా ఉంటాయి.

మచ్చుకు కొన్ని సూఫీ సూక్తులు: ఇవి సూత్రాలవలె క్లుప్తములు.

“విజమైన అల్లా ప్రేమకి ప్రార్థన అజాబరహే అవుతుంది”

—అల్ హల్లాజ్

“తాకా తై, దేవెంక గొమ్మవాదిని”

—జామాలిక్ అలీనిస్తానీ క్రీ.శ. 874

“దేవుడున్నా తమిదాని నేనే సాక్షి”

“దైవశక్తి రహిత్యమైతని. దానిని వెక్కిరి ప్రవక్త మతం ముగిస్తుంది.”

—ఇబన్ కహార్ అల్ తుమ్మీ, క్రీ.శ. 896

“కర్మశాంతములు అవచిత్రములు”

—అన్ సిద్ధీ 945

“నా వత్తంతో అంటే దేవుడే” అంటే నేనే దేవుడను అని అర్థం. —ఇబన్ అబ్ అల్ తైర్ క్రీ.శ. 1048

“నేవకుడు ప్రభువు, ప్రభువు నేవకుడు ఇందులో ఎవరు దాకీదారుడో ఎట్లు చెప్పగలము?”

—ఇబన్ అల్ అరబ్ క్రీ.శ. 1240

* తరీఖా : “మార్గం” అని అర్థం. హాత్ (పత్యము) వైపు కొనిపోయే మారిఫాత్ (జ్ఞానమే) తరీఖా.

సూఫీ తరీఖా (మార్గము)లు :

* నమా : “వినుట” అని అర్థము. తగవంతుని గురించి వినుట.³¹

* జికోర్ : “మననం” అని అర్థం. ఇది స్మరణార్థక్తి. అల్లాసు స్మరించుము అని ఖరాసు ఆదేశిస్తుంది. అందరి వదం ఉత్తురు (స్మరించుము). ఖరాసు-18:24, 39:41.³² జవమాం (తెప్పి)తో మౌని మననమునకు జికోర్ అని అంటారు. కీర్తన రూపస్మరణమునకు జికోర్ జహ్రా (జలి) అంటారు. అల్లా నాను పునః పునః స్మరణ ఖరాసు సూరాలను వర్ణించుటో, అల్లా ప్రకృతి పొగడుటో అయివుంటుంది.³³

సూఫీల జప వాక్యాలు :

అల్లా హు అక్బర్ : అల్లా సర్వోత్తముడు³⁴ దేవదేవ పరః

లా ఇలాహ్ ఇల్లాల్లాహ్ : అల్లాకంటే నేరే దైవం లేడు.³⁵

అల్ హమ్దులిల్లాహ్ : అల్లాకి జై.³⁶

మహమదు-ర్రసూలుల్లాహ్ : మహమ్మదు అల్లా ప్రవక్త.³⁷

అస్తమిఫిరుల్లా : దేవా నన్ను క్షమించుము.³⁸

(ఇంకా ఉంది)

అల్లోజ్ఞాపీకలు :

1] హిందూమతములోనూ దేవుడు ఒక్కడే. "ఏకోదేవ", "ఏకం నత్ విప్రా బహురా వదంతి", "ఏకమేవ అద్వితీయం బ్రహ్మ" అని క్రతులు.

2] "అంతిమ దినం" మీద క్రైస్తవులకు విశ్వాసం కలదు. దీనిని "డూమ్స్ డే" అనీ "దే ఆఫ్ జడ్జిమెంటు" అంటారు. హిందువులలో దేవుడు జీవులకు ఎప్పటికప్పుడు వారి అన్యంలో కర్మ పిడ్డాంతానుసారం పుణ్య పాపఫలాల విస్తాడు.

3] హిందువుల శ్రీకృష్ణుడూ అంతే. శ్రీకృష్ణుడు తన ఉపదేశాన్ని (భగవద్గీత) అర్జునునికి చెప్పినట్లు సంజయుడు దృతరాష్ట్రునికి చెప్పినట్లు వైకంపాయనుడు జనయేజయునకు చెప్పినట్లు సూతుడు శౌనకాది ఋషులకు చెప్పినట్లు వ్యాసుడు మనకు చెప్పినాడు.

4] దీనినే "ఆనందోబ్రహ్మ" అన్నారు ఉపనిషత్తులలో. దీనిని ఇస్లాం విషయంలో, "అల్లానందం" ("బ్రహ్మనందం" వలె) అనవచ్చును. అల్లా ఉపనిషత్తులలోని బ్రహ్మ వదార్థంగా వర్ణించబడినాడు. "అల్లోపనిషత్తు"నందు అల్లోపనిషత్తు 108 ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడలేదు. దీనిని అక్కరు చక్రవర్తి కాలంలో సంస్కృతం తెలిసిన ముస్లిములు వ్రాసినారు అని కొమర్రాజు పేంకట లక్ష్మణరావుగారు ఆంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వము (2వ సంపుటము, 557-558 పుటలు, 1934)లో వ్రాసిరి. అల్లోపనిషత్తును అబ్దుల్ కాదిర్ బదోసీయో లేక శౌకభావనుడనే కుహనా బ్రాహ్మణుడో వ్రాసియుండునని అభిప్రాయమై వుంది.

అల్లోపనిషత్తులోని కొన్ని మంత్రములు :

ఓం ఆమ్ అల్లాం ఇల్లే మిక్రావరుహో దివ్యా నిదత్రే
ఇల్లలే వరుహోరాజా పునర్దదు
హులూ మిమితో ఇల్లాం ఇల్లలేతి

అల్లోజ్యేష్ఠం శ్రేష్ఠం పరమం పూర్ణం బ్రహ్మణమల్లా
అల్లోః ఆసుర మహామద రకం పరస్య అల్లో

ఇల్లా కబిర ఇల్లా కబిర ఇల్లలేతి

ఇల్లల్లాః ఇల్లా ఇల్లల్లా అనాది

స్వరూపా ఆతర్వణీ కాఖం హ్రం హ్రీమ్

అల్లోపనిషత్తు ఆతర్వ వేదానికి చెందినదని భావం.

5] హైందవ భక్తులకూ వేదాలు, పురాణాలలోని దేవుళ్లే దేవతలు.

6] అదీశంకరుడు "మోక్షసాధన సామగ్రికార భక్తిరేవ గరీయసి" అన్నాడు. కర్మ, జ్ఞానమార్గాలు కష్టతరములు.

7] "గీత" నిర్వచించిన "స్థితప్రజ్ఞుడు" యోగవాసిష్ఠం చెప్పిన "జీవన్ముక్తుడు" - సూపీ. ఐన గ్రంథాలలో వచ్చే రై కువడు, ప్రహ్లాదుడు, అంబరీషుడు, జనకుడు, జడభరతుడు, శ్రీకృష్ణుడై తమకుడు, రామకృష్ణ పరమహంస, రమణ మహర్షి వంటివారు సూపీ లవలచ్చును.

8] సూపీలు ఈ ప్రేమను "మహాబత్" అంటారు. క్రీస్తుకు, ఆయన అనుయాయులకూ మధ్యకల సంబంధాన్ని "అగపా" అంటారు. "అగపా" లేక "అగపే" గ్రీకు భాషా పదం. బైబిలు (క్రొత్త ప్రకరణం)లో ఈ పదానికి ఆధ్యాత్మ ఆర్థాన్ని ఇచ్చినారు.

క్రీస్తుకూ అనుయాయులకూ కల "అగపా" (ప్రేమ) ఈ యీ రూపాలను ధరిస్తుంది.

క్రీస్తు	అనుయాయులు
నాయకుడు (భర్త)	నాయకలు (భార్యలు)
అన్న	తమ్ములు-చెల్లెండ్రు
తండ్రి	సంతానం
గొర్రెలకావరి	గొర్రెలు
వైద్యుడు	రోగులు
పాపహరుడు	పాపిష్టులు
బచ్చిక బలివకువు	బలి ఇచ్చినవారు

9] ధరించే వస్త్రాలబట్టి పేర్లు కలవారు : ఓగంబరుడు అంటే ఈశ్వరుడు. ఈ మాటకర్థం వస్త్రాలు కట్టినవాడు! పీతాంబరుడు (శ్రీకృష్ణుడు), అజితకేశ కంఠి శ్వేతాంబరులు (శైవులు), కాషాయాంబరులు (సన్యాసులు) కంఠివాలా మహారాజ్ (ఆధునిక యోగి), లంగోటివాలా.

10] శ్రీ వైష్ణవ సంప్రదాయంలో దేవుడే భక్తుని ఎన్నుకొనే ఉదంతాలు కలవు. ఉదా: వివ్రనారాయణ, నిగమకర్మల చరిత్రలు. ఎప్పుడైతే దేవుడు వీరికి మోక్షం ఇచ్చేందుకు నిర్ణయించెనో అప్పుడు వారి నడవడి విచిత్రంగా అనూహ్యంగా మారింది. ఇంగ్లీషు కవి ప్రాన్సిస్ థాంప్సన్ వ్రాసిన "హవుండ్ ఆఫ్ హెవెన్" అనే మార్మిక వేదాంత కావ్యంలో దేవుడే వేటకుక్క అయి ("శౌన పరమాత్మ") పారిపోయే భక్తుని తరిమి తరిమి పట్టుకొని అక్కున చేర్చుకొంటాడు. బైబిలు (పూర్వ ప్రకరణం)లోని ప్రవక్త జాబ్ (అయోబ్) కథలో దేవుడెన్ను

కాన్న భక్తుని వింత నడివడి వర్ణితము “మన చలావిజివితేతనే” అనే పాటను రామకృష్ణ వరమహానస సమక్షంలో నరేంద్రనాథుడు పాడగనే రామకృష్ణుడు నీకోసమే కాచుకొని వున్నాను అంటూ వాణ్ణి తన కర కమల సంతాకుని (శిష్యుణ్ణి)గా చేసెను. వాడే స్వామి వివేకానందుడు.

11] సూపీతత్వ ప్రేమితత్వచున్నాను నారద భక్తి సూత్రములులో భక్తి ఎర్రమప్రేమరూపమనీ (సూ2), ఆ ప్రేమ స్వరూపం ఎనిర్వచనీయమనీ (సూ51) ఉంది భగవత్ ప్రేమ రూపమైన సూపీతత్వమూ అనిర్వచనీయమని భావం.

12] “షమన” కబ్బం “శ్రమణ” (క) కబ్బం. బౌద్ధ వన్యాసులను శ్రమణులంటారు. శ్రమణ కబ్బం “శత వథ బ్రాహ్మణం”లో కలదు పాశ్చాత్యుల దృష్టిలో షమనుడు యోగి, తపసి, మాంత్రికుడు, వైద్యుడు, అద్భుత మహిమాన్వితుడు. షమనులలో ఒక సమాన వద్దతి కనపడుతుంది. సామాన్య మానవుడు - ఏదో మానసికమైన ఆందోళన-కొండ గుహలోనో, అడవిలోనో బహుశాల ఏకాంతం-జాగరణ-ఉపవాసం-ద్యాసం-జ్ఞానోదయం-లోకంలోనికి వచ్చుట-జ్ఞానబోధ-“షమనుడు”గా మారుట. బుద్ధుడు, క్రీస్తు, మహమ్మదు, అరవిందుడు, రమణ మహర్షి, సత్య సాయిబాబా మున్నగువారి జీవితంపై ప్రత్యాకాశమ అనుసరిస్తుంది. షమనుల బోధలు, పరిభాషలో క్రొత్తగా ఉంటాయి కానీ భావంలో అంతకుముందున్న భావజాలమే ఉంటుంది. ఇది తక్కువ చేయడం కాదు ఉన్నతజ్ఞానం విరంతరవాహిని వంటిది అని చెప్పడమే నా ఉద్దేశం.

13] మనవారి గురుశిష్య సరంపరా ఇట్లే ఉంటుంది ప్రతియొక వేదాంత దర్శనంవారూ తమ గురువరంపరను బ్రహ్మ వరకో, విష్ణువు వరకో, మహేశ్వరుని వరకో తీసుకపోతారు. ఉదా: భక్తి మార్గానుయాయులైన చైతన్యశిష్యులు తమ గురువరంపరను ఇట్లు చెప్పతారు చైతన్యుడు, విశ్వానంద, మాధవేంద్ర, లక్ష్మీపతి, వా.సతీర్థ, బ్రహ్మణ్య, పురుషోత్తమ, జయధర్మ, రాజేంద్ర, విద్యానిధి, దయానిధి, జ్ఞానసింధు, జయతీర్థ, అశోభ్య, మాధవ, వరీహరి, పద్మనాభ ఎద్వ బాదరాయణ, నారద, బ్రహ్మ, శ్రీకృష్ణ

14] మన ఎతల పేరునే తీసికొండి. దీనిని ‘హిందూ యజు’ అంటున్నాము. “హిందూ” మతమని పూర్వగ్రంథాలన లేదు “హిందు” నదిని ప్రాచీన పాఠశీకులు “హిందు” నది అన్నాడు. హిందు నదీప్రాంతంలో ఉండేవారిని “హిందవీ” అన్నాడు. ఈ పేరు దేశప్రజల కందరికీ వాడబడింది. వీరధిక సంఖ్యకులు అనుసరించే మతానికి “హిందూయజు” అనే

పేరును తూర్పుండియా కంపెనీ పండితులు (సర్ విలియం జోన్సు) లాటివాల్ పెట్టిరి. సర్వేవల్లి రాచాకృష్ణునివంటి స్వదేశ వండి తులు “హిందూయజు” అనే పేరుకు ప్రచారమూ, గౌరవమూ తెచ్చిరి. సూపీజా అనే పే విషయంలో మాదిరే “హిందూ యజు” పేరు చరిత్రా దాదాపు 150 ఏండ్లు కలదే

15] ఇస్లాం మతంలో ప్యక్తిపూజ నిక్కచ్చిగా వివేదించ బడినా సామాన్య ముస్లిములు ఇస్లామిక పవిత్రాత్మక అన్యస్థలాల లోనో గోరీల దగ్గరనో ఏటా “ఉర్బు” అనే ఉత్సవం జరుపు కొంటారు. విశేషమెచుంటే హిందువులూ ఈ ఉత్సవాలలో సాల్గొంటారు ఆట్టిటలో మొయిసుద్దీను చిప్టి థిల్లిదగ్గర విజాముద్దీను బెరియా, గుల్బర్గాలో వలీ బంద నవాజ్ ల ఉచ్చులు ఉదాహరణలు. ప్రతి వల్లెలోనూ చిన్న పెద్ద వలీల, బాబాల ఉచ్చులు జరుగు తూనే ఉంటాయి ముస్లిమేతర మతాలలో సూపీలవంటి వారిని స్వామి, గోస్వామి, గోషాయి, బావాజీ, బైరాగి, సన్యాసి, సంత, యోగి, ముని, సాధు, ఋషి, మహారాజ్, అవధూత, లిఖు, ఉదాస్, నిర్మల్, ఆనింద, అచార్య, తీర్థ వంటి పేర్లతో పిలుస్తారు. ఇవి సమావార్థకాలు కావు.

16] అద్వైతాన్ని వదలితే, జీవుడు బ్రహ్మతో చేరిపోయే స్థితులను సారూప్య, సాయుజ్య, సాలోక్య, సామీప్యములని హైందవుల మతము. రామానుజ, మధ్వ, వల్లభ, వింబార్క, శ్రీకృష్ణచైతన్య, వీరకై వమలా బాదాహరణాలు.

17] మనలోనూ వేదవిదులు (వేదపాఠం చేసేవారు) అనీ. వేదార్థవిదులు (వేదంకు కల మూడర్థాలు తెలిపినవారు) అని ఉన్నారు. యాస్కాదాద్యుడు తన “నిరుక్తం”లో కేవలం వేద పాఠం చేసేవారిని ఈనడించినాడు. పోష్యమూ చేసినాడు.

18] నారద భక్తిమాత్రములు : “సాత్వస్థిన్ వరమ ప్రేమ రూపా” “భజనాత్మకం ప్రేమకార్యం ప్రేమైక కార్యం” అంటాయి.

19] మధురభక్తి జయదేవుడు, మధునూదన సరస్వతి, వల్లభాచార్యుడు ప్రతిపాదించిరి. సృష్టి అంతా ప్రీ అంశమే. దేవుడొక్కడే పురుషుడు. వీరి సంబంధమే మధురభక్తి. దీని ప్రకారం భక్తులందరూ ప్రియురాలిండు. భగవంతుడు ప్రియుడు. మీరాబాయి, అక్కమహాదేవి, గోదాదేవి వంటి ప్రీతేకాక నమ్మాళ్వార్లు, బసవేశ్వరుడు, శ్రీకృష్ణచైతన్యుడు వంటి పురుషులు కూడా తమను ప్రేయసిగానూ దేవుని ప్రియునిగానూ చెప్పి కొన్నారు. భార్య, ప్రేయసి, జారిణి అనే భావప్రతీకతో జీవ బ్రహ్మైక్యం ప్రతిపాదించే దన్ని మతాలలోనూ కనబడుతుంది. అతి వ్రాచీనం కూడా. ఋగ్వేదం ఇట్లంటుంది.

సంస్కృతంలో జనరూపం యాతస్యవంశ

యోగ్యం నా కుల్యం కుల్యం నానా మూలము 10:43:1

(వతిని కొగిరించే వతిదళ వాస్తవత్రాణింధ్రుని చేరుచున్నది.)

జ్ఞానాచార్యుల కోపవిషయము :

1. "యథా ప్రయోయా ప్రయో సంతరిష్యక్తో న బాహ్యం కించ నవేద న అంతరం ఏ వ అయం తద్వా అన్య ఏతదాత్త కామం అత్యంతమం అకామం రూపం కోకాంతరం" (4:2:21)

ప్రియురాలి కొగిరితో ప్రయోనికి బాహ్యంతజ్ఞానం పోయినట్లు, దేవుని వరిష్యంగంలో జీవునికి బాహ్యంతర జ్ఞానముండదు. దానివలన జీవుడు అత్తకామదవుతాడు. పరమాత్మే అతని కామము. ఆ దళలో జీవునికి ఏ కామమూ ఉండదు. ఏ కోకమూ ఉండదు.

- 2) "కామయే వతి: ప్రయోకవతి...అత్మాత్మస్తు కామయే ప్రయోకవతి" (4 : 3, 6)

వారద భక్తిసూత్రము "యథా గోపికా జనానాం" అని జీవుని అభిసారికా నాయకగ వర్ణించింది. తైత్తిరియలోని "సాంగ్ ఆన్ సాంగ్" (సాలమన్ గీత) సాలమన్ - మాలమిత్తుల ప్రణయం మధురభక్తి. ఏసుక్రీస్తు పెండ్లికొడుకుగానూ, అనుయాయులు వదువులుగానూ సూచించే వాక్యాలున్నాయి.

మత్తయి 9:14,15; మార్కు 2:19,20; యాకా 5:34,35 యోహాను 8:29.

జీవ, బ్రహ్మలలో ఎవరు ప్రీ, ఎవరు పురుషుడు అనే ప్రశ్న వస్తుంది. దీనికి "దేవీగీత" ఉత్తరమిచ్చింది. "నై ఎప్రీ నపుమానేన నై వదాయం నపుంసకః" భగవంతుడు ప్రీ కాదు, పురుషుడు కాదు, నపుంసకుడూ కాదు. భక్తుడెట్లా ఆరాధిస్తే భగవంతుడట్లా వశమవుతాడు. మా పీ ప్రేమలో దేవుడు ప్రయో దైవా కావచ్చును. ప్రయోరాలైవా కావచ్చును. కల్పింబుని "రాజ తరంగిణి"లో ఒక భక్తుడు దేవిని తనకు భార్య కమ్మంటాడు. ఈ కథను విశ్వనాథవారు "భ్రమర వాసిని" అనే నవలగా వ్రాసినారు.

20] వేదంలో "మధు విద్య", "మధ్య" అనే మాటలు ప్రీమధువ మధుర రుచికర భగవంతుడేకీంచినవి.

21] పెండ్లి తరువాత అప్పగింత పాటలు సుప్రసిద్ధాలు. కణ్వు మహర్షిలాంటివాడే "అప్పగింత కోకం పాడి అందరినీ

ఏడ్పించినాడు. (మా. "అభిజ్ఞాన శాకుంతలము") టెడ్ నవాలు వాడే అరిషా (క్రీ.శ. 1850). "కామర్ మెరా" అనే అప్పగింత పాట (మా పీ తత్వ స్ఫోరకం) వ్రాసినాడు. ఈ పాటను పైగర్ "స్ప్రింగ్ పింగర్" పినిమాలో థైరవి రాగం, దీషసంధీ తాళంలో పాడినాడు. పంగీత దర్శకుడు ఆర్. పి. బోరల్. భారతదేశ సినిమా పంగీత చరిత్రలో ఇంతకంటే గొప్ప పాట లేదని పినిమా పంగీతజ్ఞులన్నారు.

22] అన్ని మతాలూ తుట్టతుడకు శరణాగతే గతి అంటాయి. అన్యథా శరణం నాస్తి, త్వమేవ శరణం మమ, శ్రీకృష్ణం శరణం మమ, ఈశేతప్ప తిత్తవరంబెరుగ, శివశరణు, మామేకం శరణం ప్రాణ, దాసోహం మయ్యర్పిత మనోబుద్ధి, సర్వ మున్నతని తిత్తకకామయమంతు; స్వామియే శరణమయ్యప్ప అని హిందువులు, బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి అని బౌద్ధులు, తండు నా దగ్గరే, మీ ఆత్మలకు కాంతిచ్చెకను (మత్తయి 11:29), నేను యెవ వెక్కిరిస్తున్నా అందరినీ దగ్గరికి తీసి కొంటాను (యోహాను 12:32) అని క్రైస్తవుల మతం హామీ ఇస్తుంది. ఇవి శరణాగతి తత్వాలకు విదర్శనాలు. తైత్తిరియలోని అయోజ్ తుడకు యోహానాను అంటే దేవుని శరణు చొచ్చుకొను.

23] హిందువులలో గురువుకు చాలా ప్రాముఖ్యం ఉంది. గురుర్ బ్రహ్మ, గురుర్ విష్ణు, గురుదేవో మహేశ్వర గురు సాక్షాత్ పరబ్రహ్మ, తస్మై శ్రీ గురవేనమః అనీ, మాతృ దేవోభవ, పితృదేవోభవ, ఆచార్య దేవోభవ అనీ చెప్పినారు. "గీత" చెప్పినవాడు జగద్గురువు. కృష్ణం వందే జగద్గురుం. శిబ్కుంటే దేవుని "వాహి గురు" అంటారు. వాహి గురు అంటే వహవ్యా గురు అని అర్థం. చాలా పొగడ్త గన్న గురువని అర్థము.

24] అషడక్షణ (అంటే చెప్పేవానికి వినేవానికి మాత్రమే తెలిసే రహస్యం) ఉపదేశం మీద ఆధారపడిన మతాలూ, తత్వాలూ "పరంపర"కు ప్రాముఖ్యన్నిస్తాయి. "గీత"(4:2) ఇట్లంటుంది "ఏవం పరంపరా ప్రాప్తం ఇదం రాజర్షయోవిదుః" అని జ్ఞాన యోగానికి పరంపర ఉంది అంటుంది. "గురు పరంపరాయాతం అదృష్టం సర్వవాదిని" అని "సర్వజ్ఞానోత్తరం" చెప్పుతుంది. అద్వైత, విశిష్టాద్వైత, ద్వైత, వీరభైత, శిబ్కు, నాథ, అవధూత, యోగి మతాలలో, తైన, బౌద్ధమతాలలో గురు పరంపరలున్నవి. అశ్వర్యమేమంటే భార్యక వర్ణనానికి గురు పరంపర తండు. భార్యక మతానికి అదిగురువు బృహస్పతే అట!

25] సూపీ గురువదేశం రహస్యమైవది. రహస్య మంత్రాలన్నిమతాలలోనూ ఉన్నాయి. ఓం నమో నారాయణాయ అనేది శ్రీ వైష్ణవం రహస్య మంత్రం. ఓం నమశ్శివాయ, అనే షడక్షరీ మంత్రం, నమశ్శివాయ అనే పంచక్షరీ మంత్రం వీర శైవులవి. రాధా వతయే నమః అనేది కృష్ణభక్తుల మంత్రం. ఓం నత్ శ్రీ అకార అనేది శిఖుల మంత్రం. క్రీస్తు కూడా తన బోధనలు 12మంది శిష్యులకు మాత్రం అర్థమయ్యేటట్లు బోధించినాడు. తక్కిన జనానికి పట్టకథలు (పారబర్స) చెప్పి నాడు. బౌద్ధులు ఓం మణే వద్మేహం అనే రహస్య మంత్రాన్ని జపిస్తారు. శబ్దాలు పలుకలేని ఒక బోయవాడు మరామరామ అని మరలా మరలా పలుకుతూ మహర్షి(వార్మికి)గా మారినాడనే కథ ఉన్నది. సూపీ గురువులు మౌనం ద్వారా జ్ఞానాన్ని ఇచ్చినట్లే దక్షిణామూర్తి స్తోత్రంలో మౌనవ్యాఖ్యా ప్రకటిత పరబ్రహ్మ తత్వం యువానాం అని ఉంది. మౌనవ్యాఖ్యానంతోనే దక్షిణా మూర్తి మునులకు పరబ్రహ్మ తత్వాన్ని ప్రకటిస్తున్నాడని అర్థం. వేదం “నిత్యం వాచాంపి” (రహస్య వచనం) అంటుంది. “గీత” “య ఇమం పరమం గుహ్యం మద్భక్తే వ్యతిరాస్యతి” (18:68) అని చెప్పింది. ప్రహ్లాదుడు “చదువులలో మర్మమెల్ల చదివితీ” అంటాడు.

26] గురుకులంలో అంతేవాసిగా చేరిన బ్రహ్మచారికి ఉపనయనమై ఉంటుంది. దీనికి గుర్తు యజ్ఞోపవీతం డ్రెస్సు శాపీనం (పుట్టగోచి). వీడు 12 ఏండ్లు కుక్రూష చేసి బయటపడి గృహస్థాశ్రమం తీసుకొంటాడు. అందెం బ్రహ్మచారికి బాహ్య చిహ్నం మాత్రమే. ఈ విషయంలో బ్రహ్మోపనిషత్తు ఇట్లా కుండ బ్రద్దలు కొట్టినట్లు చెప్పుతుంది:

ఐహః సూత్రం త్యజేద్ విద్వాన్

.....

బ్రహ్మ లావ టుదం సూత్రం

ధారయే ద్యః ప చేతవః

సూత్ర మంతర్గతం యేషా

జ్ఞాన యజ్ఞోపవీతినాం

విద్వాంసులు బాహ్యసూత్రాన్ని త్యజిస్తారు. బ్రహ్మలావమే సూత్రం. ఈ సూత్రం లోపలుంటుంది. అది జ్ఞానమనే యజ్ఞోప వీతము. అంటే, బ్రహ్మజ్ఞానమే అందెము అన్నమాట. సూపీల హర్థా (అంతరజ్యోతి) వేదంలో హృదియ గుహగత “గూఢం జ్యోతి” అని పేర్కొనబడింది. బ్రహ్మతేజస్విదే.

27] హైందవులలోనూ అత్యజ్ఞానం రావడానికి మోక్ష ప్రాప్తికి చాలా పాదనాలు, సోపానాలు, అంగాలూ వున్నాయి.

అద్వైతం - పాదన చతుష్టయం

విశిష్టాద్వైతం- పరమపద సోపానాలు (వివేక, నిర్వేద, విరక్తి, భీతి, ప్రసాదన, ఉత్క్రమణ, అర్చిరాది, దివ్య దేశప్రాప్తి, పరాప్తి - ఇది వేదాంత దేశిక ప్రోక్తం)

యోగం - యమ వియమాది అష్టాంగములు

బోధ్యం- సమ్యక్ (దృష్టి, సంకల్ప, వచన, వ్యవహార, ఆజీవ, వ్యాయామ, స్మృతి, నమాదులు). ఇవి “నిబ్బాణ” (నిర్వాణ) మార్గములు.

వీరశైవం- శివసాయుజ్యానికి షట్ స్థలాలు: ఖక్త, మహేశ్వర, ప్రసాది, ప్రాణలింగి, శరణ, ఐక్యములు.

ముముక్షువు అవస్థను ఒక యాత్రగి వర్ణించుట కలదు. జాన్ బిన్స్ టన్ కృత (17వ శతా) “తీర్థయాత్రిక పురోగతి” అట్టి సంకేత గ్రంథం. ప్రబోధకుమార్ సన్యాలు బెంగాలీ నవల “మహా ప్రస్థానేర పథే” భగవదన్వేషి యాత్రయే. దీనిని పినిమా తీసిరి (1953). సినిమా (“యాత్రిక”) వేదాహమేతం పురుషం మహాంతం అనే మంత్రంతో ముగుస్తుంది.

28] “గీత” ఇట్లంటుంది: (18:53)

అహంకారం బలం దర్పం కామం క్రోధం పరిగ్రహం
విముచ్య నిర్మమశ్చాంతో బ్రహ్మ భూయాయ కల్పతే

అహంకారం మున్నగువానిని వదలిపెట్టి, మమకారం లేకుండా శాంతం కలవాడు బ్రహ్మభావాన్ని పొందుతాడు. “గీత” ఇంకొక చోట (18:17) యన్య నాహంకృతో భావో అంటుంది.

నారద భక్తిసూత్రం (సూ. 64) అభిమాన దంధాదికం త్యాజ్యం అంటుంది. రమణ మహర్షి, జిల్లేళ్లమూడి అమ్మ “నేను”ను వదలండి అని చెప్పేవారు. నేను అనేది అహంకారం. “నేను” లేకపోతే నీవు లేవు. అంతా భగవన్మయమే.

29] ఉపనిషత్తులు “సత్యం జ్ఞానం అనంతం బ్రహ్మ” అన్నాయి. పేకుతోడి చెలిమి సత్యంగం అయితే, అది జీవన్ముక్తి విస్తుంది. భజగోవింద శ్లోకం ఇట్లంటుంది:

సత్సంగత్వే నిష్పంగత్వం, నిష్పంగత్వే నిర్మోహత్వం
నిర్మోహత్వే నిశ్చల తత్వం, నిశ్చలతత్వే జీవన్ముక్తి

30] మనలోనూ భక్తులు రెండు విధాలు. తమను కామే మరచిపోయి ఎల్లప్పుడూ దైవద్యాన కలవారు. భక్తివి “అతి”గా భావనమపాళంగా కలవారు. ప్రహ్లాదుడు “అంబుజోదర దివ్య పాదారవింద చింతనామృత పాన విశేషమత్ర చిత్తము” కలవాడు. “పై కుంత చింతా వివర్జితచేస్తుడై, యొక్కడు నేడును నొక్కచోట”. సూపిల “సుకర్” (భక్తిమత్తత) ప్రహ్లాదున కుండెను. వారద భక్తిసూత్రము “యత్ జ్ఞాత్వా మత్తోభవతి స్తత్తోభవతి, ఆత్మాగామో భవతి” అనింది.

“అత్యక్రీడ అత్యరతిః క్రియావాన్ ఏషబ్రహ్మ విదాం పరిష్కః” అని క్రుతి. అంబరీషుడు ఎప్పుడూ “హరి” అంటుంటాడు.

వీరు మత్తచిత్త భక్తులు. ఇక పుండరీకుని వంటి భక్తులు సమచిత్త భక్తులు. శ్రీకృష్ణుడు ఎదుట వచ్చి నిలిచినా ఆయనతో లెక్కాచారంగా వందలయితి చేసి ఇక్కడనే ఉండిపో. ఈ క్షేత్రానికి నా పేరు పెట్టుకొమ్మని పాండురంగ విఠలునితో ఒప్పందం చేసికొంటాడు పుండరీ(లీ)కుడు. అర్ హల్లాజ్ వాక్యం అనా-అర్ హక్ (నేను సత్యమును అంటే భగవంతుడను). అనేది మన “అహం బ్రహ్మస్మి”, “అయం ఆత్మాబ్రహ్మ”, “శివోహం”, “త్వమేవాహం”, “బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవ భవతి” అనే ఉపనిషద్వాక్యములను బోలుతుంది. హువ హువ (మనిషు దతదే) అనే వాక్యం “తత్వమసి” (అది నీవు అయితివి) అనే వాక్యాన్ని బోలుతుంది. అర్ హల్లాజ్ ఉద్దేశించిన “సత్యము” ఏది? హరణ్మయేన పాత్రేతా సత్యస్యా విహితం ముఖం” అని ఈశావాస్యోపనిషత్తు చెబుతుంది. బంగారు కప్పెరతో మూయబడిన ముఖం కల బ్రహ్మయే సత్యము. వేదం దేవుని “ఋతవాన్” (సత్యవంతుడు) అంటుంది. “నేను సత్య మును తీసుకవచ్చినవాడను” అని క్రీస్తు అంటే ఏలాడు సత్యం అంటే ఏమిటి అని అడుగుతాడు. జవాబుకై వేచివుండక క్రీస్తు ఉరికి అర్థరు ఇస్తాడు. నా అంతర్వాణి చెప్పిందే నాకు ప్రమాణం అన్న సోక్రటీసుకు విష పానీయం దక్కింది. కానీ “సత్యమేవ జయతే, నాన్యతం” అని ముందకోసవిషత్తు.

31] శ్రవణభక్తి 9 భక్తిమార్గాలలో ఒకటి. అవి:

శ్రవణం కీర్తనం విష్ణోః స్మరణం పాదసేవనం
అర్చనం వందనం దాస్యం సఖ్య మాత్మ వివేదనం

“ప్రాతేక నీ మంటాభాషలు వినలేని, కర్ణరంద్రంబుల కలిమి యేల” అంటుంది రుక్మిణి. (భాగవతము)

32] దైవస్మరణ కీర్తనాలకు హిందూమతంలో చాలా ప్రాముఖ్యం కలదు. “శ్రతో స్మర, కృతంస్మర” అంటుంది ఈశావాస్యోపనిషత్తు. “గీత”లో శ్రీకృష్ణుడు “అనన్యాశ్రింత యంతోమాం, యోగక్షమ వహమ్యహం (9:22) అని హామీ ఇచ్చినాడు. అల్లా, బురానులో ఉబ్దులు అంటే శ్రీకృష్ణుడు గీతలో “మాం నమస్కురు” (9:34) అన్నాడు.

కృతయుగంలో ద్యానం, శ్రేతాయుగంలో యజ్ఞము, ద్వాపరయుగంలో అర్చన, కలియుగంలో కీర్తన ముర్తిదాయకా లని “విష్ణుపురాణం”. “నాద భక్తిసూత్రములు”, “లోకేపి భగవద్గుణ శ్రవణ కీర్తనాత్”, “అవ్యావృత భజనాత్” అని అంటాయి. వేదం కూడా శ్రవణ, మననాలను మన్నిస్తుంది.

ఉదా: “భద్రం శ్లోకం కూయసాం”, “మనామహేచారుష్య నామా” కీర్తన మహిమను భాగవతం ఇట్లా కీర్తిస్తుంది.

బ్రహ్మ హత్యానేక పాపాటవుల కగ్నికీలలు హరినామ కీర్తనములు (6:118) శబ్దపూర్వక కీర్తన, భజన అనే పద్ధతులు తేలివవి.

భారతీయ సాహిత్యంలో ఉత్తమ సాహిత్యమంతా దైవ నామ కీర్తన అనిపిస్తుంది. చిన్న జాబితా ఇస్తాను.

భాష కీర్తన రచనలు

సంస్కృతం : సామవేదం, రామాయణం, గీత గోవిందం, పదా శివ బ్రహ్మేంద్ర కీర్తనలు, కృష్ణలీలా తరంగిణి, కృష్ణకర్ణామృతం.

అస్సామీ : శంకరదేవ, నాయణదేవుల గీతాలు.

బెంగాలి : విద్యావతి, చందీదాసుల పదావళులు, రామప్రసాద సేనుని కీర్తనలు.

హిందీ : తులసీదాసు, సూరదాసు, రవిదాసు, బాబాఫరీదు, దాదూ, మీరాబాయి, కబీరు.

కాశ్మీరీ : లల్లా యోగీశ్వరీ, హబ్బాఖాతున్.

గుజరాతీ : నరసింహ మెహతా, డయారాం

తెలుగు : అన్నమయ్య, రామదాసు, క్షేత్రయ, మునివల్లె సుబ్రహ్మణ్యరవి, త్యాగయ్య.

కన్నడం : కన్నడ హరిదాస పదములు, వీరశైవుల “వచన ములు”.

మరాఠీ : “అభంగ్” అనే కీర్తనలు, నామదేవ, తుకారాం, గోరాకుంఠారు మొదలగువారి కీర్తనలు.

తమిళం : నాయనూరుల శేవారం అనే శివగీతాలూ, ఆళ్వారుల పాశురములు అనే విష్ణుకీర్తనలు.

విక్కుల వేదం “గురుగ్రంథ సాహెబు”లోని “శబద్”లు హరినామ కీర్తనములు.

తుదకు రవీంద్రనాథ టాగోరు “గీతాంజలి” నిరాకారేశ్వరుని కీర్తనయే.

33] హిందువులు హరి ఓం, హరేరామ హరేరామ కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే, విఠ్ఠల, ఓం నమశ్శివాయ, సాయీరాం సాయీరాం వంటి వానిని మననం చేసుకొంటారు. బౌద్ధులు “ఓం మతే వద్మహే” అని జపిస్తారు.

34] ముద్దులు హరి పర్యోక్షత్తముడు అన్నట్లు.

35] వైష్ణవులు ఏకో నారాయణో హరిః అన్నట్లు.

36] శైవసంకోషీమా, జయ జయ జయహే భారత భాగ్య విధాతా అన్నట్లు.

37] ముద్దులు “వాయు జీవోత్తమ” అన్నట్లు వాయువు శిఖిర్ వంటినాడు. హరి వాయువుకు, వాయువు హనుమంతునికి, హనుమంతుడు భీమునికి, భీముడు మధ్వనకూ బోధించిరని మాధ్వ సంప్రదాయం. ఈ సాదృశ్యం వలన “మధ్వ మతం తురకమతం” అనే సామెత టాగూ చెలాశుజీలో ఉంది. ఈ సామెతను డా॥ చిలుకూరి నారాయణరావుగారు సంపాదించిన 1 లక్ష సామెతలలో చూచినాను

38] గజేంద్రుడు “మన్నింపదగున దీనుని” అన్నట్లు.

[ఇంకా వుంది]

“మత్తు” కోకిల

మత్తుకోకిల :-

చిత్తుగా నువు తప్పతాగితి వింతమైకము నిన్ను క
మ్మునే కద నువ్వు తాగిన దెంత భాగ్యము నీకు మా
ల్లెత్తెనో కద గెంతులెన్నియో వేయుచుంటివి నీకు నే
మత్తులో జరుగేమియోనని మాకు కష్టము తోచగా

శేతుగీతి :-

భ్రష్టు పట్టును నీదు శరీర ముడిగి
పోవు నీ జపసత్త్వము గొంటురొదు
మేల్చు పల్కరించరు పొద్దుకొమ్మి
లాంటి చెప్పుచున్నాను దుర్లక్షణమ్ము.

న నా రా

స్మృతి మౌక్తికం

అనంతకాల జలదం

అవిరామంగా ఎర్పిస్తోంది

కదాల చినుకులు

జీవిత సాగరాన కురుస్తున్నాయి

అనుభవాల ఆలిచిప్పల్లో

రాలిన |వతి బిందువు

మనో శుక్తి గర్భంలో దాగిన

మధురస్మృతి మౌక్తిక మాతోంది.

శ్రీ కె. దినకర్

వెండి వేకువ

నిన్న రాత్రి నిద్రపోయానా -
నా కనురెప్పలమీద నీ గజ్జెలచప్పుడు!
విశ్వవేదికమీద న ర్తించే
అభినవ చాంద్రీ ధవళ విగ్రహంలా
నీ పదస్పర్శతో నాలో
గోగులు పూయిస్తున్నావు
పూలవాగులు ప్రవహింపజేస్తున్నావు.

“నువ్వెవరివి? నువ్వెవరివి?” అంటూ
గొంతు చీల్చుకుంటూ ఎన్ని సార్లు అడిగాను నిన్ను?
చెప్పివా ఒక్కసారైనా జవాబు -
రెప్పలార్చుకుంటూ చూడటం తప్ప
పెదవి పగడంమీద ముత్తెపు నవ్వు
మెరిపించుకోవటం తప్ప!

నువ్వొక మౌనరస వర్షానివి.
ఎందుకో ఒక్కొక్కసారి
కస్తూరి రేఖల్లాంటి కనుబొమల్ని
విషాదంతో ముడి వేసుకుంటావు
అప్పుడు నువ్వు అక్షరాలా కృష్ణపక్షానివి.
రింగులు రింగులాగా తిరుగుతున్న
అగరు పొగలోంచి
జుట్టు ఆరబోసుకుంటూ కనిపించే నువ్వు
నీలిమబ్బు పరదాలో మెరిసే ఖవాళివి.

భావంలాంటి నిన్ను
నజీవ దేహంలా చూడాలని కళ్లు తెరిచానా -
ఒక్క గంతుతో - నున్నగా
కొబ్బరి మొవ్వులోకి జారిపోయావు.
వేలవేల పక్షుల గొంతులతో
కిలకిలా నవ్వావు
వెండి వేకువలా నన్ను వక్షానికి హత్తుకున్నావు.

నేపథ్య రథ్య

అది ఒక పరిమళ ధ్వని
అది ఒక పవిత్ర జ్ఞాపకధ్వని.

పర్వత శిఖరాలనుంచి
కరిగివచ్చే నంగీత ప్రవాహంలా
మౌనంలోంచి మనస్సులోకి
మనస్సులోంచి మాటల్లోకి
పూలమెట్లు మీదుగా
మెత్తగా నడచి వచ్చేస్తుంది.

కలలు రాల్చుకునే పారిజాతాలూ
కన్నీటి వడగళ్లు విరుకునే విషక్షణాలూ,
అక్కడ అగిపోయి - మాగిపోయి
చరిత్రలైపోతాయి -

సాహిత్యం లేని స్వరం ఒకటి
మూగముగ్గు తీగలా
ఆ వీధిని అల్లుకుంటుంది.

వసంత ఋతుకందుకాలు
జరజరా దొర్లిపోతూ -
నిరవధిక శైశవ శుభురహసాలు
ధ్వజ స్తంభంమీది చిరుగంటల్లా మ్రోగిపోతూ -
వృక్షుల కర్పూరధూళి రేగిపోతూ....
ఏ హంస రెక్కల్లాంటి పాదాలనో
తనమీద నాట్యం చేయించుకోవాలని
రంగుల రంగస్థలంలా - ఆ వీధి
నిరీక్షిస్తూ ఉంటుంది!

కాలం-పాదాలను వెనక్కి లాక్కుంటుంది
రథాయానం - నిట్టూర్పులో
ప్రాణాన్ని రాల్చుకుంటుంది!

నీలోకి నీ ప్రయాణం

నీకు నువ్వెంత దూరమో-

నిరంతరం నిన్ను నువ్వు చేరుకోవాలని

ఎన్ని ఇక్కట్ల టిక్కెట్లు కొనుక్కుంటున్నావో
రెప్పలు కత్తిరించుకున్న నా కళ్ళకు తెలుసు.

షహనాయీ రాగాల వంకర చిగురు కొమ్మల్ని

పసినవ్వుల పసిడి జలతారు దారాల్ని

పట్టుగా పట్టుకుంటూ - తూలుకుంటూ

తరగని దూరాన్ని దాటేయాలని నీ ప్రయత్నం.

అతి భాషణల కృత్రిమ హరిద్వర్ణంలో

అంతరంగపు దిగులు నీలిమ ఎలా దాగుతుంది?

వేళ్లు నరుక్కున్న మొండి చేతుల్లో ఉన్న వేణువు

ఒగర్చగలదేమోగానీ పాటగా ఎలా మ్రోగుతుంది?

కలతనిద్రల కొలనుల్లో అలజడిగా, ఆకాంతిగా

నీ గుండెకలువ ఊగినలాడటం నాకు కనిపిస్తుంది

కోట్లమందిలో కొనసాగే నీ ఒంటరితనం

కన్నీటి మకరందం చిందే ఏకాంత మౌన పుష్ప

మనిపిస్తుంది.

పసి! నీ కన్నీళ్లు కనురెప్పల గిరిదాటి బయటకు రావు

అవి నీలోంచి మళ్ళీ నీ మీదుగా నీలోకి వెళ్ళిపోతాయి!

అవిశ్రాంతంగా; అలవాటైపోయిన గుండెపోటులా సాగే

నీ పయనంలో

అనంతంగా నిట్టూర్పుల మైలురాళ్లు ఆవిర్భవిస్తూనే

ఉంటాయి.

శ్రీ కొంపెల్ల రామకృష్ణమూర్తి

ఆత్మహత్య చేసుకోబోయే మనిషితో!

నీతో నువ్వే రాజీపడని ఈ పరుగులో

ఇంకెంతకాలం ఈ అరణ్య మౌనం?

నరాల కాంతియజ్ఞంలో

ఇంకెంతకాలం ఈ సారాయి అర్చన?

కోర్కెల అంతు చూపే క్రమంలో

లైంగిక వాంఛకు

భగ్గుమనడమే తెలుసు తప్ప

సూర్యుడి అంశను సొంతం చేసుకునే

అలవాటేది?

నీ ఆత్మవిశ్వాసంపై

బలహీనతల పొరలు!

బాహ్యలోకాన్ని ఎదిరించలేనిచోట

నీ ముఖాన్ని చూపే అద్దాన్ని బద్దలుకొట్టి

సాగర విహంగమైన నీ భావావేశం

ఎందుకా చివరి అంచు పరుగు?

భ్రాంశి విచ్ఛేదం జరిగి

ఆత్మన్యూనత పెరిగి

ఒక ప్రాపంచిక దృక్పథం అసలే లేని

పతు అస్తిత్వమేనా జీవనశేషం?

ఈ ప్రశ్నల వాడిఅంచులమీదే

మనందరి జీవన్మరణ సమస్యలు!

శ్రీ నిఖిలేశ్వర్

కలగూరగంప

వివేక చింతామణి - విజ్ఞాన సర్వస్వ వ్యవదేశార్థత. ఒక పరిశీలన

తెలుగు సాహిత్యానికి ఆంధ్ర మహాభారతావతరణంతో సుసంపూర్ణ స్వరూపం ఏర్పడింది. 'ధర్మ తత్వజ్ఞులు ధర్మ కావ్రంబి - యద్యాత్మ విదులు వేదాంతమవియు' అనే ఆంధ్ర మహాభారత అవతారికా పద్యంలో మహాభారత మహత్వాన్ని వెల్లడించాడు నన్నయభట్టు. అంటే మహాభారతాన్ని విజ్ఞాన సర్వస్వ స్వరూపంగా గుర్తించవచ్చు. కాని ఇంకా అనేక విషయాలు చెప్పాల్సి ఉంది. కాబట్టి అది విజ్ఞాన సర్వస్వ స్వరూపం కాదు. కథాతత్వంతో ఒక ఇతివృత్తానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చినటువంటి మహాకావ్యం. అయినా వ్యాసుడి దృష్టి విజ్ఞాన సర్వస్వాన్ని కూర్చడం కాదు. నన్నయ మహాకవి దృష్టి అంతకంటే కాదు.

విజ్ఞాన సర్వస్వం అనగానే సమస్త విషయాలను గుదిగుచ్చి ఒక ఉద్గ్రంథంగా తయారుచేయడం. దానిలో కథాతత్వం ఏమాత్రం ఉండదు. ఉండడానికి అవకాశం లేదు. కాబట్టి దీని నొక మహా సంకలన గ్రంథం అనాలి. ఇలాంటి విజ్ఞాన (సంకలనాలు) సర్వస్వాలు తెలుగు సాహిత్యం పుట్టిననాటినుండి తక్కువగానే ఉన్నాయి. తొలివాళ్ళలో ఈ సంకలన గ్రంథాలు, గ్రంథస్థాయిగా ఉన్న కొన్ని పద్యాలను, మరెవరో అకువుగా చెప్పిన కొన్ని పద్యాలను తీసికొని, సంకలన కర్త కూడా స్వయంకృతాలైన మరికొన్ని పద్యాలను చేర్చడం వలన ఏర్పడు తూండేవి. విజ్ఞాన సర్వస్వ విరూపి విషయంలో ఇప్పటికీ అదే వద్దలి. కాకపోతే సంకలన కర్తలు చాలామంది ఉండవచ్చు. ఆంగ్లేయ సంస్కృతి, సాహిత్యాల వలన మనకి విజ్ఞాన సర్వస్వాలమీద మరింత సమగ్రమైన అవగాహన ఏర్పడింది. అంతేకాని విజ్ఞాన సర్వస్వాలను మన కవులు కూర్చకపోలేదు.

విజ్ఞాన విషయాలను ప్రధానంగా చేసికొని ఏరి కూర్చే గ్రంథాలు 'మడికి సింగన' నాటినుండి మనకి కనిపిస్తాయి. మడికి సింగన - సకల వీతి సమ్మతం వీతి సంబంధమైన విషయాలకి విజ్ఞాన సర్వస్వంగా చెప్పవచ్చు. లేదా, విజ్ఞాన సర్వస్వంలో వీటికి సంబంధించిన సమగ్ర విషయంగా గుర్తించవచ్చు. తెలుగు

సాహిత్యం ప్రారంభ దశనుండి సర్వ విజ్ఞాన విషయాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని రచన లెందుకు కొనసాగలేదు? అనే ప్రశ్నకి కీ.శ. ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తిగారు అభిప్రాయపడినట్లు "జన బాహుళ్యానికి పుస్తకాలు అందుబాటులో ఉండేవి కావు. కులవృత్తికి సంబంధించిన అనేక విషయాలు వరంపరాగతంగా ప్రైవేటుకంగా లభించేవి కనుక ఆయా విషయాలను చదువుకోవలసిన అవసరం ఉండేది కాదు. పుస్తకాలు లేకుండానే అనేక విషయాలను తెలుసుకొనే అవకాశాలు సహజంగా దైనందిన జీవనంలో, సామూహిక జీవనంలో అయాచితంగా లభిస్తుండేవి" అంటేగాక, సంస్కృత సాహిత్య ప్రభావం ఎక్కువగా ఉండడం, అధ్యాత్మిక దృష్టి, ముక్కలు చెక్కలుగా ఉన్న రాచరిక వ్యవస్థ - వారి విరంతర కలహాలు, కవులు-లాక్షణికులనే పరమావధిగా ఎంచడం మొదలైన ఎన్నో అంశాలు ఈ విజ్ఞాన సర్వస్వాల పుట్టుకకి విఘాతం కలిగించి ఉండవచ్చు.

17 వ శతాబ్దం వచ్చేనాటికి దక్షిణ భారతదేశంలో దేశ కవితలకి ఆదరణ పెరిగింది. సాహిత్యం మలభతరమైన రూపును దిద్దుకొంది. అయినా ఆంగ్లేయుల అంటుజాడ్యం భారతదేశానికి సోకి ఒక ప్రక్క ప్రజలను భయభ్రాంతుల్ని చేస్తోంది. జీవన పరిస్థితులు మరింత దుర్భరంగా తయారయ్యాయి. ఇలాంటి పరిస్థితిలో పూర్వ పంథాలోనో, వినూత్న పంథాలోనో ఒక కమ్మని కథ ఆల్లగలరే కాని విజ్ఞాన సర్వస్వాలను ఎవరు కూర్చ గలరు. అయినప్పటికీ తెలుగు సాహిత్యంలో విజ్ఞాన సర్వస్వాల దృష్టితో ఆపూర్వమైన కృషి జరిగింది.

తెలుగులో ఈ విజ్ఞాన సర్వస్వాల సృష్టికి ఆద్యుడు పరమానంద తీర్థయతి. కృతి వివేక చింతామణి. ఈతని కాలం విర్ణయించడానికి గ్రంథస్థమైన ఆధారాలు స్పష్టంగా కన్పించడం లేదు. తరిగొప్పల మల్లనకవి, పరమానంద యతి మొదలగువారు కాము దత్తాత్రేయ యోగిపుంగవుల శిష్యులమని వ్రాసికొని యున్నారు. ఇందు తరిగొప్పల మల్లనకవి క్రీ.శ. 1586-1613 వరకు గర్భాట రాజ్యమును విరిపాలించిన వెంకటపతిరాయల యాస్థానకవి యగుటచే దత్తాత్రేయ యోగ పుంగవుడును, నాతని శిష్య ప్రశిష్యులును పదునారవ శతాబ్ది యందు త్రరార్థమున నున్న వారని నిశ్చయించుటకు సంశయంప నవసరముండదు." అని

కీ.కే. దాగంటి శేషయ్యగారు ఈతవి జాలాన్ని నిర్ధారించారు. వరమానంద తీర్థయతి వివేక చింతామణిని కాక—

1. బ్రహ్మ విద్యా సుధార్థవము (వచనం)
2. ఉత్తర గీతావ్యాఖ్య (వచనం)
3. సంపంగిమన్న శతకము
4. శివముకుంద వరమానంద శతకము
5. దత్తాత్రేయ శతకము
6. అనుభవ దర్పణము (ద్విపద)
7. శివ జ్ఞాన మంజరి (ద్విపద)
8. ముక్తికాంతా వరిణయము (యక్షగానం)
9. తత్త్వప్రదీపిక (తెలుగు పీఠిక)

అనే రచనలు చేసాడు. పైన పేర్కొన్న కృతులన్నిటి కంటే వివేక చింతామణి ఎంతగామైనది. తెలుగు విజ్ఞాన సర్వస్వ చరిత్రలోనే విశిష్టత కలది.

వివేక చింతామణి - విషయ ప్రణాళిక :

ఈ గ్రంథం మూడు ఖండాలుగా విభజింపబడింది. వివేక చింతామణి కృత్యవతారికలో “ఈ వివేక చింతామణి యను యోగ కావ్యంబు ఖండత్రయంబుగా సమర్పించి, యందు ప్రథమ ఖండంబున మదీయాభిప్రాయంబగు చతుర్వేద మహావాక్యార్థ తాత్పర్యంబగు ఉపనిషదర్థ ప్రతిపాదకంబును ననందరగు వేదాంత విద్వాంతులను; ద్వితీయ ఖండంబున శైవ విద్వాంతులను; తృతీయ ఖండంబున బ్రహ్మండ వంచభువన కోక రచనా విచిత్రంబు లుపన్యసింప బడియె” అని రచనా ప్రణాళిక స్థూలంగా వివరింపబడింది. ప్రణాళికేతర విషయాలు ప్రతి అంశంలోను గోచరిస్తాయి.

ప్రథమ ఖండం :

ఈ విభాగంలో '51' అంశాలు వివరింపబడ్డాయి. వేద వేదాంగ నిరూపణ, చతుర్వర్ణ్య నిరూపణ, పురాణోప పురాణేతి హాసాలు, సమస్త మతాలలోనూ ఆత్మ స్వరూప నిరూపణ, పూర్వ మీమాంస - ఉత్తర మీమాంస, వేదాంతకావ్యం, జీవేశ్వ రాదుల నామాది వ్యవహార నిరూపణ, సత్వాది గుణత్రయము- తత్త్వభావాలు, జీవుని సప్తావస్థలు, వేద వాక్యార్థ విచారము, మోక్షాదుల విచారము, ఇట్లే సమాధులు - జ్ఞానఫల వివేకము, జీవస్మృతి - విహృతైవల్యము, మొదలైన వేద వేదాంత విషయాలు ఎన్నో ప్రథమ ఖండంలో చేర్చబడ్డాయి.

వీటిలో ఏ ఒక్క అంశాన్నీ ఒకే రూపంగా భావించడానికి వీలులేదు. ఒక అంశాన్ని బట్టి అనేక విషయాలు అవగాహనలోకి వస్తాయి. అందుకు ఉదాహరణగా చతుర్వర్ణ్య నిరూపణ గైకొందము.

“మణియు ఆంధ్ర, కన్నడ, ద్రవిడ, మహాశాస్త్ర లభియెడు నాల్గు జాతులు. బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులనియెడు నాల్గు వర్ణంబులు. వారల యందు ముతు గర్భాదాన పుంసవన సీమంత శాతకర్మ వాసుకరణ ఉప విష్కృమణ అన్న ప్రాశవ చోలోపన యవ మహా ఘహప్రత ఉపనిషత్తు శోభన ఉద్యాహ మృతు లనియెడు పోదక కిర్కంబులును, యజన యాజన అధ్యయన అర్చానన దాన ప్రతిగ్రహంబు లనియెడు వట్కరకంబులున్న శివ భక్త్యాది సత్కల సద్గుణంబులు కలిగిన యెవండు బ్రాహ్మణుడగు.

మణియు ప్రజాపాలన అధ్యయన, దుష్టత దుష్టమృగ పక్షి శత్రు నరిహార, అన్నదాన, సమైక్యత.... మహా భావంబులు, తద్దావార్తమై దేశ కాల పాత్ర పరీక్ష, విష్ణుభక్త్యాది కర్మములు దగు నకండు క్షత్రియుండనంబుడు.

మణియు ప్రథమ స్థాన ద్వితీయ స్థాన తృతీయ స్థాన చతుర్థ స్థాన వంచమ స్థాన మీత్రమంబున ముప్పదియారు స్థానంబుల పర్యంతము క్రమంబున నందులకు ఏకం, దళ, సహస్రం, దళ సహస్రం, లక్ష, దళలక్ష, కోటి, దళకోటి, శతకోటి, అర్బుదం, న్యర్బుదం, ఖర్వం, మహాఖర్వం, వద్వం, మహావద్వం, ఖోణి, మహాఖోణి, శంఖం, మహాశంఖం, క్షితి, మహాక్షితి, ఖోళం, మహాఖోళం, విది, మహావిది, సాగర, మహాసాగర, హరి, మనోహరి, ఫణి, మహాఫణి, క్రతు, మహాక్రతు, భూరి, మహాభూరి అనియెడు ఉద్యుండనలు;

మణియు ఏక, ఏకరూప, భూమి, చంద్ర యా సంజ్ఞలు ఒకటికి నామంబులు.

బె, బెన్ని, ద్వ, ద్వంద్వ, ద్వి, ద్వితీయ, యుగ, యుగిళ, ఉభయ, బాహు, పాద, పక్ష, నయన ఇవి మొదలుగా గల సంజ్ఞలు రెంటికి నామంబులు.

శ్రీ, త్రయ, తృతయ, నేత్ర, ఆగ్ని, పురవర, రత్నాది సంజ్ఞలు మూటికి నామంబులు.

చో, చతు, గతి, కషాయ, వేద, వర్ణ, ఆశ్రమ, సముద్ర సంజ్ఞలు నాల్గింటికి నామంబులు.

వంచ, హరవత్త్రి, వ్రత, ఇంద్రియ, బాణ, విషయ, పాండవ, భూకాది సంజ్ఞలు అయిదింటికి నామంబులు.

షడ్, ద్రవ, ఋతు, రస, వ్యందముఖ, వేదాంగ, కర్మ, పర్వ, దర్శన, అర్హాది సంఖ్యలు అరింటికి నామంబులు.

సప్త, ముని, గిరి, రాజ్యాంగ, తురగ, రాకు, సభాంగ, వ్యర, సాగర, ఇది యేడంటికి నామంబులు.

అష్ట, వసు, దిగ్గజ, మద, కర్మాది సంఖ్యలు యెనిమిదింటికి నామంబులు.

నవ, రంధ్ర, విధి, రస, గ్రహ, రత్న, భావాది సంఖ్యలు తొమ్మిదింటికి నామంబులు.

దిండు, కూన్య, నాప్తి, అనుస్వార, గగన సంఖ్యలు సున్నల పేళ్ళమను సకల సంఖ్యా సంఖ్యలు నైఋతిగి;

హెచ్చ గుణించి గణితాదుల గుణించి క్రముకాది సమస్త వస్తువులను ప్రయాణించెడి లెక్క వ్రాలు పేయ, పద్ధి పట్టము, బంగాలునకు వన్నె, పగడంబునకు కణజా, ముత్తీయంబునకు చొరత్నంబులకు సూత్ర పరీక్ష, వజ్రంబునకు మంజాది, వచ్చకు రతి యివి మొదలైనవి వేరె వేరె పరీక్షించి;

మఱియు పది రూకల యెత్తు తూకము ఒక గద్యాణము, లా పది నాలుగైన నొక కర్ప, అది నాలుగైన నొక హరి, అది యిరువదైన నొక వీణ, ఆ వీణలు యిరువదైన నొక తుల, ఆ తుల రిరువదైన నొక భార, ఆ భారలు పదియైన నొక యచిత మగునవి కర్పూరాది తూచికలు ప్రమాణించి;

మఱియు నొక సోల రెండైన కుంచము, అవి నాలుగు మాచిక, అవి నాలుగు ప్రస్థము, ఆ ప్రస్థములు రెండైన నొక వాహ, అది రెండు అథకం, అది నాలుగైన ద్రోణము, అది అయిదైన నొక పుట్టి యివి రాజ్యాదుల కొలత. నాలుగు అయిదు పేయు వాణిజ్యము కృషి గోపాలిక మార్య భక్త్యాది కర్మ యుక్తుండగు సతగు నై కుళం దనంబుడు.

మఱియు బ్రాహ్మణాది వర్ణత్రయసేవ, క్షేత్ర రక్షణ, సకల దేవతా భక్త్యాది కర్మయుక్తుండు కూడుండనంబుడు"

వివేక చింతామణి. పుట-6, 7.

ఇది బాతుర్వర్ణ్య విరూపణకి పరమానంద యతి ఇచ్చిన వివరణ. దీనిలో ఆంధ్ర, కన్నడ, ద్రవిడ, మహారాష్ట్రాలనియెడు నాలుగు భాషలు అవి భాషాపరంగా విడదీసి జాతివాచకాలుగా పేర్కొన్నాడు. తక్కిన ఐత్తరాహికులను విడనాడడం జరిగింది. అలా అవి ఇది కేవలం దక్షిణ భారత ప్రాణి దృష్టియందేకొని రచించిన గ్రంథం కాదు. రస శబ్దాన్ని అరు, తొమ్మిది సంఖ్య

లకు, రత్న శబ్దాన్ని మూడు, తొమ్మిది సంఖ్యలకు పేర్కొన్నాడు. - విజ్ఞానాన్ని అందరించడానికి ఉపయుక్తమే కాని, వ్యవహారంలో ఈ శబ్దం రెండింటా ఉండనడానికి సంకోచించాలి.

ప్రథమ ఖండంలోనే సమస్త మతములందు బెప్పబడిన ఆత్మ స్వరూపమనే విషయంలో భారతదేశంలోని మతాలనే కాని పాశ్చాత్య సంబంధమైన క్రైస్తవవాది మత ప్రస్తావన లేదు.

కర్పూరాది తూచికల కొలతలు, రాజ్యాదుల ప్రమాణాలకి ఇప్పటి ప్రమాణాలకి ఎంతో వ్యత్యాసం కనిపిస్తుంది. పాల్కురికి సోమన బసవ పురాణంలో రాజ్యాదుల కొలత కువయోగించే తూము, కుంచం శబ్దాలు వాడారు. ఈ 'తూము' ప్రమాణం వివేక చింతామణిలో చెప్పబడలేదు. ఈ తూము శబ్దమే ఇప్పటి వ్యవహారంలో ఉన్న 'తవ్య' కావచ్చు. అలాగే వివేక చింతామణిలో 'అథకం' అనే శబ్దమే ఇప్పటి వ్యవహారంలో ఉన్న 'అడ్డ'గా స్థిరపడి ఉండవచ్చు. సోల శబ్దం ఇప్పటి వ్యవహారంలో ఉన్నా రెండు సోలులు ఒక తవ్య, అవి రెండై తే మాచిక, అవి రెండై తే అడ్డ, ఆ అడ్డలు రెండై తే ఒక కుంచం అవి ఇప్పటి వ్యవహారం. వ్యత్యాసాలు ఉన్నప్పటికీ నాటి జన జీవనంలోని పద్ధతులు, ప్రమాణాలు, తెలుసుకోవడానికి ఎంతై నా ఉపకరిస్తాయి ఇవి.

బాతుర్వర్ణ్యాలను వివరించేటప్పుడు కర్మకాండ నిర్వహణ, ప్రజా పరిపాలన, వర్తక వాణిజ్యాలు, క్షేత్ర రక్షణ అనే ధర్మాలను క్రమంగా స్వీకరించి నిర్వర్తిం చేవారని చెప్పడానికి బదులు, వాటిని సూక్ష్మంగా వివరించి చెప్పడం జరిగింది. ఇలా సూక్ష్మంక వివరణ కూడా విజ్ఞాన సర్వస్వ విలువలలో ఒకటి. అయితే ఈ వివరణలో పరమానంద తీర్థయతి స్వయంకృతాలు కూడా ఉన్నాయన్నది సత్యం.

ఇలా కాను నిర్ణయించుకొన్న పరిధిలో ప్రతి అంశాన్ని సూక్ష్మంగా వివరిస్తూ 'ఇతి వివేక చింతామణి' వేదాది సకల శాస్త్రార్థ నిర్ణయ విరూపణం నామ ప్రథమ పరిచ్ఛేదా' అని ఖండ శబ్దానికి బదులుగా పరిచ్ఛేద శబ్దాన్ని వాడి పరివమాప్తి గావించాడు.

ద్వితీయ ఖండం :

ఈ విభాగం అంలా శైవ సిద్ధాంతాలకి సంబంధించినది. తెలుగు సాహిత్యంలో శైవ సిద్ధాంతాలను ఇంత విపులంగా వివరించిన గ్రంథం మరొకటి లేదనడంలో అసమంజసం ఏమీ లేదు. అలా అవి మత ప్రచారానికి ఉద్దేశించబడిన గ్రంథం కాదు. కథా

భాగానికి అనలు తావు లేదు. ఈ ఖండంలో '130'కి పైగా శైవ సంబంధి అంశాలు వివరింపబడ్డాయి. ఉదాహరణగా 'శైవలక్షణ విరూపణము - సామాన్య శైవ లక్షణము' అనే అంశమును శైవ గ్రంథము.

“మణీయం వా శైవంబులందు ముఖ్యంబులగు సామాన్య శైవ, మిశ్ర శైవ, కుద్ద శైవ, వీర శైవంబు అనుచు తరువ్విధంబులు. అందు వెత్వంబుగల నొకండు శ్రీ విభూతి పారణ మంత్రంబు వలన కుద్దాత్ముండై న్యాయంబు లింగంబుం దై నేను దేవ దానవ ముషి మౌనవాది క్రవర శైవులు నై నను గిని నమస్కార క్రదక్షిణ పూజాదికంబులను యితాశక్తి చేయుతును, శివ భక్తజన వాత్సల్యంబును, శివపూజా రతియును, శివార్చనంబును, శివార్థంబుగు వ్యాపారంబును, శివకథా శ్రవణం బును, శివద్యానంబును, శివానుకూలతయు, పరమ సాత్వికంబు తవియెదు.... యుక్తుండై యుండు నతండు సామాన్య శైవుం డనబడు” (వివేక చింతామణి. పుట. 10)

ఇట్లే మిశ్ర, కుద్ద, వీరశైవ లక్షణాలు విపులీకరింప బడ్డాయి.

తృతీయ ఖండం :

'బ్రహ్మాండ ప్రపంచ భువన కోశ రచనా విచిత్రంబు లుపన్యసింపబడియే'. అవి కృత్యవతారికలో చెప్పినట్లుగానే '130'కి పైగా వివిధ అంశాలు ఈ ఖండంలో చోటు చేసి కొన్నాయి. ఇందులో భండస్సులు, అలంకారాలు, కావ్య లక్షణాలు, నాయకానాయక భేదం, వాద్య వివేకం, తాళ వివేకం, నాట్య వివేకం, కాశీక్షత్ర మాహాత్మ్యం మొదలైన ఇతర అంశాలు కూడా విశదీకరింపబడ్డాయి.

గ్రంథ వైశిష్ట్యం :

భారతీయుల ఆధ్యాత్మిక దృష్టికి, సృష్టికి మూల మట్టాలను పేద పేదాంగ సాక్షిగ (సరళ గ్రాంథిక) వ్యావహారిక శైలిలో, కేవలం వచనరూపంలో వెలువరించినది ఈ వివేక చింతామణి.

పరమానంద తీర్థులు ద్విపద, శతక, యక్షగాన రచనలు చేసినా వివేక చింతామణి రచనలో వచనం స్వీకరించడం గమనింపదగిన విషయం. సమస్త వస్తు సముదాయాన్ని పొందు పరచడానికి, సులభ శైలిలో వెలువరించడానికి ద్విపద రచన తగినదే. అందుకు పాల్పడిన సోమనాథాదుల కృతులే సాక్ష్యాలు. పద్య గ్రంథాలు శతాధిక సంఖ్యలో వెలువడే కాలంలో వివేక

చింతామణి రచనకు పవనాన్ని ఎమ్మకోవడం పరమానంద తీర్థయతి ప్రత్యేకత.

శైవ విజ్ఞాన సర్వస్వం అనదగినట్లు ద్వితీయఖండం రచింపబడినప్పటికీ, అట్లే వైష్ణవానికి వైష్ణవ సంప్రదాయానికి, తదితర మతాలకి కూడా మరకొన్ని పరిచ్ఛేదాలు రచిస్తే బాగుండేది. కాని ఈ ఖండం అంతట ఒక్క శైవాచారే పరిమితం చేసాడు.

విజ్ఞాన సర్వస్వంలో విజ్ఞానమంతా ఇమిడి ఉన్నంత మాత్రాన ప్రయోజనం లేదు. అది సర్వులకు అందుబాటులో ఉండే విజ్ఞాన సర్వస్వమై ఉండాలి. పాఠారణంగా ఈ విషయాన్ని గమనించరు. ప్రతి మాఝాంశం వివరణతో ఉండాలి. అలా ఉండే అంశం ప్రజా బాహుళ్యానికి అందుబాటులో ఉండే భాషలో ఉండాలి. మొదటిది - సూక్ష్మాంశ వివరణ ప్రచురణ, వ్యయాల వల్ల సాధ్యం కాకపోయినా, రెండవది : అందులో ఉపయుక్త మయ్యే భాషకి సంబంధించినది గాన అది మన చేతిలో పని. భాష విషయంలో ఎంతైనా జాగ్రత్త తీసికొవచ్చు. ఇప్పటికి నాలుగు వందల సంవత్సరాల క్రితం వాడైన పరమానంద యతి తన కృతియగు వివేక చింతామణిలో వాడిన భాష నాటి కాలపు వ్యావహారికపు భాషే. ఉదాహరణకి వివేక చింతామణిలో ఏ అ శాస్త్రాన్ని గ్రహించవచ్చు.

క్రీ. శ. 18వ శతాబ్దిలో చీకుమళ్ళ రంగళాయి 'వాణీ విలాస వనమాలిక' అనే పద్యగ్రంథాన్ని రచించాడు. ఇది కూడా ఒక విజ్ఞాన సర్వస్వమే. వివేక చింతామణి కంటే రంగళాయి వాణీ విలాస వనమాలిక మరింత విస్తృత ప్రణాళికతో రచింప బడింది. వివేక చింతామణిలో లేని గజ పరీక్ష, అశ్వ పరీక్ష, ఉష్ణ పరీక్ష, రత్న పరీక్ష, స్థల మాహాత్మ్యాలు మొదలైన ఎన్నో అంశాలు వాణీ విలాస వనమాలికలో చోటు చేసుకొన్నాయి. పరమానంద తీర్థయతి క్రీ. శ. 16వ శతాబ్ది ఉత్తరార్థంవదైతే, రంగళాయి క్రీ. శ. 18వ శతాబ్దిలోవాడు కాబట్టి వివేక చింతామణి కంటే వాణీ విలాస వనమాలిక విషయ బాహుళ్యత కలిగి ఉండడం సామాన్య విషయం.

మన కవులు తమ తమ కృతులను విజ్ఞాన సర్వస్వాల పేరుతో వెలువరించకపోయినా, విజ్ఞాన సర్వస్వ దృష్టితో రచించా రనేది సత్యం. చింతామణిని ఆశ్రయించేవారికి సకలాభీష్ట సిద్ధి ఎలా కలుగుతుందో అలాగే వివేకాన్ని కోరుకునేవారు ఈ వివేక చింతామణిని ఆశ్రయిస్తే వారి అభీష్టం నెరవేరుతుందని, వివేక చింతామణి వామం అన్వర్థమవుతుందడమే కాక, ఇది విజ్ఞాన

వర్తన దృష్టితో వెలువరించిన గ్రంథం అని గ్రంథ కామాన్ని బట్టి సుస్పష్టంగా తెలుస్తుంది.

వివిధ అధ్యాత్మిక రహస్యాలు విప్పి చెప్పడమే గాక, కొన్ని మండల పాఠశాల వదల సోదాహరణంగా వివరించబడ్డాయి. కొన్నిటికి వ్యాఖ్య నామాల చెప్పబడ్డాయి. ముక్కులు చెక్కలుగా విడదీస్తే నేటి మన విజ్ఞాన సర్వస్వం కిది ముక్కులు అని తెలుస్తుంది.

ఈ వ్యాసానికి ఉపకరించిన గ్రంథాలు :

1. మారుతున్న విలువలు - రచయితల బాధ్యతలు, పుట-74. యువభారతి ప్రచురణ.
2. వివేక చింతామణి, తంజావూరు సరస్వతీమహల్ ప్రచురణ. సీరీస్ నెం. 99.
3. కవి తరంగిణి. 10వ సంపుటం. పుట-183.
4. వాణి విలాస వనమాలిక.

శ్రీ గొల్లకొట సూర్యభాస్కరరావు

కవిత్వ లక్షణ పర్యాలోచన

కవిత్వానికి లక్షణ విర్ధేయం, సంస్కృతాలంకారిక విర్ధయ్యాన్ని బట్టి, పాశ్చాత్య వాఙ్మయ వాసనల్నిబట్టి, ఆరిస్టాటిల్ మొదలగువారి అభిమతాల్నిబట్టి ద్వైతీభావంతో పరిగణించబడుతోంది. లక్షణాన్నిబట్టి లక్ష్యం కాకుండా, లక్ష్యాన్నిబట్టి లక్షణ మేర్పడడం అనూచాన సంప్రదాయం. “సిద్ధిర్లో కార్థ్యక్యా” అని వాగను కాసమల అనుకాసనం - భాషాప్రవాహ స్థితిగతుల్ని పరిశీలించిన పెద్దలు కవి కర్మయైన కావ్యానికి ఎన్నో లక్షణాల్ని తెలిపారు - లేకపోతే ఒకే ఒక్క లక్షణం స్థిరమైపోయేది.

మార్గ దేశ భేదాలతో వ్యవహృతమయ్యే తెలుగుభాషకి సంస్కృతాంగ వాఙ్మయ కవిత్వ లక్షణాల సమన్వయ పరిశీలనే తప్ప దానికంటూ ప్రత్యేక ప్రతిపత్తి గల లక్షణం లేదు - భాషా కామ్రపరంగా ద్రావిడ భాషల ఆదాన ప్రదాన విధానాల్నిబట్టి తెలుగు భాషా స్వరూపం ఏర్పడింది.

ఈ పరిశీలనసిబట్టి కవిత్వానికుండే విధానాన్ని, ఆంధ్ర కవిత్వ విశిష్ట పరిస్థితిని, స్థూలంగానైనా అర్థం చేసుకోవచ్చు.

బ్రహ్మశ్రీ పూజ్యులు శ్రీ చివుకుల వేంకట సుబ్బావదానులు గారు వ్రాసిన “కవిత్వము - లక్షణము” వ్యాసము సాహిత్య

విశ్వార్థులవశ్యము పరిశీలించవలసినది. ఇటీవల వస్తున్న కవిత్వాన్ని గూర్చి వారు సోదాహరణం వ్రాసిన అంకాలూ, ఉపవత్తులూ, తాత్పర్య వివరణలూ కాకపోవచ్చు. అయినప్పటికీ కవిత్వ పరిణామశీతుల్ని బట్టి దృక్పథాన్ని మూర్ఛికోక తప్పదు. అయితే ఆ మూర్ఛి కుభంకరమా? అనర్థకారకమా? ప్రగతి వాయకమా? తిరోగతి మూలకమా? అనేవి ఇక్కడ చర్చించవలసి వని కావు. దాని తేడక వేయి- ఎరిది వేరు.

ఇక చెన్ని కవిత్వమనాల్సి అదీ ఆలోచించాలి.

చందోబద్ధమైపితమాత్రాన ప్రతిదీ కవిత్వం కాదు. “గద్యం కవీనాం వికషం పదన్తి” అనేది గద్యరచనకి అంటే వచన రచనకి వచ్చిన ప్రళప్తి.

“బాబోబ్బిష్టం జగత్సర్వం”

“కవిర్దంజీ కవిర్దంజీ భవభూతిస్తు వండితః”

అనేవి కాదంటరీదకకుమార చరిత్రల్ని రచించిన బాణభట్టు, దండి మహాకవుల గూర్చి వచ్చిన సూక్తులు. నాటకకర్త అయిన భవభూతికి ఎండికుడనే ప్రథ మాత్రమే.

ఏకావతా తేలిక అంశం ఏమంటే రచనా వ్యాపారం విరిచింది అని. గద్యం కావచ్చు, పద్యం కావచ్చు. కవిత్వం అనిపించుకోదగిన విశేషమున్నదేదైనా పరే! అలా అనిపించుకోదగిన విశేషాలేవి? మనం ప్రత్యేకం నిర్వచించలేం. ఉన్న నిర్వచనాలన్నీ లక్ష్యానుశీలన ఫలితాలే కదా! - అందుకే కవికున్న స్వాతంత్ర్యం అద్భుతేనిది. అలా అని విశృంఖల ప్రవృత్తి కాదు.

ప్రతిభా వ్యుత్పత్త్యభ్యాస వళం, విశేషావిర్భావం గల రచన కవిత్వమవుతుంది రసభావాద్యలంకారాలు గాని వ్యంగ్య ద్వన్యాది ఆలంకారిక సిద్ధాంతాలు గాని లక్ష్యానుమేయాలే. అదలా వుంచండి-

మమ్ముటుధు - కావ్యప్రకాశికలో.

వియతి కృత వియమ రహితాం

హ్లాదై కమయీం అనన్య వరతంత్రాం

నవరస రుచిరాం నిర్మితిం

అదధతీ భారతీ కవేర్దయతి. అంటాడు-

కావ్య నిర్మాణాన్ని గూర్చి-

“అ పారే కావ్య సంసారే కవిరేకః ప్రణావతిః

యదా వైర్వోచతే విశ్వం తదేదం పరికల్ప్యతే”

అన్న శ్లోకంలో కవికున్న విశిష్టత తెలుస్తోంది. “వాక్యం రసాత్మకం కావ్యం” అని వుంది కదా!

వర్యసాసనంగా తేలిన అంశమేమంటే కవి, స్వతంత్రుడనీ, కావ్యరచన, కవి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛాప్రతిబింబమనీ కదా!-

ఇంక కవిత్వపు దాగోగుల 'పరిశీలనకి నిర్ణయించిన నాల్గోలాల్లోనూ ముఖ్య లక్షణం అవిర్వచనీయం. అందుకే అవదానులుగారు "కవిత్వం అవిపించే ముఖ్య లక్షణం మొదటిది" అని మాత్రమే పేర్కొనవలసి వచ్చింది మిగిలిన ఇతివృత్తం, బోధ, వందస్సు నిర్మించుదాలు తన సమాజ స్వరూప స్వభావ వివేచనతో కవి నిర్మించుకోవలసిన కవితాంగాలవి.

కవిత్వ వరమార్గం అనందప్రదత్యమనేది కూడా అవిర్వచ్యమే. అనుభూతిలో, కవికి, పాఠకునికి, సృజనాత్మక, వరనాత్మక రీతుల్నిబట్టి తారతమ్యముంటుంది. స్థాయి భేదముంటుంది. పాఠకులందరికీ సమానానుభవముండదు. కించిత్ జ్ఞాన, మహాజ్ఞాన బోధలను బట్టి ఆ భేదాన్నూహించవచ్చు.

"మాట చమత్కారంచేతనో భావ చమత్కారంచేతనో శ్రోతలను తాత్కాలికంగా రంజింపజేసే యే వాక్యమైనా కవిత్వమే అనుకొనే భ్రమ యేర్పడినది" అనే వాక్యార్థం వ్రాచినాడువిక కవిత్వములలోనూ కనబడకపోదు. బహుశః ఈ వాక్యంలో శ్రోత అయివుండదు వతిత అయివుంటాడు. ఈ కారణంగా ఏ కావ్యమూ కావ్యం కాకుండా పోతుంది. కవిత్వం కవిత్వం కాకుండా పోతుంది. కదాగత కావ్యంలోవిదే కవిత్వ మవుతుందంటే రమ్యభావనలన్న ప్రాచీనుల రచనలన్నీ అనుపాదేయాల్సే అవుతాయి. ఒక నిర్ణయం చేయబోయేముందు పోర్వావర్య పరిశీలన లేకుంటే కలిగే దోషమే యిది.

కువలయానందంలో అతిశయోక్త్యలంకారానికి ఒక రమ్య మైన ఉదాహరణముంది-

వాపి కాపి స్ఫురతి గగనే తత్పరం మాక్షిపద్యా
పద్యా వాళి మదిగతవతి కాంచనీ మైంద్రసిరిం
తత్రచ్చన్నో సుకృతి సుభగో చందనచ్చన్నదేవో
తత్రత్యానాం సులభమమృతం సన్నిధానాత్ సుధాంశోః

ఈ శ్లోకంలో వ్యంగ్యంగా కామినీ స్వరూపం చిత్రితమైంది. ఇది కవిత్వమవుతుందా? కాదా? ఒక వదనయోజన వైచిత్ర్యోనో, దాని చమత్కారంతోనో, కల్పన వైదగ్ధ్యంతోనో, ఆలంకారిక చిత్రణతోనో చేసిన రచన కవిత్వం కాదా?

"రాశికంటె వాపి ముఖ్యం

బిరుపున్న రచనకే విలువెక్కువ"

అనేదానిలో అభిప్రాయం భేదించదు.

"అల్పాక్షరము సందిగ్ధం స్ఫూరణ ద్విశ్చకోముఖమ్" అనీ-

"అల్పాక్షరముల ననల్పార్థ రచన" అనీ-

బెప్పిళ లక్షణం కవిత్వాని కుంధవచ్చు.

వివక్ష, జిజ్ఞాస, సంయమనం, పోర్వావర్య వివేచన, నేటి కవితా వ్యవసాయంలో కొరవడడం, తత్పర్యవసానం, పొల్ల-తాలా కనబడడం కాదనలేని సత్యమే.

సృష్టార్థం కోసం వాక్యమెలా వుండాలి? అనేదానికి "యోగ్యత-ఆకాంక్ష-ఆసక్తి" అవసరాలు. ఆసక్తి అని కాదు, ఆసక్తి అని వుండాలి. ఆసక్తి అంటే వద సంయోజనం. బహుశః ఆసక్తి అని ముద్రాగాక్షనంగా వదివుండవచ్చు. ప్రస్తుతా ప్రస్తుత ద్యోతకత్వం, అప్రస్తుతా ప్రస్తుత ద్యోతకత్వం, ప్రస్తుత ప్రస్తుత ద్యోతకత్వం, అనేవి కవి వ్యయంప్రతిభ వల్ల సముత్పన్న లక్ష్యకావ్యాలవల్ల గుర్తించినవే.

కావ్యాంగాలుగా పేర్కొనబడినవన్నీ కవి స్వేచ్ఛా విర్దేశాలు

కాదానంతటి కవి-

"పురాణ మిత్యేవ న సాధు సర్వం

న దావ్య వద్యం నవమిత్య పూర్వం

సంతః పరీక్షాకు వరిగ్రహంతే

సూరః సరప్రత్యయనేయ బుద్ధిః" అంటాడు.

ఆర్య ద్రావిడ భాషా కవిత్వాలలో గల రమణీయ సన్ని వేశాలను, కల్పనలను, ఆదాన ప్రదాన విధానాల ద్వారా తెలిపికో వలసిన అవసర మిప్పుడెంతైనా ఉంది. "ముఖేముఖే సరస్వతీ!" కదా- అయీ కవిత్వాల విశేషాల్ని మన ఆలోచనల్లో తెలుపు కోవాలనుకున్నప్పుడు భావ వికాసానికి ప్రతిబంధకమైనవి విరసించాలే మరి. వాటిని తొలగించుకోక తప్పదు.

ఒక విధమైన రయా, తూగూ, అకర్షణా వున్నంత మాత్రాన అది కవిత్వమంటే అదీ భ్రమే-

"అవిగో అవిగో అవిగో మేడలు

ఇవిగో ఇవిగో ఇవిగో గుడిపెలు"

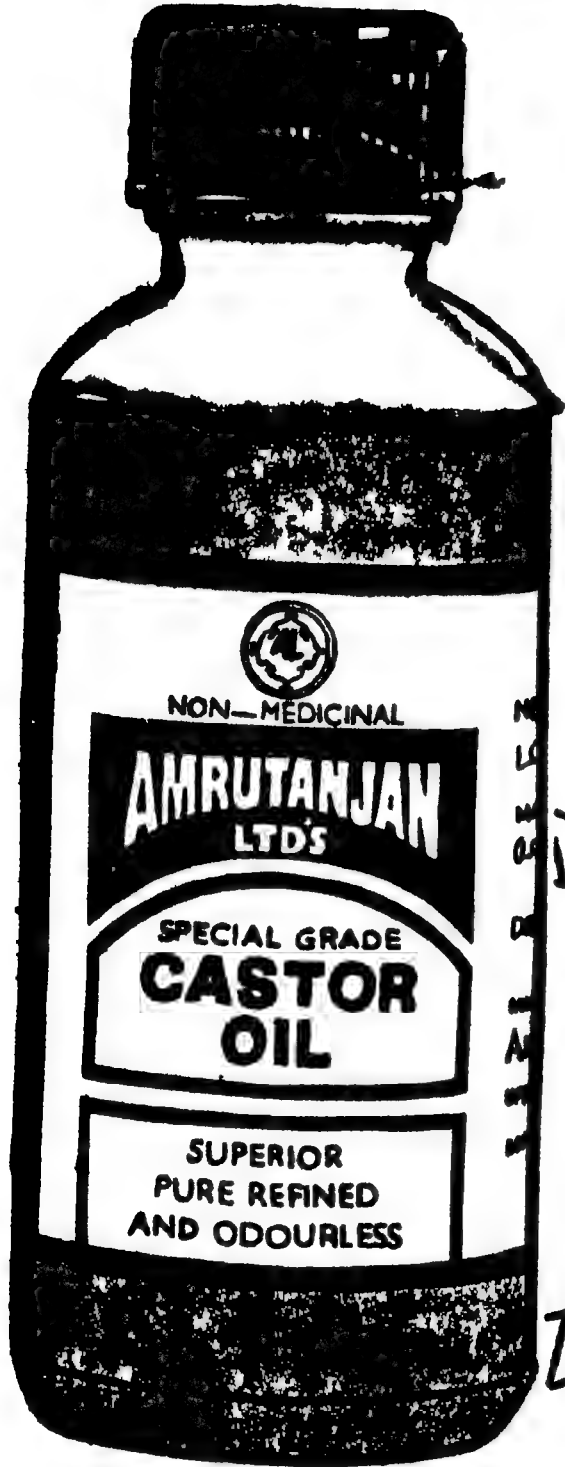
అంటే కవిత్వమైపోతుందా? ఛందోబద్ధతా, ముక్తచ్ఛందతా, అనేవి కేవలం కవి వ్యక్తిత్వ ప్రకాశకాలే.

"ప్రతి మాటకీ శక్తి వుంది వదుగు వుంది

ప్రతి చిత్రణకీ అర్థం వుంది బాచిత్యం వుంది

కవిత్వం ఒక ఆర్కెమీ, దాని రహస్యం కవికే తెలుసును.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ వారి విశిష్టమైన ఆముదము

శుద్ధి
చేసినది,
వ్యాసన
లేనిది.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ 42-45, లక్ష్మీ చర్చ్ రోడ్డు, మద్రాసు 600 004

Amrutanjan Limited

కాదాసుకు తెలుసు పెద్దమ్మకు తెలుసు
కృష్ణకాపికి తెలుసు శ్రీశ్రీకి తెలుసు
ఈ కాలంలో పూతలు యీశ్రమంబాన్ని ప్రతివరించు
ఇంటికిన్నె కిరికిరిస్తే తెలిచి అన్ని మనుషుల్ని ఆహ్వానించు
మమ్మ కెప్పేదేదై నా నీదై వుంటాను ఏకోంది రాజులి
చించుకొని రావాలి"

"మాటలు పేర్పడం కవిత్వ కాదు, మంత్రం తంత్రం అనలే కాదు.
మళ్ళీ యీనాడు చిత్ర కవిత్వం అయోమయం అందాల్సి ఉన్నప్పుడు
రించకు,

నిగ్రహ ప్రగ్రహాలేవి భావాల్ని విరిమీద వదలకు
అన్నా! కవిత్వం అంతరాంతర జ్యోతిస్సులన్ని విహర్గం
విస్తరించాలి చైతన్యవరిది చెయ్యాలి-
అగ్ని జల్లినా ఆమృతం కురిసినా
అందం అనిందం దాని వరమావది"

-అంటూ కీశో బాలగంగాధర తిలక్ చెప్పిన కవిత్వం నేటి కవిత్వ
వ్యవసాయకులు గుర్తుంచుకోవాలి.

కవిత్వం ఇలాగే వుండాలి. ఇదే కవిత్వం- అనే వియమం
ఎంత అననుకూలమో, ఏది కవిత్వో, ఏది కవిత్వాభావకమో అనేది
కూడా అంతగానూ అననుకూలమైన నేడు శ్రీ చివుకుల వేంకట
సుబ్బావదానులుగారి వ్యాసం ఒక కనువిస్ఫు. తిన్నత్యంలో
ఏకత్వం సమర్థమైన కవిత్వం రావాలనడంలో వుండి తీరాలి
అందులో ఎటువంటి విప్రతిపత్తి వుండదు, వుండకూడదు.

సాదర్శని

బహదూర్ - బంధగీతి

మొఘలు చక్రవర్తులలో చివరివాడైన అబూ ఇబ్రహీం
మహమ్మద్ సిరాజుద్దీన్ బహదూర్ షా (1775-1862), తండ్రి
యైన రెండవ అక్బరుషా కరువాత 1837లో ఢిల్లీ సింహాసనాన్ని
అధిష్టించాడు అతని రాజు 'శీనత్ మహల్'. అప్పటి వరి
స్థితుల్లో అతని అధికారం, ఎర్రకోట నాయకు గోదంకే పరిమిత
మైంది

1857 మే 10న మీరట్లో బ్రిటీషువారికి వ్యతిరేకంగా
తిరుగుబాటు చెలరేగింది. తిరుగుబాటుదారులు ఢిల్లీని ఆక్రమించి
రెండవ బహదూర్ షాను యావద్భారతానికి చక్రవర్తి(షహిన్-షా-
ఇ-హిందుస్తాన్)గా ప్రకటించారు. ప్రతిచోట, ప్రతి
తిరుగుబాటు నాయకుడూ అతనిని బిక్యత్ ప్రతీకగా అంగీకరించి

అతని తాయజ్యం చేరిన తిరుగుబాటు తెండా ఎగరవేశారు.
ఇవర్ వజ్రహంసా కాలంలో తెల్లదొరల అల్లరి అధిగమించింది.
మొనుషే అంగ్లేయులు లక్నో పాదుషా లయిన వాటిడ్ అలీషాహు
పట్టాభిషేకాన్ని చేసి కలకత్తాలోని 'మజిలీ షా'లో నివసించి
వేశారు మిగిలిన పాదుషా బహదూర్ షా తుమ్మి కూడా
పట్టాభిషేకం అంకా శృతిమించితే వదించాలని కూడా
తెల్లదొరలు పదకం వేశారు. ఆ మేరకు విపాయాల కలహం
వంభించింది. ఆ కలహ వ్యూహంలో తెల్లదొరలు బహదూర్
షాను నిర్బంధించారు. విమ్మత అంగ్లేయులకు లోబడవలసినదిగా
ఇవర్ కు ఎర్తమానం వచ్చింది. వార్షిక మొఘలు రాజరి
క్రీడి కళంకిమోతుందెమోనని ఇవర్ ప్రారంభంలో లొంగిపో
నన్నాడు క్రమంగా విముక్తిమార్గం కన్పించలేదు కావున తెల్ల
దొరలకు లొంగక తప్పలేదు. 1857 సెప్టెంబరులో ఢిల్లీని
అంగ్లేయులు తిరిగి పట్టుకున్నాక (తిరుగుబాటు పతనానంతరం)
బహదూర్ షాను, విపాయాల తిరుగుబాటులో పాల్గొన్నందుకు,
తిరుగుబాటుదారులకు సాయపడినందుకు వారు ఇతణ్ణి శిక్షించే
విముక్తం ఒక కమీషనును ఏర్పాటు చేశారు. ఆ కమీషను
బహదూర్ షాను రాజద్రోహిగా, కుట్రదారుడిగా, తిరుగుబాటు
దారుడిగా, హంతకుడిగా విర్ణయించింది. తత్ఫలితంగా ద్వీపాంతర
వాస శిక్ష విధించింది. అప్పటి బ్రిటీషు అధికారి 'లార్డ్ కేన్సింగ్'
బర్మాలోని రంగూన్ జైలుకు అతన్ని కుటుంబ సమేతంగా
వంపించాడు

కాలాగారంలో సామాన్య జైలీకి లభించే కనీస సౌకర్యాలు
కూడా ఇతనికి లభించలేదు. దుర్భర జైలీ జీవితం అనుభ
వించాడు. బ్రిటీషునన్నాకు తన మాతృదేశానికి తిరిగి రావాలని
మిక్కిలి ఆశించాడు. చివరకు 1862 సెప్టెంబరు 12న ఉరి తీయ
బడ్డాడు. అంతటితో మొఘలు చక్రం ఆ తరించిపోయింది.

రాజకవియైన బహదూర్ షా ఇవర్ జీవితగాథ అంతయూ-

'పువ్వు బాటున కంటకమ్మలను కోరి

గాయముల రేపు రక్తగాఢగా' - దర్శనమిస్తుంది.

పువ్వు కావాలని పోతే ఉర్దూ కవికి ముండ్లు గాయాలు చేస్తాయి.
గాయం కాగానే రక్తం చిందుతుంది. అలా నిరంతరము రక్త
ప్రవంతుల్ని పొంగించే వృధాయాగాథయే బహదూర్ షా ఇవర్
జీవనగాథ!

మోమిన్, గారిబ్, జోకు లాంటి ఉర్దూ కవిపుంగవులంతా
ఇవర్ ఆస్థానంలోనివారే. ఇవర్ కవిబోషకుడే కాక ఉర్దూ,
పర్షియా, అరబిక్లలో సహజముగా కవి. అందమైన వ్రాత

రాసేవాడు. తన కవిత్వ ప్రతిభ కనుగుణంగా 'జఫర్' నిరుడు స్వీకరించాడు. తన ఆస్థాన కవులచే కవితాగోష్ఠి నిర్వహించే వాడు. జఫర్ లాంటి రాజకవులు ఉర్దూలో ఎక్కడో వాణ్ణి అలిపా లాంటివారు తప్ప అంతగా కనపడరు. "మానవుని జీవితమే వేదనామయము. కవిత్వానికి ఆధారభూతం కూడా వేదనే కదా. వేదన లేనిదే ఆనందము లేదు. అయినా ఉర్దూ కవులు తీవ్రవేదనలోనే దివ్యానందాన్ని చూడగలిగారు. ఉర్దూ కవితా మర్యాద కూడా ఇదే!

మీర్తా గాలిబ్ వేదనను చమత్కారంగా చూడగలిగాడు. కాని ఐహదూర్ షా: వేదనను వేదనగానే చూశాడు. అందుకే అతని కవిత దాళరతి చెప్పినట్లు 'వేదనా వికషం' మీద వన్నె తేరి ఉన్నది. వేదనతో అతని కవితా జీవితం విడదీయరానిదిగా ఉన్నది.

పాదుషాగా ఐహదూర్ షా: అంత సమర్థుడేమీ కాదని, మీదు మిక్కిలి విలాస లాలసుడని చరిత్ర చెబుతోంది. కవిగానే గణుతిక్కినట్లు అతని గణక్కు చెబుతాయి. వ్యాపారంభం లోని చరిత్ర ప్రకారం తెల్లదొరలు జఫర్ ని కుటుంబ సమేతంగా దేశ విహిష్కృతుణ్ణి చేశారు. ఐర్లాండ్ కు రాజధానియైన రంగూన్ లోని 'మాండలే' చెరసాలలో జఫర్ ను అతని కుటుంబీకులను తై దీలుగా ఉంచారు. కొంతకాలం గడిచాక శత్రుశేషం ఉండ రాదని భావించిన తెల్లదొరలు జఫర్ ని అతని కుమారుల్ని ఉరి తీయడం చేశారు. అందుకే ఒకానొకరోజు జఫర్ కుమారుల్నందర్ని ముక్కలు ముక్కలుగా ఖండించి వండించి మాంస పదార్థాల్ని పల్లెరములలో పెట్టించి పైన "కవన్" కప్పి జఫర్ కిచ్చారు ఆరగించార్చిందిగా. ఆ మాంసం తన పుత్రులదేనని గమనించిన జఫర్ చాలా చాలా వ్యథ చెందాడు. ఇదేమిటి అని తెల్లదొరల్ని అడగ్గా, వాళ్ళు నీకూ ఇదే గతి పడుతుందని వాస్తవాన్ని వాక్రచ్చారు.

ఉరికంబం ఎక్కడోయే ముందు జఫర్ చెప్పిన చివరి గజల్ లోనే సుప్రసిద్ధమైన షేర్.

"కిత్ నా హై ఐద్ నసీద్ 'జఫర్' దఫన్ కేలియే
దో గజ్ జమీన్ బీ మిర్ న సకీ జూయె యార్ మే"

'జఫర్ నీవెంత దురదృష్టవంతుడివి. ప్రేయసి నివసించే వీధిలో ఖననం కోసం నీకు రెండు గజాల స్థలము కూడా దొరకలేదే.'

ఉర్దూకవి లోకికమైన మరణ వృత్తాంతాన్ని అమోఘంగా విశ్లేషిస్తాడు. ఉర్దూ కవిత్వంలో ఈ సంప్రదాయం నిత్య సూక్ష్మంగా భావిస్తుంది. అలాంటి సంప్రదాయాన్ని పెంచి

పోషించిన కవుల్లో, రాజకవి ఐహదూర్ షా: ప్రముఖుడు. కొన్ని క్షణాల్లో ఉరికంబానికి చేరబోయేముందు జఫర్ నోటినుంచి అప్రయత్నంగా పెల్లుబికి వచ్చింది కాబట్టి ఈ పలుకులకు ఎక్కడ లేని శక్తి చేకూరింది. ఆ శక్తిలోనే అంతర్ని గూఢంగా దేశభక్తి దాగి ఉంది.

సహజంగా ఉర్దూ కవి ప్రేయసి గల్లీలో మరణించాలని కోరుకుంటాడు ప్రేయసి (సాఫీ)ని ఉర్దూ కవులు ఖుదాకు సంతేతంగా చెబుతారు ప్రేయసి గల్లీలోనే మరణించాలనే వాంఛను వాళ్ళు దైవ సాన్నిహిత్యంగా భావిస్తారు. మరి జఫర్ కు జరిగిందేమిటి? మరణం సాఫీ గల్లీలో కాదు కదా. అతని సమాధి రంగూన్ లో కదా. జీవితంలో వియోగ వ్యధను అనుభవించిన ఉర్దూకవి మరణంలోగాని, మరణానంతరం గాని సాఫీ సాన్నిహిత్యం (దైవ సాన్నిధ్యం) కావాలని కోరతాడు జఫర్ కు మాత్రం అది కూడా పాదస్థం కాలేదు. అందుకే తన వ్యధవంతా 'షేర్'లో విక్షేపించాడు.

జఫర్ గణక్కు అందునా ఈ షేర్ కు వ్యాఖ్యానప్రాయంగా తెలుగులో వెలువడ్డ 'జ్వాలా హవంతి' అనే చిరుపొత్తం గమనింపదగ్గది.

'కాపురమ్ము నలివ కావించు వీధిలో
దాపురమ్ము కొరకు స్థలము లేదు"

కాళిరికి వెళ్ళేటప్పుడు కూడా "కూయె యార్ మే" అనేంతటి గాఢప్రేమ జఫర్ కి. కాని 'సాఫీ'ని ఎరిచిన పోటీదారురెండరో! సాఫీ-జఫర్ స్వదేశం. పోటీదార్లు - తెల్లదొరలు. జఫర్ ను తరలించారు. అంతేకాదు. అంతం చేశారు. జఫర్ కు చావడమిష్టమే. కాని ప్రేయసి వసించే వీధిలో చస్తే సంతృప్తి! పరాయివాళ్ళకు వశమైన పల్లవి గల్లీలో ఖననార్థం రెండు గజాల నేల కూడా జఫర్ కు దొరకలేదు. దురదృష్టవంతుడయ్యాడు. నరకవాదంతా జఫర్ కి గానే భావించబడాలి.

ఇదంతా షేర్ లో జఫర్ విక్షేపించిన ధ్వని. ఈ ధ్వనిలో జఫర్ కవియొక్క ప్రగాఢమైన దేశభక్తి విశదమౌతున్నది. 20 యేళ్ళుగా భారతదేశాన్ని పరిసరించాడు. కాని జఫర్ లాగానే తత్సూర్యీకులు కూడా దేశాన్ని పాలించారు. మొఘలులే కాదు ఇతరేతరులు కూడా. అయినా వారంతా మానవస్మృతికి భారం గానే కనిపిస్తున్నారు. ప్రేయసి గల్లీని భారతదేశపు వీధిగా జఫర్ ధ్వనింపజేశాడు. కవితాపరంగా కనపడే సాఫీ గల్లీ, పాదుషా వరంగా దేశవీధిగా సమన్వితమౌతున్నది. చెలియ గల్లీలో చస్తే కవిగా సంతృప్తి. దేశవీధిలో చస్తే కవిగానే కాక చక్రవర్తిగా కూడ సంతృప్తి. ఇటు చక్రవర్తిగాను అటు కవిగాను పై రెండు రకాల సాన్నిహిత్యాన్నీ కోల్పోయినందుకు పడే మధనపాతే ఈ షేర్.

కాదాసుకు తెలుసు పెట్టుకు తెలుసు
కృష్ణకాపికి తెలుసు శ్రీశ్రీకి తెలుసు
ఈ కాలంలో జ్ఞాతకు యాత్రమందాన్ని ప్రతివదియు.
ఇంటికిన్ను జీవించిన్నీ తెలిసి అన్ని మమకార్న ఆహ్వానించు
మన్ను చెప్పేదేదై నా నీడై వుంటారు. ఏదోంచి రావాలి
చించుకొని రావాలి."

"మాటలు పేర్చడం కవిక కాదు, మర్యాద కంత్తం అవలె కాదు.
మళ్ళీ యీనాడు చిత్ర కవిత్వం అయోమయ అందాల్సి ఉన్నప్పుడు
రించకు,

చిగ్రహ ప్రగ్రహల్లేవి బావాక్యాల్ని అరిమీద వడలకు
అన్నా! కవిత్వం అంతరాంతర జ్యోతిస్పృశుల్ని అపార్గతం
విస్తరించాలి చైతన్యవరిధి చెయ్యాలి.
అగ్ని అర్చనా అమృతం కురిపిస్తా
అందం ఆనందం దాని పరమావధి"

-అంటూ కీశో బాలగంగాధర తిలక్ చెప్పిన కవిత్వం నేటి కవిత్వ
వ్యవసాయకులు గుర్తుంచుకోవాలి.

కవిత్వం ఇలాగే వుండాలి. ఇదే కవిత్వం- అనే వియమం
ఎంత అవనుకూలమో, ఏది కవిత్వో, ఏది కవిత్వానకమో అనేది
కూడా అంతగానూ అవనుకూలమైన నేడు శ్రీ చివుకుల వేంకట
మద్బావరామయ్యగారి వ్యాసం ఒక కమవిప్పు. తిన్నత్యంలో
ఏకత్వం సమర్థమైన కవిత్వం రావాలనడంలో వుండి తీరాలి.
అందులో ఎటువంటి విప్రతిపత్తి వుండదు, వుండకూడదు.

సాదర్శని

బహదూర్ - బంధగీతి

మొఘలు చక్రవర్తులలో చివరివాడైన ఆబూ అఫర్
మహమ్మద్ నిరాజుదీన్ బహదూర్ షా: (1775-1862), తండ్రి
యైన రెండవ అక్బరుషా తరువాత 1837లో ఢిల్లీ సింహాసనాన్ని
అధిష్టించాడు. అతని రాజు 'జీనత్ మహల్'. అప్పటి పరి
స్థితుల్లో అతని అధికారం, ఎర్రకోట నాలుగు గోడలకే పరిమిత
మైంది.

1857 మే 10న మీరట్ లో బ్రిటిషువారికి వ్యతిరేకంగా
తిరుగుబాటు చెలరేగింది. తిరుగుబాటుదారులు ఢిల్లీని ఆక్రమించి
రెండవ బహదూర్ షా:ను యావద్భారతానికి చక్రవర్తి(షహిన్ షా-
ఇ-హిందుస్తాన్)గా ప్రకటించారు. ప్రతిచోట, ప్రతి
తిరుగుబాటు నాయకుడూ అతనిని ఐక్యతా ప్రతీకగా అంగీకరించి

అతని నాయకత్వం క్రింద తిరుగుబాటు తెండా ఎగరవేశారు.
అఫర్ పరిపాలనా కాలంలో తెల్లదొరల అల్లరి అదిగమించింది.
మొఘలే అంగ్లేయులు లక్నో షాహిషా అయిన నాజిద్ అలీషా
పతనీకృత్యమిచ్చి చేసి కలకత్తాలో 'మజియా బాగ్'లో బందీవి
చేశారు. మిగిలిన షాహిషా బహదూర్ షా: ఢిల్లీ కు
పట్టి బంధించాలని ఇంకా శృతిమించితే వధించాలని కూడా
తెల్లదొరలు. పథకం వేశారు. ఆ మేరకు విపాయాల కలహం
వలవించింది. ఆ కలహ వ్యూహంలో తెల్లదొరలు బహదూర్
షా:ను బంధించారు. విముక్తి అంగ్లేయులకు లోబడవలసినదిగా
అఫర్ కు వర్తమానం వచ్చింది. పూర్వపు మొఘలు రాజుల
క్లిరికి కళంకమోతుండేమోనని అఫర్ ప్రారంభంలో లొంగిపో
నన్నాడు. క్రమంగా విముక్తి మార్గం కన్పించలేదు కావున తెల్ల
దొరలకు లొంగక తప్పలేదు. 1857 సెప్టెంబరులో ఢిల్లీని
అంగ్లేయులు తిరిగి పట్టుకున్నాక (తిరుగుబాటు పతనానంతరం)
బహదూర్ షా: ను, విపాయాల తిరుగుబాటులో పాల్గొన్నందుకు,
తిరుగుబాటుదారులకు సాయపడినందుకు వారు ఇతణ్ణి శిక్షించే
విధి త్తం ఒక కమీషనును ఏర్పాటు చేశారు. ఆ కమీషను
బహదూర్ షా:ను రాజద్రోహిగా, కుట్రదారుడిగా, తిరుగుబాటు
దారుడిగా, హతకుడిగా విర్ణయించింది. తత్ఫలితంగా ద్వీపాంతర
వాస శిక్ష విధించింది. అప్పటి బ్రిటిషు అధికారి 'లార్డ్ కేన్సింగ్'
బర్మాలోని రంగూన్ జైలుకు అతన్ని కుటుంబ సమేతంగా
వంపించాడు.

కాలాగారంలో సామాన్య జైలీకి లభించే కనీస సౌకర్యాలు
కూడా ఇతనికి లభించలేదు. దుర్భర జైలీ జీవితం అనుభ
వించాడు. బ్రిటికీనన్నాకు తన మాతృదేశానికి తిరిగి రావాలని
మిక్కిలి ఆశించాడు. చివరకు 1862 సెప్టెంబరు 12న ఉరి తీయ
బడ్డాడు. అంతటితో మొఘలు చక్రం ఆ తరించిపోయింది.

రాజకవియైన బహదూర్ షా అఫర్ జీవితగాథ అంతయూ.

'పువ్వు బాటున కంటకమ్మలను కోరి

గాయముల రేపు రక్త గాతగా' - దర్శనమిస్తుంది.

పువ్వు కావాలని పోతే ఉర్దూ కవికి ముండ్లు గాయాలు చేస్తాయి.
గాయం కాగానే రక్తం చిందురుగిడి. అలా నిరంతరము రక్త
ప్రవంకుల్ని పొంగించే హృదయగాతయే బహదూర్ షా అఫర్
జీవనగాథ!

మోమిన, గాలిద్, జోకు లాంటి ఉర్దూ కవిపుంగవులంతా
అఫర్ ఆస్థానంలోనివారే. అఫర్ కవిబోషకుడే కాక ఉర్దూ,
పర్షియా, అరబిక్ లలో పహజముగా కవి. అందమైన వ్రాత

రాసేవాడు. తన కవిత్వ ప్రతిభ కనుగుణంగా 'జపర్' పేరును స్వీకరించాడు. తన అస్థాన కవులచే కవితాగోష్ఠి నిర్వహించే వాడు. జపర్ లాంటి రాజకవులు ఉర్దూలో ఎక్కడో వాటిద్ అలీషా లాంటివారు తప్ప అంతగా కనపడరు. "మానవుని జీవితమే వేదనామయము. కవిత్వానికి ఆధారభూతం కూడా వేదనే కదా. వేదన లేనిదే ఆనందము లేదు. అయినా ఉర్దూ కవులు తీవ్రవేదనలోనే దివ్యానందాన్ని చూడగలిగారు. ఉర్దూ కవితా మర్యాద కూడా ఇదే!

మీర్తా గాలిద్ వేదనను చమత్కారంగా చూడగలిగాడు. కాని ఐహదూర్ షా: వేదనను వేదనగానే చూశాడు. అందుకే అతని కవిత దాళరథి చెప్పినట్లు 'వేదనా వికషం' మీద వన్నె తేరి ఉన్నది. వేదనతో అతని కవితా జీవితం విడదీయరానిదిగా ఉన్నది.

పాదుషాగా ఐహదూర్ షా: అంత సమర్థుడేమీ కాదని, మీదు మిక్కిలి విలాస లాంఛనదని చరిత్ర చెబుతోంది. కవిగానే గణుతిక్కినట్లు అతని గణక్కు చెబుతాయి. వ్యాపారంబం లోని చరిత్ర ప్రకారం తెల్లదొరలు జపర్ ని కుటుంబ సమేతంగా దేశ విహిష్కృతుణ్ణి చేశారు. ఐర్లాండ్ కు రాజధానియైన రంగూన్ లోని 'మాండలే' చెరపాలలో జపర్ ను అతని కుటుంబీకులను తై దీయగా ఉంచారు. కొంతకాలం గడిచాక శత్రుశేషం ఉండ రాదని భావించిన తెల్లదొరలు జపర్ ని అతని కుమారుల్ని ఉరి తీయడంబారు. అందుకే ఒకానొకరోజు జపర్ కుమారుల్నందర్ని ముక్కలు ముక్కలుగా విడిచి వండించి మాంస పదార్థాల్ని పల్లెరములలో పెట్టించి పైన "కవన్" కప్పి జపర్ కిచ్చారు ఆరగించార్చిందిగా. ఆ మాంసం తన పుత్రులదేనని గమనించిన జపర్ చాలా చాలా వ్యథ చెందాడు. ఇదేమిటి అని తెల్లదొరల్ని అడగ్గా, వాళ్ళు నీకూ ఇదే గతి పడుతుందని వాస్తవాన్ని వాక్రచ్చారు.

ఉరికంబం ఎక్కడోయే ముందు జపర్ చెప్పిన చివరి గజర్ లోనే సుప్రసిద్ధమైన షేర్.

"కిత్ నా హై బద్ నసీద్ 'జపర్' దవన్ కేలియే
దో గజ్ జమీన్ బీ మిర్ న సకీ జూయే యార్ మే"

'జపర్ నీవెంత దురదృష్టవంతుడివి. ప్రేయసి నివసించే వీధిలో ఐననం కోసం నీకు రెండు గజాల స్థలము కూడా దొరకలేదే.'

ఉర్దూకవి లోకికమైన మరణ వృత్తాంతాన్ని అమోఘంగా విశ్లేషిస్తాడు. ఉర్దూ కవిత్వంలో ఈ సంప్రదాయం నిత్య సూక్ష్మంగా భావిస్తుంది. అలాంటి సంప్రదాయాన్ని పెంచి

పోషించిన కవుల్లో, రాజకవి ఐహదూర్ షా: ప్రముఖుడు. కొన్ని క్షణాల్లో ఉరికంబానికి చేరబోయేముందు జపర్ నోటినుంచి అప్రయత్నంగా పెల్లుబికి వచ్చింది కాబట్టి ఈ పలుకులకు ఎక్కడ లేని శక్తి చేకూరింది. ఆ శక్తిలోనే అంతర్ని గూఢంగా దేశభక్తి దాగి ఉంది.

సహజంగా ఉర్దూ కవి ప్రేయసి గల్లిలో మరణించాలని కోరుకుంటాడు ప్రేయసి (సాఫీ)ని ఉర్దూ కవులు ఖుదాకు సంతేతంగా చెబుతారు. ప్రేయసి గల్లిలోనే మరణించాలనే వాంఛను వాళ్ళు దైవ సాన్నిహిత్యంగా భావిస్తారు. మరి జపర్ కు జరిగిందేమిటి? మరణం సాఫీ గల్లిలో కాదు కదా. అతని సమాధి రంగూన్ లో కదా. జీవితంలో వియోగ వ్యధను అనుభవించిన ఉర్దూకవి మరణంలోగాని, మరణానంతరం గాని సాఫీ సాన్ని హిత్యం (దైవ సాన్నిధ్యం) కావాలని కోరతాడు జపర్ కు మాత్రం అది కూడా సాధ్యం కాలేదు. అందుకే తన వ్యధవంతా 'షేర్'లో విక్షేపించాడు.

జపర్ గణక్కు అందునా ఈ షేర్ కు వ్యాఖ్యానప్రాయంగా తెలుగులో వెలువడ్డ 'జ్వాలా హసంతి' అనే చిరుబొత్తం గమనింపదగ్గది.

'కాపురమ్ము నరివ కావించు వీధిలో
దాపురమ్ము కొరకు స్థలము లేదు"

కొటిరికి వెళ్ళేటప్పుడు కూడా "జూయే యార్ మే" అనేంతటి గాఢప్రేమ జపర్ కి. కాని 'సాఫీ'ని వలచిన పోటీదారురెండరో! సాఫీ-జపర్ స్వదేశం. పోటీదార్లు - తెల్లదొరలు. జపర్ ను తర లించారు. అంతేకాదు. అంతం చేశారు. జపర్ కు చావడమిష్టమే. కాని ప్రేయసి వసించే వీధిలో చస్తే సంతృప్తి! పరాయివాళ్ళకు వశమైన పల్లవి గల్లిలో ఐనవార్థం రెండు గజాల నేల కూడా జపర్ కు దొరకలేదు. దురదృష్టవంతుడయ్యాడు. నరకవాదంతా జపర్ కి గానే భావింపబడాలి.

ఇదంతా షేర్ లో జపర్ విక్షేపించిన ధ్వని. ఈ ధ్వనిలో జపర్ కవియొక్క ప్రగాఢమైన దేశభక్తి విశదమౌతున్నది. 20 యేళ్ళుగా భారతదేశాన్ని పరిసారించాడు. కాని జపర్ లాగానే తత్పూర్వీకులు కూడా దేశాన్ని పాలించారు. మొఘలులే కాదు ఇతరేతరులు కూడా. అయినా వారంతా మానవస్మృతికి భారం గానే కనిపిస్తున్నారు. ప్రేయసి గల్లిని భారతదేశపు వీధిగా జపర్ ధ్వనింపజేశాడు. కవితాపరంగా కనపడే సాఫీ గల్లి, పాదుషా పరంగా దేశవీధిగా సమన్వితమౌతున్నది. చెలియ గల్లిలో చస్తే కవిగా సంతృప్తి. దేశవీధిలో చస్తే కవిగానే శాక చక్రవర్తిగా కూడ సంతృప్తి. ఇటు చక్రవర్తిగాను అటు కవిగాను పై రెండు రకాల సాన్నిహిత్యాన్ని కోల్పోయినందుకు పడే మధనపాపే ఈ షేర్.

జపర్ గజళ్ళను దేశమంతటా ఎందరో గానం చేశారు. ఆ 'తరణ్ణం'లో వరవళించారు జపర్ బూట్రీలు కూడా చాలా ప్రసిద్ధి పొందాయి ఆ వరవడిలోనే వెలువడ్డ 'జ్వాలా హసంతి'లో పై షేర్ కు మిషర్ ప్రాయమైన వ్యాఖ్యానం గమనింపవచ్చు.

“బువన మెల్ల 'సాఖి' పూర్తి స్వరూపము
అనన వృత్త మంగకముల ప్రాతె.”

విశ్వాన్నే ఒక సాఖి స్వరూపంగా చూసే విశాలదృష్టికి రమ్మవి జ్వాలా హసంతి నిర్మాత కోరుతున్నాడు దేశదేశాలు అవిడ అవయవాలు. హృదయవిదారకంగా కవివించిన జపర్ అనన ప్రదేశం హృదయప్రాయమే. గుండె నుండి రక్తం ప్రతి అవయవానికి ప్రసరించినట్లు నిర్మాలోని జపర్ అననోదంతం సకల దేశాలకు ప్రాకిపోయింది. ప్రఖ్యాతి గడించింది. అందుకే జపర్ అదృష్టవంతుడు.

స్వదేశంలో మరణించలేదని జపర్ ఆవేదనలో మంచి అతని దేశభక్తి అపష్కృతమవుతున్నది. తదావిష్కరణ మాత్రం కవితాత్మకంగా చిత్రింపబడింది. ఇక్కడే జీవిత సమయాల కవిత్వానికి ప్రేరకాలౌతున్నాయి. అన్న వాక్యం సార్థకతను పొందుతుంది సాఖి చుట్టూ మూగే వలపుల పోటీదాల్లుగా ఆంగ్లేయులు; దేశంగా సాఖి; ప్రేమికుడిగా జపర్. ఇన్నిరకాల భావ సమన్వయం కనుబుతోంది ఇందుకు సవరణ ప్రాయంగా స్వదేశంలోనే మరణించలేదనే వ్యధ చెందటంకన్నా, విశ్వంలో మరణం పొందాలనే భావం అవిష్కరించటం మిన్న. స్వదేశాన్నే కోరితే చక్రవర్తి సంకుచితత్వం. విశ్వాన్నే కోరితే అత్యవైశాల్యం జపర్ లోని కవితాత్మ వైశాల్యానికి, ఈ సవరణ పద్యం పోషకంగా కవిపిస్తున్నది. సాఖిని కవులు మూర్తిగా చూశారు. మూర్తి అంటే ఆకారమే కదా ఆకారానికి అవయవాలుంటాయి. ఇక్కడ విశ్వమనే సాఖికి దేశదేశాలే అవయవాలు. గుండెనుంచి రక్తం సకల అవయవాలకు సరఫరా అవుతున్నట్లే, రంగూన్ లోని జపర్ మరణోదంతం సమస్త దేశాలకు ప్రాకిపోయింది. ఫలితంగా జపర్ నామం అతని దేశ భక్తి తెలిసిపోయాయి. “నన్నె మిన్నుముట్టింది. మరి నిర్మా దేశం మాత్రం విశ్వసాఖి హృదయమే!

ఇలా ఏమిదూర్షా: తనలోని ఆర్తిని కవిమూర్తిగా అపష్కరించుకున్నాడు ఇలాంటి వేదనా మధు పాయనుంచి వెలువడే ప్రతి మాటకు అపూర్వమైన, అనంతమైన మహిమ ఉంటుంది. మంత్రం ఉంటుంది. ఆ మంత్రశక్తితో ఈ 'షేర్'ను ఇన్నిరకాల కోణాలకు ప్రాతిపదికగా విస్తరించే భావసంపుటిని విక్షేపించగలిగాడు జపర్. క్లుప్తత, గుప్తత, ఆప్తత, వ్యాప్తత.

ఈ అన్ని గుణాలు గజర్ లో ఉండటం వహజమే. అన్ని గుణాల్ని ఒక్క 'షేర్' కలిగి ఉండటం విశేషమే.

ఇలాంటి గజళ్ళను పరిశీలించడం వల్ల వేరే భాషలో వచ్చిన సాహిత్య విమర్శి ఆయా కవిత్వంలోని తీరుతెన్నులు తెలియడమే కాకుండా మన దేశంలో కవిగాను, చక్రవర్తిగాను రాణించినవారు కొందరున్నాడు. అలాంటివారిలో తెలుగుభాషలో శ్రీకృష్ణదేవరాయలు మొదలగువాున్నారు. అలాగా ఉర్దూలో జపర్, రాజకవుల్లో కవి చక్రవర్తుల్లో ఒకడు. కవిగాను, కవి పోషకుడుగాను, దేశభక్తుడుగాను, వ్యతిత జీవుడిగాను, సమైక్యతా మూర్తిగాను పేరు పొందాడు. చరిత్రలో కాళ్యత స్థానం పొంద గలిగాడు. భావి తరాల వారికి ఆదర్శప్రాయుడై నాడు. ఇలాంటివారి కవిత్వాన్ని పరిశీలించడం వల్ల, వారు తమ జీవితాల్ని దేశానికి అంకితం చేసిన విధానం వారి దేశభక్తి తెలియడంతోపాటు వారి కవిత్వంలోని అంశాలు తెలుస్తాయి. దీనివల్ల అన్ని భాషలను సమన్వయంతో చూసే దృష్టి ద్వారా జాతీయ సమగ్రత (నేషనల్ ఇంటిగ్రిటీ) ఒకటి అచ్చితంగా స్పష్టంగా అలవడుతుంది. పరిశోధకులై నటునాటి వారు కేవలం ఒక భాషకే పరిమితం కాకుండా తోటి భాషలతో ఏమాత్రం పరిచయమున్నా వాటిలో విశేషంగా కృషిచేసి ఆయా భాషల్లో ఉన్న సాహిత్యపు విలువలను పరిశోధక వ్యాసాల రూపంలో తమ భాషలో వ్రాసుకుంటే ఆ భాష పరిచయం లేనివారికి కూడా ఆ కవిపట్లగాని ఆ భాషా సాహిత్యపు విలువలవల్లగాని గౌరవం ఏర్పడుతుంది. తద్వారా జాతీయ సమగ్రత ఏర్పడుతుంది అనటంలో సందేహం లేదు. ఆ విధంగా ఇతర భాషా సాహిత్యపు విలువలను గురించిన పరిశోధనా వ్యాసాలు ప్రచురిస్తే ఆ సాహిత్యం ఎంతోమందికి పరిచయం కావడమే కాకుండా, అందులోని ప్రత్యేకతలు తెలియ గలవనుటలో సందేహం లేదు.

(ఈ వ్యాస విర్మాణంలో తగు సూచనలిచ్చి తోడ్పడిన డా॥ ఎమ్. బుద్ధన్నగారికి వ్యాసకర్త కృతజ్ఞతలు తెలుపుకుంటు వ్నాడు)

ఆధార గ్రంథాలు :

1. డా॥ బుద్ధన్న, ఎం - జ్వాలా హసంతి
2. డా॥ దాశరథి - కవితా పుష్పకం.
3. ఇండియన్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ హిస్టారికల్ రీసర్చ్ - మేకర్స్ ఆఫ్ మోడర్న్ ఇండియా.

శ్రీ సి. ఓజశేను

గ్రంథ విమర్శలు

పురాతన శైవక్షేత్రం-పంచదారల

డా॥ కొల్లూరు సూర్యనారాయణగారు రచించిన “పురాతన శైవక్షేత్రం - పంచదారల” యను గ్రంథమును భాగవతుల చారిటబుల్ బ్రస్టు ప్రచురించుట ముదాపహము. శ్రీ భాగవతుల శంకరకావ్యము (ఆరుద్రులు), యీ కావ్యానికి శ్రీకారం చుట్టారు. విశేషములను విపులీకరించి సమీక్షకుడికి ప్రయాస లేకుండా చేసిరి.

ఆరుద్రగారి శ్రీకారం చదవరులకు చాలు. అయినను కొన్ని యంశముల నిచ్చట పేర్కొని రచయితను అభినందింప పూనుకొందును.

“పాడు, పాళ్ళు” యను పదములు పాడువడిన స్థలముల సూచించును. ‘వల్లి’ యనుపది మాత్రమే శైవ స్థావర సంకేతము. క్రీస్తుబిమ్మ 16వ శతాబ్ది పునర్ విర్మితమైన ధర్మేశ్వరస్వామి ఆలయమున తూర్పుదిశ ప్రాకారమున బౌద్ధ విగ్రహమున్నదని పేర్కొనిరి. మరికొన్ని వివరముల చాయాచిత్రమును పొందు పరిచిన బాగుండెడిది. పణిగిరి అంచున చెప్పబడిన గుహ బౌద్ధరామముగా తోచుచున్నది. ఈ బౌద్ధ గుహలలో శైవము జొరబడినది. బౌద్ధులకొండపైనున్న రాతి స్తూపములను, గుంటు వల్లి గుహలయములలోని వృత్త చైత్యమును “ధర్మలింగేశ్వరాలయములుగా” కొలచుట ఆచార్యమైయ్యను, సముద్రగుప్తుని ఐంగారు నాణెము దొరకినది వాస్తవమే! అంత బౌద్ధులకొండ, తదితర ఆంధ్ర ప్రాంతరములలో గుప్త సామ్రాజ్యపాలనము పచ్చె ననుట సత్యదూరము.

కాశీ విశ్వేశ్వరుని ఆలయమున లింగము భీకరమైనదిగా రచయిత చెప్పిరి (పుట-9). భీకరమన్న ఏమి? యేదయినా పురుషాకారము వికటముగా లింగాగ్రముపై చూపినారా? అట్లయిన ఈ లింగము ముఖలింగముగా యెరుగనగును. చాయాచిత్రము నొకటి పొందుపరిచిన బాగుండెడిది. పుట-17లో ఒక శ్లోకమును పరిశీలించినచో ఈ లింగము పంచవక్త్రము లేక పంచబాణము. మరియు పంచదారల ధర్మలింగముగా పేర్కొనబడినది. అనగా శుద్ధ వైదిక శైవమును ఉద్దేశించు ముఖలింగముగా గమనింప వలెను.

అట్లే పుట-9లో కోటిలింగమును గూర్చి ప్రస్తావించిరి. మూడడుగులు మాత్రమే భూమిపై కనుపించుచున్నది. అనగా లింగము యొక్క బ్రహ్మ - విష్ణు - రుద్ర భాగములు కొంతమేర అంతర్గతములు. ఇట్టి లింగమును సహస్ర లింగముగా నెరుగ వలయును. ఈ కోవకు చేరిన లింగములు - గుంటూరు జిల్లా- చేజెర్ల (కపోతేశ్వరాలయము) పంచదారల శైవక్షేత్రముల తూర్పు చాళుక్య చక్రవర్తి భీమేశ్వరుని కాలమున (892-921 ఎ.డి.) ప్రతిష్ఠింపబడినట్టివి.

విగ్రహములపై, ఆగమ-వాస్తు విన్యాసముపై యెట్టి వివరణ కానరాదు. కేవలము ప్రాచీనకమములైనవి - ఉత్కృష్టమైనవి, యవి మామూలుగా చూడవచ్చినవారికి చెప్పు కథవలె నడిచినదీ రచన. మరికొన్ని చాయాచిత్రములతో, చేవలయ వాస్తు, మూర్తి శిల్పములపై విపులీకరించిన షిక్కిరి ఉపయోగ ముగా నుండెడిది.

మూడవ భాగమున ఆలయ కావనములన్నింటినీ గుడి గూర్చిరి. చాలాకాలము క్రితం భారత ప్రభుత్వ కాననాల కాని ప్రచురించినట్టివి. ప్రతి కావనమునకు తెలుగు సేత నొసగినచో చదువరుల కుపయోగించును గదా! ఈ పుస్తకము శైవక్షేత్రమును దర్శింపవచ్చువారికి మార్గదర్శకము. ఈ విధముగా రచయిత సంకల్పము నెరవేరినది.

డా॥ ఇంగువ కార్తికేయ శర్మ

1. ప్రఖ్యాత భారతీయ శాస్త్రవేత్తలు

[రచయిత: డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు, పుట-124, వెల: రూ. 15/- పైజా 1/8 డెమ్మీ ప్రథమ ముద్రణ: ఆగస్టు 1989, పల్లవి పబ్లికేషన్స్, ఏలూరు రోడ్, విజయవాడ.]

ప్రస్తుత గ్రంథము భారతీయ శాస్త్రజ్ఞుల కృషిని, వారి జీవితాలనూ తెలిపేది. అతి ప్రాచీనమైన సుశ్రుతుని నుండి చంద్రశేఖర్ వరకు గల 37 మంది శాస్త్రజ్ఞుల చరిత్ర ఇందు కలదు. చరకుడు, కణాదుడు, బ్రహ్మగుప్తుడు, అహంగీరు (మొగలు చక్రవర్తి), పి. వి. రామన్, సనాదు జయసింగు, రాధాకృష్ణరావు, హార్లేన్, భారానా వంటి ప్రముఖు లిందున్నారు.

వీరి జీవితాలు, పరిశోధన ఆసక్తి కలిగేటట్లు వ్రాయబడింది. కావ్యజ్ఞాన పటములు - కొన్ని ఉపాచిత్రాలు, కొన్ని ఫోటోలు బాగున్నాయి. ఇందులో ఇద్దరు ముగ్గురి (ఉదా: కృష్ణన్, శేషాద్రి)తో నాకు కొంత వ్యక్తిగత పరిచయం ఉండేది.

ఈ పుస్తకంలో వుండవలసిన కావ్యజ్ఞాన సందేశాలు కర్మ (గతక కావ్యజ్ఞాన - ఇప్పటికీ సజీవుడు) మోక్షగుండం విశ్వేశ్వరయ్య (ఇంజనీరు), బి. వి. నాథ్, (భాగవతుల విశ్వనాథ్-వ్యవసాయ కావ్యజ్ఞాన) యల్లాప్రెగ్గడ సుబ్బారావు (దాశర కావ్యజ్ఞాన-ఈయనకు "ఆసియా లాయీపాశ్చ్యు" అనే బిరుదుండేది) పతంజలి "కావ్యజ్ఞాని" (ఆధునిక దృక్కోణంలో) క్రిందికి వస్తాడా? "సులభ" సూత్రాలకు "కుల్ప" సూత్రాలనీ, "మేఘనాథ"నికి "మేఘనాథు"దనీ, "హోమీ బాబా"కు "హోమీ బాబా" అనీ "రాజారామణ్ణ"కు "రాజారామణ్ణ" అనీ ఉండాలి. హార్డేన్ భారతీయుడు కాదు. భారతీయ చంద్రశేఖరులు అన్నీతో భారతీయులైనా, ఇప్పుడు అమెరికా పౌరులు. మాస్కోలో "ప్రైబోలెట్" పరిశోధనా సంస్థకు సీనియర్ సీనియర్ అనే ఆంధ్రుడు దైర్యవంతుడై ఉండేవాడు ప్రైబోలెట్ అంటే ప్రీక్షను, కందెన నూనెల సాంకేతిక కావ్యము.

2. ప్రపంచప్రఖ్యాత శాస్త్రవేత్తలు

[రచయిత: డా॥ గుమ్మూరు రమేష్ బాబు, ఎటలు-197, వెల రూ. 15/- సైజు 1/8 డెక్యు, ప్రథమ ముద్రణ: ఆగస్టు 1989, పల్లవి పబ్లికేషన్స్, ఏలూరు రోడ్, విజయవాడ.]

ఈ పుస్తకంలో పెటాగోరస్ (క్రీ.పూ. 6వ శతాబ్దం) నుండి నేటి భారతీయ వరకు గల 46గురు కావ్యజ్ఞాన జీవిత విశేషాలున్నాయి కొన్ని పేర్లు: అరిస్టాటిల్, డార్విన్, ఎడిసన్, అగడిశ చంద్రబోసు, ఐన్ స్టీన్, మున్నగువారు. ఇందు 7గురు భారతీయులే ఉన్నారు గ్రంథకర్త అభిమాన రోరణి ఆనవచ్చును. గ్రంథం పుటలు తిరగవేస్తుంటే, కావ్యజ్ఞాన మన మనోనేత్రాలలో వివిధమాలావరణ కనిపిస్తాయి. రచన చిన్నదయినా, దాంట్లోనే విషయాలను అమర్చిన నైపుణి క్లాసువాదము ఇంత సులభం ఈమాత్రం మనము వ్రాయలేమా అని అనిపించవచ్చును. సుమతి శతకం వంటి పద్యం వ్రాసి చూడండి. దాని తదాఖ తెలుస్తుంది! ఇందులోనుండి ఎవరినీ తీసివేయమని "దిమాండు" చేయనుగానీ, ఇందుండవలసిన కొందరు కావ్యజ్ఞాన పేర్లు ఇస్తున్నాను; లాయీ పాశ్చ్యు, రోనాల్డ్ రాస్, నీర్స్ థోర్, వికోలా బెస్టా, అబ్బస్ వలాం. ఇందలి కావ్యజ్ఞానను గురించిన కొన్ని ఆసక్తికర

విషయాలను తెలుపుతాను: సూర్యుని చుట్టూ భూమి తిరుగుతున్నదనే అతని సిద్ధాంతానికి ప్రాయశ్చిత్తంగా గెరీలియో, మతాదికారుల ఎదుట బింగీలు తీయవలసి వచ్చెను. బింగీలు తీస్తూ, ముసలివాడు కాబట్టి, మోకాళ్లను కష్టంగా ఎంచుతూ "ఇంకా తిరుగుతూనే ఉంది!" అని గొణుగుచుండెనట!

చార్లెస్ డార్విన్ "బీగిల్" అనే ఓడలో ప్రయాణం చేయడం హతాత్సంఘటనే ఎవరో సమయానికి రానిందున డార్విన్ ను రమ్మని ఓడెక్కించినారు. న్యూటను - అసిల్ వండు కథ. అరుగలేదని చాలామంది అభిప్రాయము. తానెంత లబ్ధి ప్రతిష్ఠదైనా, బెంజమిన్ ఫ్రాంక్లిన్ తన వృత్తి "ముద్రాపకుడు" (ప్రింటర్) అనే నమోదు చేసేవాడు. మేడం బ్యూరీ జ్ఞాపకార్థము ఒక మూలకానికి "బ్యూరీయం" అని పేరు పెట్టితే, బ్యూరీ తాను కవిపెట్టిన ఒక మూలకానికి తన దేశమైన పోలాండు గౌరవార్థము "పోలానియం" అని పేరు పెట్టింది. జెన్నరు, రసీని ఆరోగ్యంగా వున్న ఒక బాలుని కిక్కించాడు (పుట-45) అని వుంది. ఆ "ఒక బాలుడు" ఎవరో కాదు. జెన్నరు ముద్దుల కొడుకే, గోమశూచి రసీని ఎక్కించుకొనేందుకు వేరేవారైనా ముందున ఎస్తాయి కనుక! నోబెల్ బహుమానం వచ్చిన భారతీయ నాగ శేఖర్ ఉద్యోగం గానూడన అమెరికాను వెళ్ళిపోయానాడు. మన శాస్త్ర ఉద్యోగం వచ్చివుంటే నోబెల్ బహుమానం వచ్చి వుండేది కాదు.

కొన్ని సవరణలు : "ఏ వస్తువునైనా నీటిలో ముంచి నప్పుడు, ఆ వస్తువు తన బరువుకు సమానమైన నీటిని తొలగిస్తుంది" (పుట-15) అని వుంది. "బరువు" స్థానంలో "మనపరిమాణము" అని పూడవలెను. "గెరీలి గెరీలియో" అనికాక "గెరీలియో గెరీలి" అని వుండవలెను.

అచ్చు తప్పులు : "అల్లెగడ్" (పుట-52) అని కాక "అల్లెగెడ్" అనీ, "గ్రెగర్" (పుట-94) అనికాక "గీగర్" అనీ, "ప్రోడింగర్" (పుట-72) అనికాక "ప్రోడింగర్" అనీ వుండవలెను పేర్ల తప్పులుంటే మొదటికే మోసం.

కావ్య విషయాలు అర్థం చేసుకోవడం కష్టం. దీనికితోడు కావ్య పరిభాషా క్లిష్టత కూడా ఉంటుంది ఉదా: విద్యుదయ స్కాంత రక్తస్థగారత (పుట-71) ఇది సామాన్య పాఠకునికి అర్థం కాదు ఇంగ్లీషులో ఏమైనా సులభమా? పైదానికి "ఎలెక్ట్రో మేగ్నెటిక్ రేడియేషన్" అని పేరు. ఇంగ్లీషులో కావ్య పరిభాషకు అలవాటు పడినట్లే తెలుగు పరిభాషకు అలవాటు పడవలెను. అవట గ్రీకు, లాటిను భాషల పెత్తనము.

ఇది సంస్కృత భాషాధిపత్యము. ఆధునిక శాస్త్రరచనకు తెలుగు భాష భారతీయ భాషలలో మిక్కిలి అనుకూలమైంది అని హార్లేను అభిప్రాయమై ఉండేది.

3. ప్రపంచాన్ని మార్చిన శాస్త్రీయ సంఘటనలు

[రచయిత డా॥ గుమ్మనూరు రమేష్ బాబు, పుటలు-112, వెల: రూ. 15/- పైజా 1/8 డెమ్మీ, ప్రథమ ముద్రణ: ఆగస్టు 1989. పల్లవి పల్లికేషన్సు, ఏలూరు రోడ్, విజయవాడ.]

శాస్త్ర విజ్ఞానం ప్రజాపరం కావలెను "అబ్రకడబ్రా" అనే రీతిలో పరిశోధనా పత్రాలలోనూ, "జీర్ణమంగే సుధాపితమ్" అన్నట్లు పరిశోధకునిలోనే ఉండిపోరాదు. పాశ్చాత్య శాస్త్ర శాస్త్ర విషయాలను జనరంజకంగా వ్రాసే గొప్ప రచయిత యిన్నాడు గత తరంలో సర్ జేమ్సు జీన్సు, ఆర్థర్ ఎడ్లింగ్టన్, ఆలివర్ లాడ్జ్, నేడు ఆర్థర్ క్లార్క్, జార్జి గామో, ఐసాక్ అసిమోవ్ లు ఉదాహరణలు మన కాలంలో జయంత నాల్గీకర్, తేజవాని, కె. టి. ఆచార్య మున్నగు శాస్త్రజ్ఞు లింగ్లీషులో జనాని సులభంగా అర్థమయ్యేటట్లు శాస్త్ర విషయాలు వ్రాస్తున్నాడు తెలుగులో అలాగూ కందుకూరి వీరేశలింగం లులుగాయ వైస్సును తెలుగులో వ్రాసిరి నేడు మహీధర నగిసిమోహన్, జమ్మి కోనేటిరావు తెలుగులో వైస్సును సులభమై లా వ్రాస్తున్నాడు. ప్రస్తుత గ్రంథం ఈ కోవకు చెందినది కాన్ని శాస్త్ర పరిశోధనలు మన జీవిత విధానాన్నెట్లు మార్చివేసినవో ఇందు వివరించినాడు గ్రంథకర్త

ఇందలి విషయాలు: మనిషి పుట్టుపూర్వోత్తరాలు-దార్విన్, రోచసి, భూభ్రమణం, సూర్యుడు, సౌరవ్యవస్థ, చంద్ర, కుక్ర, గురు, బుధ, యురేనస్, నెప్ట్యూన్, ప్లూటో, శని, దశమ (జామత కాదు సుమా!) గ్రహాలు, తోకచుక్కలు, ఉల్కలు, న్యూట్రాన్ నక్షత్రాలు, కాంతికిరణాలు, రేడియో తరంగాలు, ఎక్స్రేలు పరమాణు కిరణాలు వంటి "అవోరణీయాన్ మహతో సుహీమాన్" అణువు నుండి అనంతం వరకూ కల వదార్థ తత్వ చర్య, ధ్వని తరంగాలు, లోహాలు, ఐవిజాలు, అంటిబయాటిక్సు, జ్ఞాపకశక్తి కేంద్రం, రక్తపు, ప్లాస్మిక్సు, అంతెలు-సంఖ్యలు వంటి దై నందిన ఉపయోగకారి విషయాలపై విజ్ఞానదాయక వివరణ లిందు గలవు. శ్రద్ధతో చదువవలసిన పుస్తకం. "శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానం" అని కదా గీతాదాయుడు చెప్పినాడు.

హిందువులు ప్రపంచ గణిత శాస్త్రానికిచ్చిన కానుకలు:

1. సున్న ("సిఫర్" అనే మాట "కుక్ర" అంటే సున్న నుండి వచ్చింది)
2. ఒక అంకెకు ఒక గుర్తు 1, 2, 3, 9, (వాడే పద్ధతి కానీ ఒప్పుడు వాడే గుర్తులు అంతర్జాతీయ గా వాడబడు తున్నాయి ఈ ఒప్పుడు దావురేఖలు 13 శాస్త్రము లి ద్వారా "పై బొనచ్చి" అనే ఇటాలియన్ గణిత శాస్త్రజ్ఞుడు చె నాడు
3. ఋణాంఖ్య (-1, -2)
4. సముదాయక సంఖ్యలు ("ఇరేష లు ల్స్")
5. రేఖాగణిత సమస్యల దీక్షగణిత పరంగా రిస్కరాలు

పుస్తకాపై అద్దెలు ర గుంకుల శాస్త్రజ్ఞుల సలహాలు, డిజైనుతో నిర్వహించబడినట్టి ఆకర్షణకరమైన చిత్ర అట్టపైని రచయిత దీనిత విశేషాలు ఆయన ది సుఖ ప్రజ్ఞ తెల్పుతాయి.

పై ఒకడు ఎన్నెకాలు సామాన్య పాఠకునిలో శాస్త్ర సంబుద్ధిని ("నైంటిపిక్ డెంపయ") కల్గిస్తాయనిదంలో సందేహం లేదు ఈ ఎన్నెకాలు హైస్కూలు విద్యార్థులకూ, క్రొత్తగా విద్య చేర్చిన పయోదిమలకూ చాలా ఉపకరిస్తాయి. ఇటువంటి ఎన్నెకాలను మంచి ప్రచారం రావలెను శాస్త్ర, సాహిత్య రంగాలలో నిష్ణాతులయిన డా॥ రమేష్ బాబుగారు తెలుగు పాఠకుల కం చ్చిన విజ్ఞాన కానుకలు ఈ మూడు ఎన్నెకాలు ఆయన నుండి ఇటువంటి ఉత్తమ శాస్త్రగ్రంథాలను ఆశిస్తాను

సర్వేశ్వరయి తిరుమలరావు

కనానలమ్మ పదాలు

ఇంటింటి పజ్జాలు

[రచన : ఆరుద్ర, వెల : రూ. 15-00, ప్రతులకు: వికలాంధ్ర బుక్ హౌస్, విజ్ఞానభవన్, 4-1-435 బ్యాంక్ స్ట్రీట్, హైదరాబాదు - 500 001]

సుప్రసిద్ధ సాహితీవేత్త, సమగ్రాంధ్ర సాహిత్య నిర్మాత, అభ్యుదయ కవి శిరోమణి శ్రీ ఆరుద్ర చెప్పిన పదాలనూ, వ్రాసిన ఇంటింటి పజ్జాలనూ తోడించి వికలాంధ్రవారు చక్కని ముద్రణతో ఈ ఎన్నెకాన్ని ప్రచురించారు. ఎప్పుడో, ఎవ్వరో చెప్పిన ఎనిమిది కూనలమ్మ సంబుద్ధి గల పదాలు లభించగా వాటిని చదివాననీ, అవి తనను ఉత్తేజపరచాయనీ కవిండా యనీ, వాటి చిందస్సు తనను ఆకర్షించాయనీ తెలిపి వాటి

తా రి తే
వహేదు సంఖ్య....

ప్రభావంతో అరుద్రగారు ఈ పదాలను వ్రాశారు. ఇందుకు అచ్చురవ్వలు. అంతగా లేకున్నా అక్కడక్కడ మల్లాది రామకృష్ణకృష్ణగారు, ముళ్ళపూడి వేంకటరమణగారు మన్నావా, వత్తువా వారిపోవడం కాస్త బాధను కలిగిస్తుంది. ప్రతి వచానికి, పజ్జానికి వేసిన బొమ్మలు ప్రత్యేకకర్తలు.

వేముగంటి

ఈ పదాలు మాత్రాచుండస్సులో ఉన్నాయి. ప్రతి పాదంలో వదేసి మాత్రలుంటాయి. చమత్కారం, హాస్యం, వ్యంగ్యం సమ్మిళితంగా రూపుదిద్దుకున్న పదాలు ఇవి. ఇందుకు

“కురులు దువ్వు విదాన
చెలుని దువ్వెడు దాని
నిజముగా నెరజాణ
ఓ కూనలమ్మ”

“పిల్ల నిచ్చినవారి
పీకమీచి నవారి
చేయ అల్లదె మారి”

అనేవి ఉదాహరణలు. అంత్యప్రాసలు పదాలతో అందం.

ఇంటింటి పజ్జాలు నిజంగా పద్యాలు కావు వచనకవిత్వ అంటికలు. ఈ పజ్జాలను ఇంటిల్లిపాదీ చదువుకోదానికి, చదువు కుని ఆనందించడానికి వ్రాయబడినాయని తెలుపబడినది. వ్యంగ్యమూ, చమత్కారమూ ఈ పజ్జాల్లో కూడ ఉన్నాయి. సంసారాల్లో కనిపించే ఆహార విహారాలు చమత్కృతిమంతాల్లై కొన్ని పజ్జాలు ఆహ్లాదాన్ని కలిగిస్తాయి. ఇందుకు ఈ కింది పంక్తులు మచ్చుతునకలు.

“అరివ్వాడు తింటాడు ఇద్దెన్నూ వడ
తెంగలీ తింటాడు జిలేబీ, సింగడ
తెలుగువాడు తింటాడు పెసరట్టూ ఉప్పా
ఎప్పిమో తినేవి ఏమిటి చెప్పా”

“అదాళ్ళు మగాళ్ళు ఉత్తర దక్షిణ ద్రువాలు
అయినా పెళ్ళాదానికి ఏళ్ళు చాలా అవసరాలు”

“అయిన ఊదిపారేసే పాడు సిగిరేల్ల బిచ్చు
అవిడ చీరల వద్దుకన్నా ఎప్పుడూ హెచ్చు”

ఇంతేకాక రాజకీయాలూ, ప్రాథమిక విషయాలూ ఎన్నో చోట్ల చేసుకున్నాయి ఈ పజ్జాల్లో. అంత్యప్రాస పిలాసం ఈ పజ్జాల్లోనూ నియమంగా వదిలబడినది.

మూలం శీర్షికలు చదివితే అరుద్రగారిది అందేవేసిన చేయి ఉదాహరణ - ‘శ్రీరాధి గామూపా’ ‘దుజన్కండావారం’ ‘సాలార్ గో ఫీజు’ ఏగైదా.

పదాలనూ, ఇంటింటి పజ్జాలనూ సరదా కొనెడు వాటి వచితాన్వాదన చోసం కూడా చదువతగ్గవి.

పెరియాళ్వార్ తిరుమొళి మూడవ పత్తు

[తమిళం: విష్ణుచిత్తుడు, తెలుగుటీక: శ్రీచరణ రేణువు, వెల : రూ. 18/- ప్రాప్తిస్థానం : శ్రీ గోదా గ్రంథమాల, మునుమా 521207, కృష్ణాజిల్లా]

ఆళ్వారులలో విష్ణుచిత్తుడు పెరియాళ్వారుగా ప్రసిద్ధుడు. పూదోటలో దర్శనమిచ్చిన శివుడు గోదాదేవి. ఆ దివ్యమూర్తిని పెంచి పెద్దచేసి శ్రీరంగనాథునకు అర్థాంగిగా సమర్పించిన ధన్యాత్ముడు. అనాటి జనకుడు ఈనాటి విష్ణుచిత్తుడని నేనెన్నడో ప్రవచించాను....

విష్ణుచిత్తుడు యీ గ్రంథములో యకోదగా దర్శన మిస్తాడు. బాలకృష్ణుని లీలా విలాసాలను లలితములుగా మధుర భావ సంకలితములుగా వర్ణించడం ఆ పుణ్యపురుషుని భక్తి పార పశ్యమనకు రూపముగా చెప్పవచ్చు.

దీవియందు మూడు వంతులు బాలకృష్ణుని లీలలను సుకుమారంగా ముదలకిస్తున్నట్లు చెప్పడం ముచ్చటగా ఉంటుంది. ఆయా సందర్భాల నమనరించి పోతనామాత్యుని పద్యాలు ఉదాహరించడం సముచితంగా ఉంది.

చివరి భాగంలో హనుమంతుడు శ్రీరాముని అరణ్యవాస విషయం సీతాదేవికి చెప్పడం - తాను రాక్షసుడను కాను నీ వతికి దాసుడనమ్మా నమ్ము - అని ప్రబోధించినట్లుంటుంది.

తమిళ శ్రీ వైష్ణవ గ్రంథ సంచయములో విష్ణు చిత్త మూర్తిమాలికాక విశిష్టస్థానం ఉంది. ఆ సూక్తిమాలికలో ఇది మూడవ శతకం. మూలముతో సహా తెలుగువ్యాఖ్యతో ముద్రించిన యీ కృతి మూలం చదవాలనే ఆసక్తి కలవారికి వలప్రదం అయింది. వ్యాఖ్యాత శ్రీ చరణ మహాశయుడు ధన్యాత్ముడు.

అక్కడక్కడ అచ్చు అప్పులుండడం ఒకింత బాధాకరమే. ‘మూడవది’ అనాలా? ‘మూవ్రావదు’ - అని అనాలా? ఏమయినా గోదా గ్రంథమాలవారి కృషి బహుదా ప్రశంసనీయం. మిగతా భాగాలు కూడా త్వరలో వెలువడతాయని ఆశిస్తున్నాను.

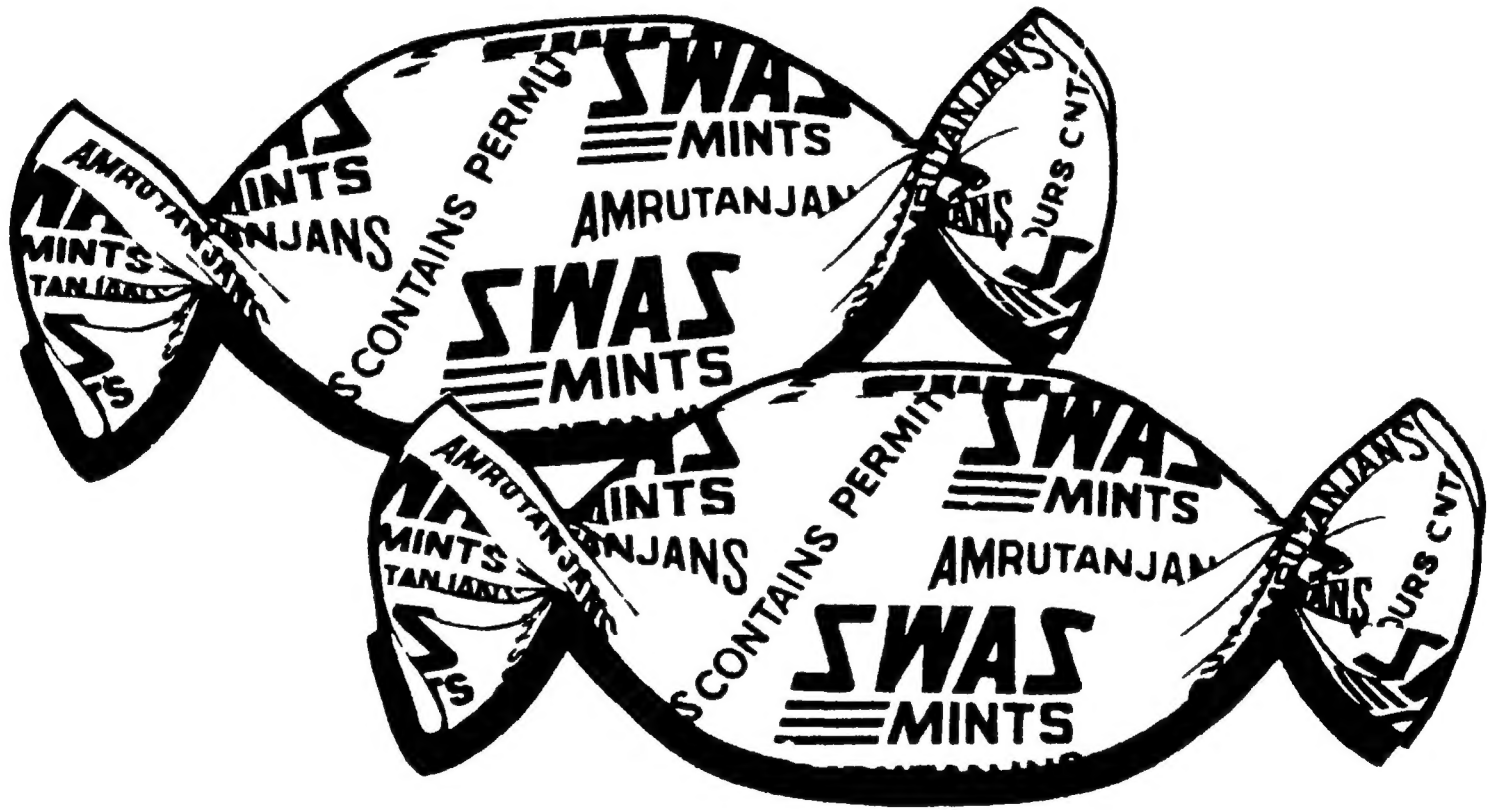
—యామిజాల పద్మ నాథస్వామి

స్వాస్ మింట్స్

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్
వారి మరొక గొప్ప తయారీ

Amrutanjan Limited

